

Párizs-Normandia-Bretagne

2022 június-július

Párizsi napjaink

Párizsba repültünk megnézni néhány kiállítást és pár érdekességet, amit még nem láttunk. Jutott idő egy kis sétahajózásra, esti bámészkodásra a Diadalív tetejéről. Pár nappal később átvettük bérautónkat, majd egy sor érdekes helyet látogattunk meg Normandiában, Bretagne-ban és még másutt is.

Szállásunk az **Északi Pályaudvar** közelében volt, így először a pályaudvaron tettünk egy rövid sétát. Ezen a helyen már 1846-ban működött egy pályaudvar, amelyet később lebontottak és 1864-re készült el a ma is látható épület.

A **Gare du Nord** egyik csarnoka. Európa legnagyobb forgalmú pályaudvarának eredeti épületét föld alatti létesítményekkel (autóparkolókkal, szolgáltató szinttel, metróállomással) és modern föld feletti épületrészekkel egészítették ki. Az épületek nagyarányú bővítése-felújítása ma is folyamatban van és várhatóan 2024-re fejeződik be.

Itt a Montmartre-on (a Mártírok hegyén) ölték meg Szent Dénest, Párizs védőszentjét Kr u. 258 körül. A legenda szerint karddal levágott fejét kezében tartva még két mérföldet sétált a Montmartre-tól, miközben a levágott fej folyvást prédikált. Ahol végül összeesett, ott később egy híres templomot emeltek, de ez már egy másik történet... A **Sacré-Cœur** nem tartozik kedvelt templomaim közé. Mindig a Schulek-féle Halászbástya átépítés jut róla eszembe. A Szent Szív bazilikát 1875 és 1919 között építették, nagyrészt adakozásból. Az 1870-71. évi porosz-francia háború elesett francia katonáinak emlékének szentelték, de többek szerint az 1871. évi Párizsi Kommün „bűneinek” kiengesztelési szándéka is szerepet játszott az építésben.

Épp a vasárnapi mise idején érkeztünk a templomba. Megcsodáltkuk a híres Krisztus mozaikot a szentély fölött. Állítólag ez a világ legnagyobb apszis mozaikja, 1922-re készült el.

A Sacré-Cœur közelében van a **Festők tere (place du Tertre)**. Mit mondjak, szorgalmasan festegetnek... Viszont számos kedves kis vendéglátó hely működik a terecske közepén. Mint később tapasztaltuk, Franciaország városaiban sok helyen működik carousel (kb. körhinta). Ez itt a Szent Szív bazilika alatti téren esett az utunkba. Rögvest be is fizettünk egy menetre. Megnéztük a felső szintet is.

Tovább sétáltunk a **Pigalle**-ra. Itt éppen kirakodó vásár volt sok ócskasággal és néhány igazán érdekes tárggyal. A Pigalle-ról metróval mentünk a d'Orsay múzeumig. A párizsi metróállomások korántsem olyan pompásak, mint a szentpétervári, vagy a moszkvai metró föld alatti palotái, de megbízhatóan közlekednek.

Az **Île de la Cité** szigetén, a **Dauphine** téren sörözgetve bámultuk a petanque játékosokat, míg sétahajónkra vártunk. A mai tér helyén 1314-ben szomorú esemény játszódott le, itt égették meg Jacques de Molayt, a Templomos Rend nagymesterét. Hja kérem, a hatalom nem tréfál, ha pénzre van szüksége...

Na nem ezzel a szép hajóval utaztunk!

A Notre Dame sajna még mindig be van állványozva.

A parton éppen esti táncóra volt idősebbeknek

A fiatalok meg csak üdögéltek a Szajna partján

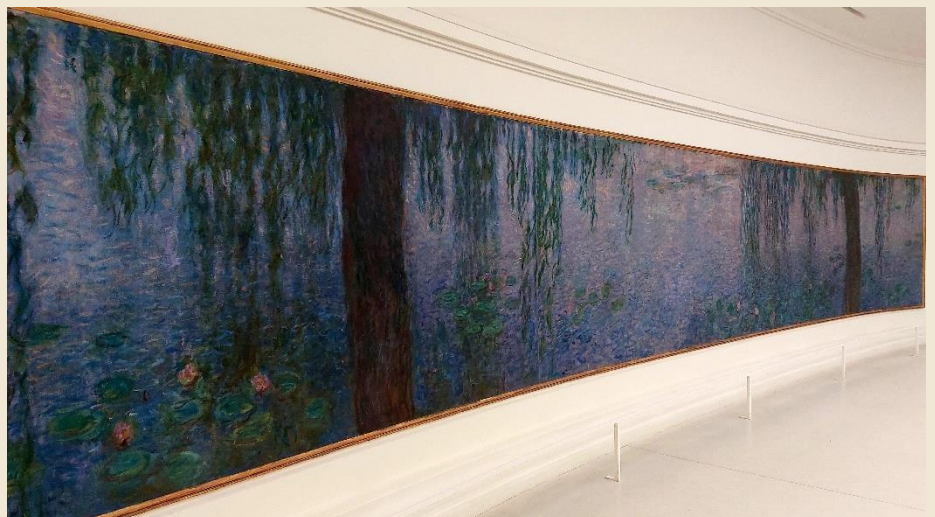

A Tuileriák kertjében III. Napóleon 1852-ben építette az **Orangerie** épületét a kastélypark fagyérzékeny növényeinek téli tárolására. Főbejáratait az a Louis Visconti tervezte, aki a Tuileriák palotájának építésén is dolgozott.

Az Orangerie ma múzeumként várja a látogatókat. Mi is Claude Monet nyolc darabból álló **Les Nymphéas** sorozatának képei megtekintésére látogattunk ide.

A nyolc alkotás a festő Givernyben levő kertjének álomszerű részleteit mutatja be. Monet képeit az emelet két ovális termében állították ki, pontosan a művész elképzelése szerint.

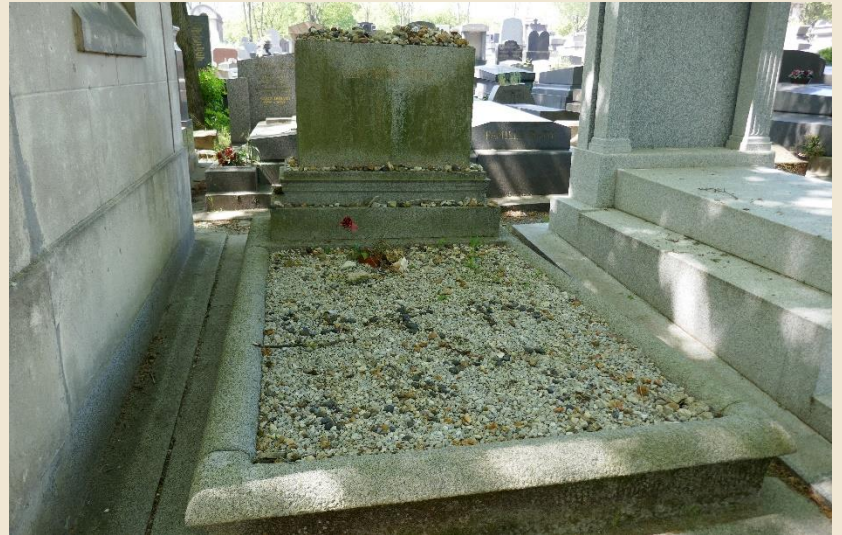
A francia múzeumokban nem ritka látvány, hogy kisiskolásoknak tartanak rövid előadásokat. Ez a kép az **Orangerie Múzeum** alagsorában készült, ahol az impresszionisták egyik gyűjteményes kiállítása kapott helyet.

Tudom, hogy sokan idegenkednek tőle, én viszont szeretek a temetőben sétálgatni. Ez itt a **Père Lachaise** temető bejárata. A temetőt Napóleon császár 1804-ben alapította a korábbi jezsuita rendház közelében. Tekintve, hogy Párizs városát a római idők óta folyamatosan lakják és a hamvasztásos temetkezés csak a legutóbbi században terjedt el, a város a 18. századra már komoly elhelyezési problémákkal küszködött.

A Père Lachaise megnyitása után, hogy az új temetőt népszerűvé tegyék, több korábban elhunyt híresség maradványait áthozták ide. Így került a Père Lachaise-be Moliere, La Fontaine sírja és a képen látható síremlék, amelyet a híres 12. századi szerelmespár, **Abelard és Héloïse** emlékére építettek. A Père Lachaise népszerűségével nincs is baj, mára ez lett a világ leglátogatottabb temetője, köszönhetően a sok ide temetkezett hírességnek. **Jim Morrison** sírján mindig van virág és körülötte általában tucatnyi látogató álldogál.

A readingi fegyházban töltött évei után **Oscar Wilde** Franciaországba költözött és itt is halt meg 1900-ban. Síremlékét ma üvegkerítés védi, rajta a graffitisokat fenyegető figyelmeztetéssel. Jobbra: a feltörekvő modernista képzőművészeket (köztük a fiatal Picassot, Modiglianit) segítő, Párizsban élő amerikai író, **Gertrude Stein** szerény síremléke. Stein a Rue de Fleurus 27 alatti lakásában rendszeresen fogadta az akkor még kezdő avantgard művészeket. Jó kis részlet látható erről a „Picasso kalandjai” moziban. A sírhelyet a temető térképe rosszul tünteti fel, az valójában a 91-es parcellában van.

Megkerestük Párizs nagy átépítőjének, **Haussmann báró** (1809-1891) sírboltját is. Az ő várostervezési koncepciója nyomán vált Párizs középkori városból modern világvárossá. Sok zegzugos kis utcát és egész házsorokat bontatott le, helyükre kerültek a mai széles sugárutak. Új, nagy középületek, így például az Opéra Garnier és az Igazságügyi Palota építése is Georges Eugène Haussmann nevéhez kapcsolódik.

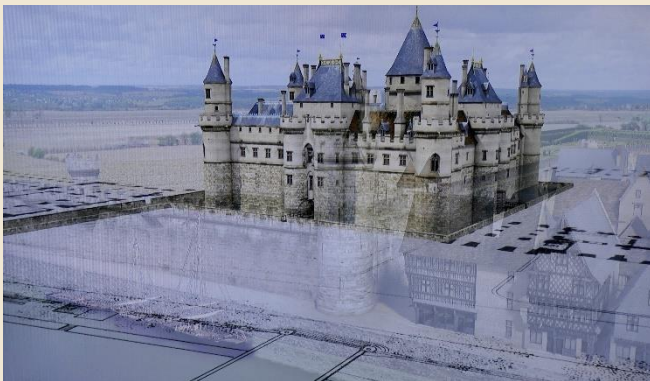
Edith Piaf, a francia sanzon királynőjének sírja. Változatos életvitele miatt (hogy finoman fogalmazzak) a katolikus egyház megtagadta részvételét eltemetésében. Mondhatom szép dolog...

És végül a **Kommúnárok fala** a Père Lachaise kerítésénél. A Párizsi Kommun leverése után itt lőtték előre megásott tömegsírba a harcok után életben maradt 147 kommunár harcost.

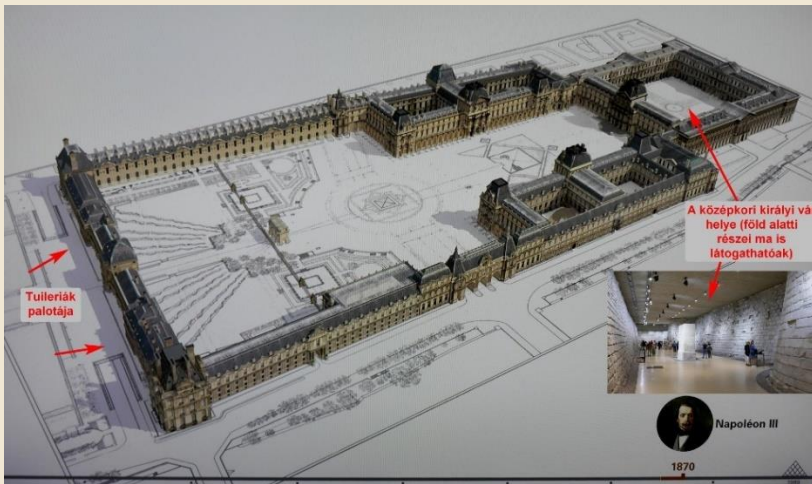
Az Orangerie mellett megnéztük a **Tuileriák kertjének** levendula mezejét. Na de hol van a kerthez tartozó Tuileriák palotája? Az bizony már nincs meg. Valaha a mögöttünk látható Louvre déli szárnyára merőlegesen, valahol a szoborsoron túl emelkedett a palota.

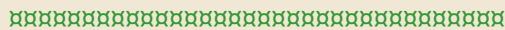
Egy kis építéstörténet: a 13. században kezdték el építeni a későbbi **Louvre keleti udvara** helyén a képen látható királyi várat, vagy inkább vadászkastélyt. Amikor az új palota építése megkezdődött a 16. században, a régi várat valamivel a mai talajszint alá visszabontották. Ami megmaradt belőle, azt a 20. században feltárták, fölé vasbeton födémet építettek. Ma is megtekinthető.

Ez az érdekes festmény is a Louvre-ban látható. Sajna üveg alatt van, ezért tükröződik a felvétel és a művészi értéke is csekély. De amit ábrázol, az érdekes. Az álló építész, Louis Visconti tervismertetőt tart a **Tuileriák palota** befejező munkálatairól 1852-ben. A tervszüri vezetői: III. Napóleon császár és hitvese, Eugénia császárné. Leszámítva a 20. századi üvegpiramist, az északi szárnyának és a Tuileriák palotájához kapcsolódó épületrészek befejezése voltak a Louvre utolsó nagy építkezései.

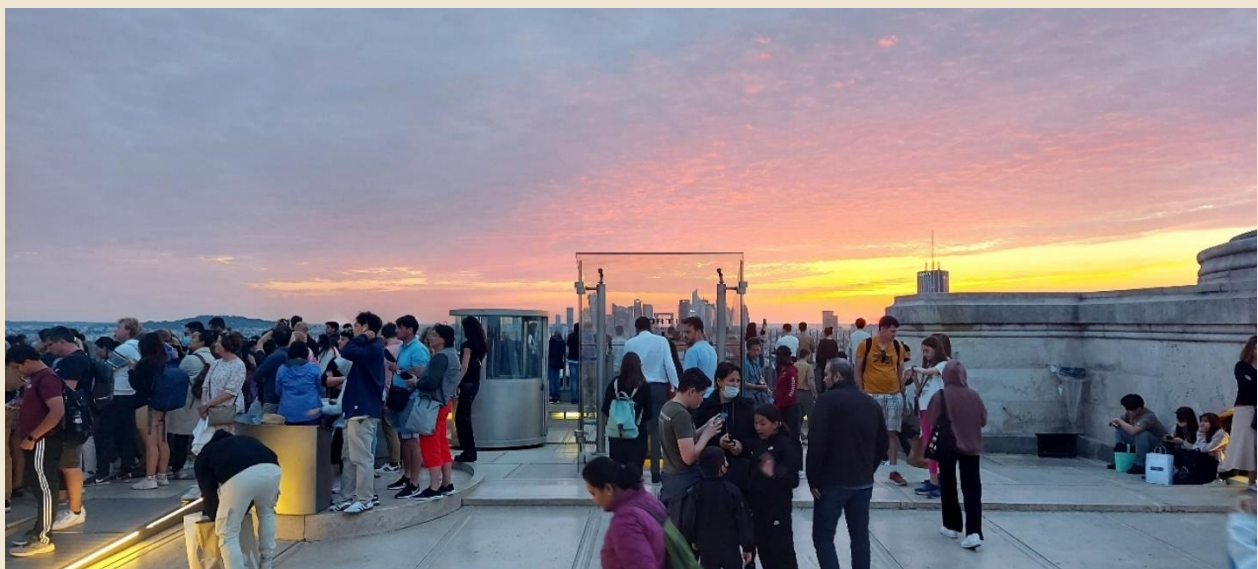
És íme a végeredmény, 1870-re befejeződött a **Louvre és a Tuilériák** palotájának építése. Egy évvel később, a Párizsi Kommun néhány vezetőjének utasítására felgyújtották a Tuilériák palotáját. A teljesen kiégett palota további sorsáról még hosszasan vitáztak, majd 1883-ban elbontották a maradványokat. Azóta van összenyitva a Louvre nyugati udvara és a Tuilériák kertje.

Az este a **Champs-Élysées**-n vacsoráztunk, utána türelmetlenül vártuk a naplementét. Ilyenkor júniusban még este 10-kor is világos van.

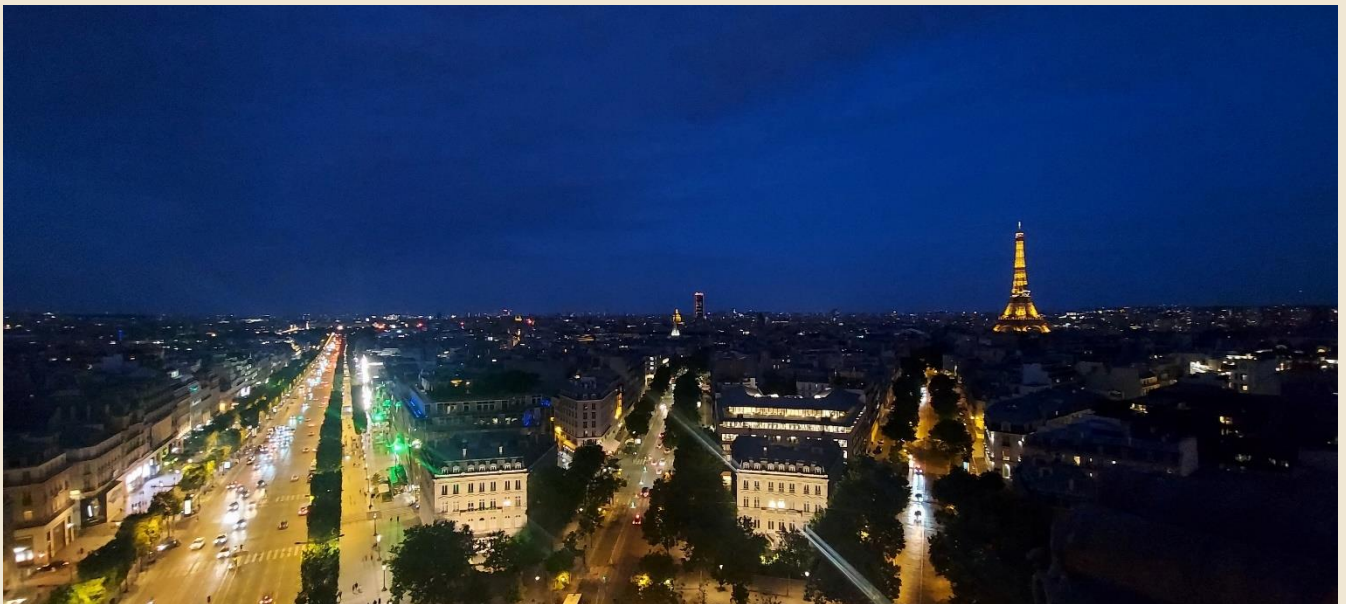
Már alakul! Alig vártuk, hogy körülnézzünk a **Diadalív (Arc de Triomphe)** tetejéről. A Nagy Hadsereg (Grande Armée) dicsőségét hirdető diadalívet Napóleon parancsára 1806-ban kezdték el építeni, de csak 1830-ban fejezték be. Az 50 méter magas építmény este 11-ig van nyitva. Egy szűk szigalépcsőn kellett felkutyagolnunk.

Fönt már mindenki készenlétben várta a napnyugtát

Északnyugat felé húzódik a **La Défense** modern üzleti negyed. A kép közepén a 100 méter magas Grande Arche emelkedik a városközpont fölé.

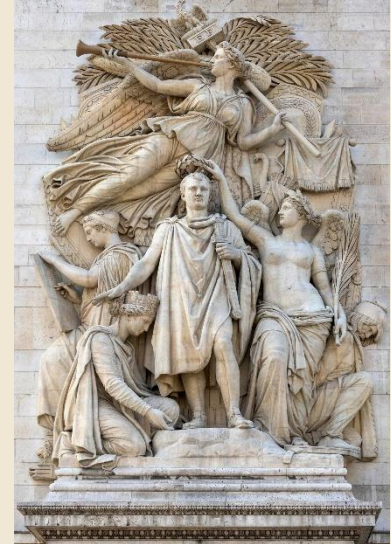
Este fél 11. Balra a kivilágított **Champs-Élysées** és persze a kihagyhatatlan, fénylő **Eiffel-torony**.

A diadalív felső szintjén kis kiállítás volt, rövid kivetítéssel. Sikerült lekapnom azt a kockát, ami a **Christo Javacheff** bolgár képzőművész és felesége, Jeanne-Claude tervei alapján becsomagolt Diadalívet mutatta. Bár Christo 2020-ban elhunyt, a becsomagolás projektet halála után 2021 szeptemberére valósították meg és mindössze két hétig volt látható.

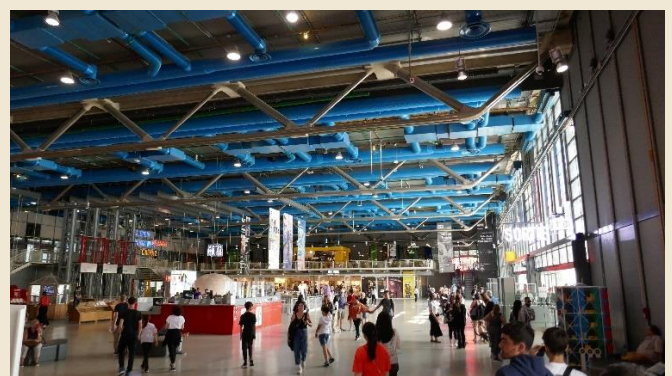

A **Diadalív** lábaira többek között Napóleon 158 csatája helyszínének a neve van felvésvve. Jobbra Jean-Pierre Cortot munkája a „Napóleon diadala”.

Georges Pompidou az ötödik köztársaság Charles de Gaulle-t követő elnöke ösztönözte és felügyelte a róla elnevezett kulturális központ építkezését 1974-ben bekövetkezett haláláig. Az 1977-ben megnyitott épület formabontó stílusa időtállóan bizonyult, napjainkban is a kortárs építészet egyik kiemelkedő darabjának számít.

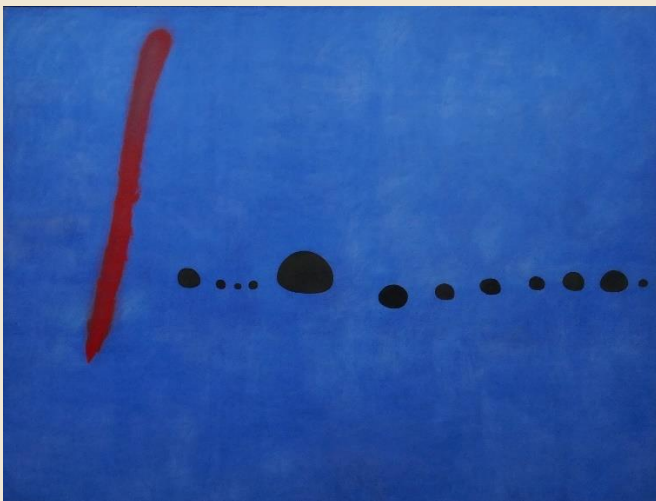
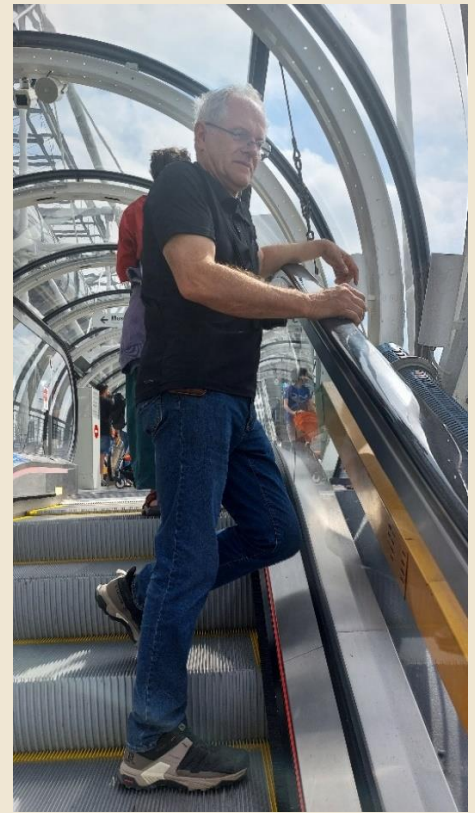

A **Centre Pompidou** térszervezése kiváló, a tágas előcsarnokból mozgólépcsőkön juthatunk a felső szintekre. A 4. és 5. emeleten képzőművészeti kiállítások vannak, de van itt posta, kávézó, ajándékbolt, könyvtár és mozi. Nem mellesleg elegendő számú WC helyiség is. A látszó gépészeti vezetékeket különböző színűre festették, a kék a légszűrők, a zöld a vízvezetékek, a piros a fűtés, a sárga pedig az elektromos vezetékek színe.

Még az ingyenes értékmegőrző is ötletes. A piros foglalt, a zöld üres üvegajtós fülkéket jelez. Kulcs nincs csak megadott jelszóval lehet kinyitni.

A mozgólépcső a homlokzat elé, a kültérbe szerelt plexi alagútban fut. Bizony, ha süt a nap, jócskán felmelegszik.

A Pompidou Központ 5. emeletén gyakran változó kiállítás mutatja be az 1905 és a 60-as évek közötti időszak képzőművészetét. Csodálatos gyűjtemény.

Ez itt **Joan Miró** 1961-ben festett műve, a Bleu I.

Kandinszkij munkáit különösen szeretem. Vaszilij Vasziljevics K 1933-ban költözött Párizsba és itt is halt meg 1944-ban. Munkái kaotikusnak tűnnek, pedig komoly rendszer szerint építette fel azokat, külön tanulmányozva a színek és a formák pszichológiai hatásait, valamint különböző szimbólumok rendszerét is felhasználta. Ez a festmény 1923-ban készült, címe: Auf Weiss II.

Ez már a 4. emelet, ahol az 1960 utáni, mondhatni kortárs művészet alkotásait mutatják be.

Kiki Kogelnik (1935-1997) Ausztriában született, majd 1961-ben az USA-ba költözött, csak meghalni tért haza Bécsbe. Munkáiban egyaránt alkalmazott papírkivágásokat és különböző festészeti technikákat. Ezt a híres képét 1964-ben alkotta, címe: Female Robot.

Georges Mathieu, Hommage au maréchal de Turenne, 19 janvier 1952. Turenne marsall XIV. Lajos nagyszerű hadvezére volt, bár fogalmam sincs miért festette Mathieu ezt a képet a tiszteletére. De nézzük, mit mond ő maga: „A történelemben először alakul át a festészet performanszá és mi tanúi lehetünk ahogy mindez létrejön, éppúgy, mint egy jam session. A festés akcióvá válik.”

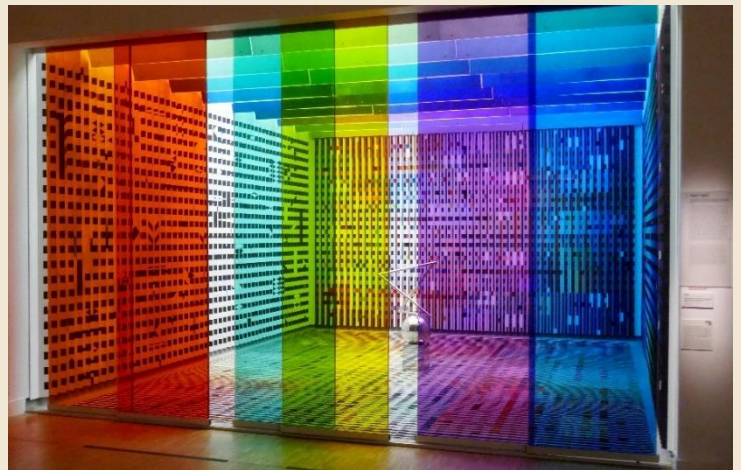
A Pompidou terasza a 4. emeletem. Messze távol a Sacré-Cœur...

A negyediken csodás kortárs installációkat is megtekinthetünk. Például ezt. Valamilyen színszűrő üveget használtak, Ha innen nézzük minden barna, ha onnan akkor szürke.

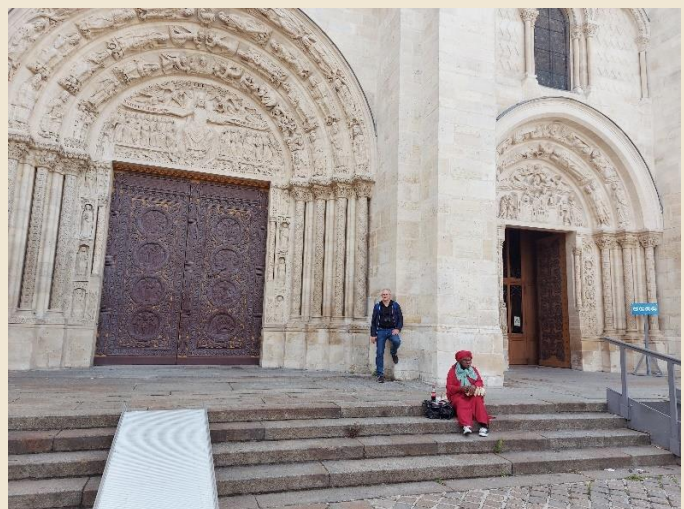
Megan McKeen alkotása a Rainbow Spotting. Ezzel búcsúztunk a Pompidou Központtól, bár még maradtam volna. Ilyen nagyszerű modern gyűjteményt ritkán láthat az ember.

XX

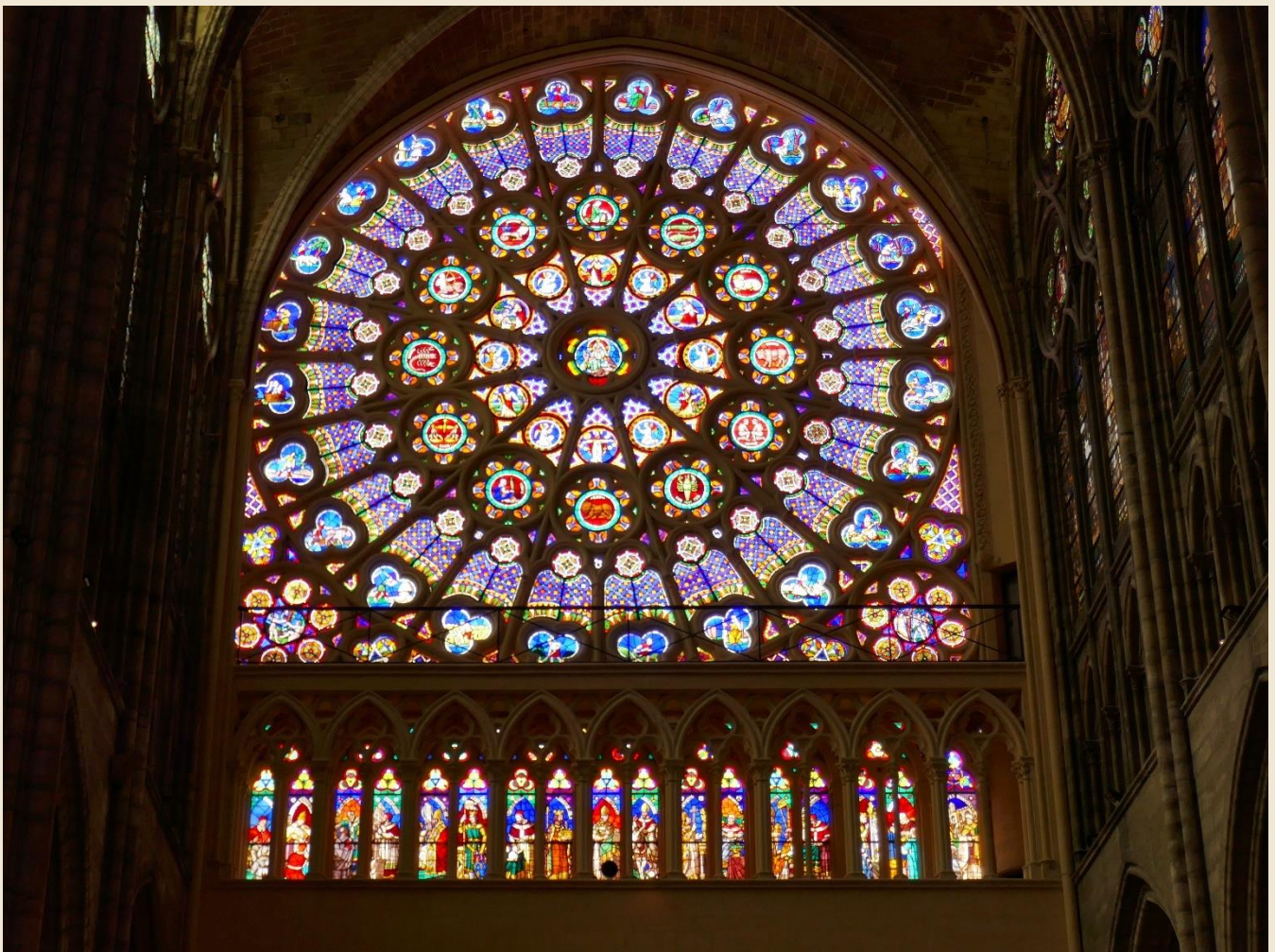
A Párizstól északra fekvő **Saint-Denis** városba a 13-as metróval lehet könnyen ki lehet utazni. A város maga egy ipari központ, lakótelepekkel és közösségi épületekkel. Legfőbb nevezetessége a képen látható Saint-Denis székesegyház. Ketten is megpihentünk a templom bejáratánál...

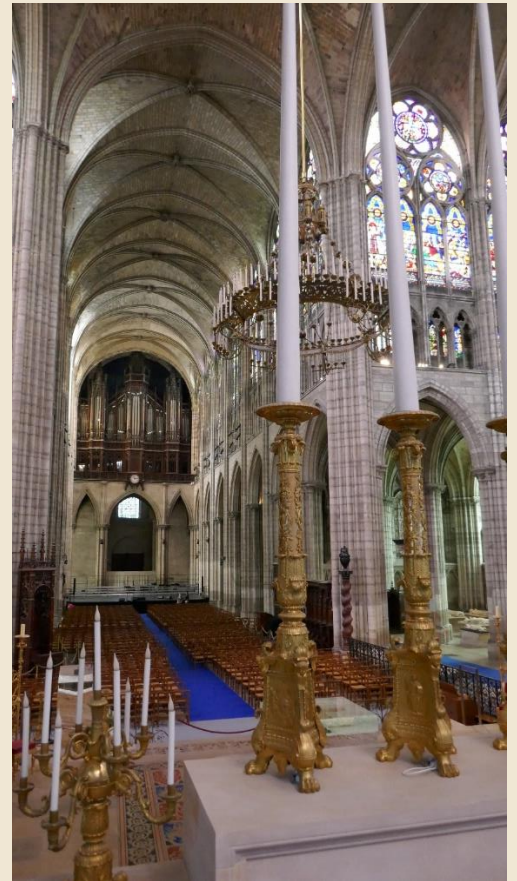

A mai templom helyén már az 5. században zarándokház állt, amelyet a Montmartre-on kivégzett Szent Dénes tiszteletére emeltek. Ebből fejlődött ki aztán a francia középkor talán legbefolyásosabb benedekrendi apátsága. Suger apát kezdeményezésére indult meg a korai gótikus stílusú apátsági templom építése, de a munka oroszlánrészét a 13. században végezték. A makett teljes kiépítettségében mutatja a Saint-Denis templomot és az apátságot. A templom bal oldali, magasabb tornya villám-

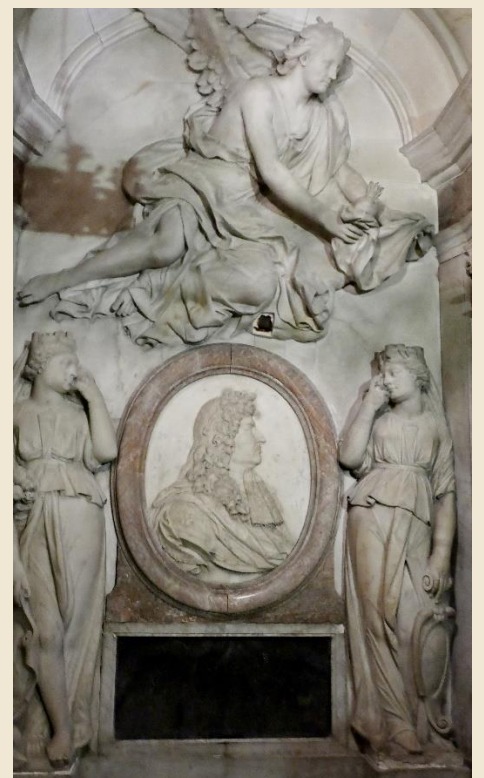
csapás következtében megsérült 1837-ben, azonban az újjáépítés során fellépő statikai problémák miatt a tornyot visszabontották. Az északi oldalon látható kör alakú kápolna sem áll már.

Suger apát forradalmian új elemeket alkalmazott a **Saint-Denis** építéskor, ilyen például a déli kereszthajó hatalmas rózsablaka is.

Az északi kapu fölött a névadó Szent Dénes montemartre-i lefejezésének jelenete tanulmányozható. A szent maradványait is a templomban őrizték. Jobbra egy kép az oltár felől.

A **Saint-Denis** legfőbb nevezetességei az egykor királysírokat díszítő szobrok-síremlékek. Három kivételével ebbe a templomba temették az összes francia uralkodót, szám szerint negyvenkettőt. Azonban ezek a királysírok sem jártak jobban, mint a magyar királysírok Székesfehérváron. Azokat a törökök dúlták fel, a Saint-Denis-ben pedig a forradalmárok 1789-ben. Az uralkodók és rokonaik csontjait tömegsírba hordták át, még jó, hogy a sírszobrok megmaradtak. A csonthalom egyes darabjait mostanában próbálják DNS vizsgálattal azonosítani. A képen a francia forradalom során 1793-ban lefejezett XVI. Lajos és felesége, Marie-Antoinette sírszobrai láthatóak. Jobbra XIV. Lajos síremléke

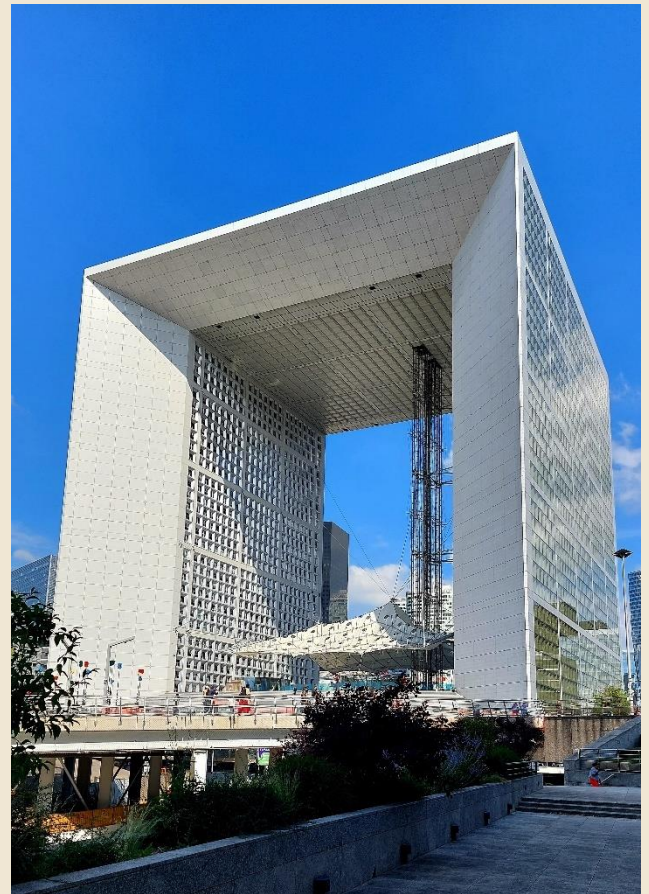

Iskolások veszik körül V. Károly és felesége, Jeanne de Bourbon szobrait. Mindkettő a 14. századi francia szobrászat mestermunkája. Az altemplomban Suger apát és Szent Dénes mellett volt a Bourbon királyok temetkezési helye, de a kép nem ezeket, hanem a forradalom alatt feldúlt szarkofágokat mutatja. Ezen a területen őrizték a sírokból kiemelt, összekevert csontokat.

Ez már egy másik kor. Az 1-es metróval utaztunk ki a **La Défense** üzleti negyedbe. Az üzleti város közigazgatásilag nem tartozik Párizshoz, de szinte összeépült vele. Az itteni elhanyagolt épületek szanálása után 1958-ban készült el az első modern toronyépület. Azóta is folyamatos a beruházási kedv, egyre magasabb és pompásabb üvegpaloták épülnek.

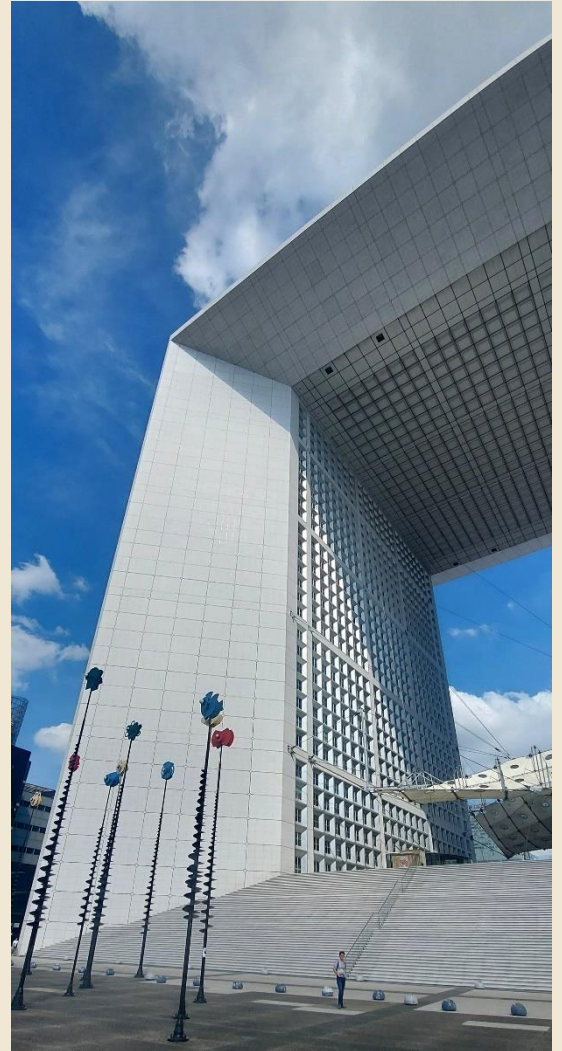
A Défense ikonikus épülete a 110 méter magas **„La Grande Arche de la Défense”**, vagy röviden csak Le Grande Arche. A 35-eletemes épület 1989-re készült el. Egy kis pénzért (15 Eur) fel lehet menni a tetőteraszra.

Kilátás a **Grande Arche** tetőteraszáról a Champs-Élysées irányába. Távolsban középen a Diadalív és persze a mindenhol látható Eiffel-torony.

Milyen nagy a torony és milyen kicsi Zsuzsi!

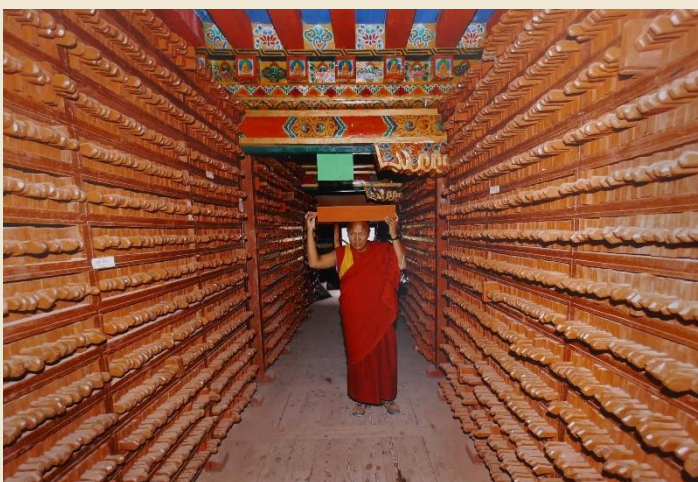

A Grande Arche legfelső szintjén egy nagy kiállítóterem található, ide is be lehet menni a 15 Eurós torony belépővel. Ottjártunkkor **Matthieu Ricard** fotókiállítását lehetett megtekinteni. Ricard 1967-ben utazott először Indiába, majd 1979-ben buddhista szerzetes lett. Jelenleg is a nepáli Shechen kolostorban él (nem ismerem a szó magyar átírását). 1989 után a dalai láma tolmácsaként is működött. Több könyvet írt, sikeres fotókiállításai voltak, szóval nem akar ki. És a képei is csodálatosak. Ezen a képen a Himalájában levő Thangboche kolostor látszik napnyugtakor.

Ez itt azt a pillanatot mutatja, amikor a 14. dalai láma találkozik egykori mesterének ifjú reinkarnációjával 2000-ben Indiában.

Meditációra hívogató csodás hajnali kilátás a nepáli Namo Buddha kolostorból. Távolban a Himalája 7134 méter magas Gaurishankar csúcsa.

A Kelet-tibeti Derében őrzik ezeket a vésett fatáblákat. A 270 ezer fatáblára vésett szövegek megőrik a buddhista hagyományokat, Tibet történetét, orvosi és más tudományos szövegeket. A képen látható szerzetes a kihúzott könyvtári darabot tisztelete jeléül helyezi a fejére.

Dilgo Khyentse Rinpoché (1910-1991) nagy buddhista tanító egy út mentén felállított sátorban találkozik 30 éve nem látott családjával Kelet-Tibetben 1988-ban. A képen látható csoportból persze csak a legidősebbek ismerték őt személyesen.

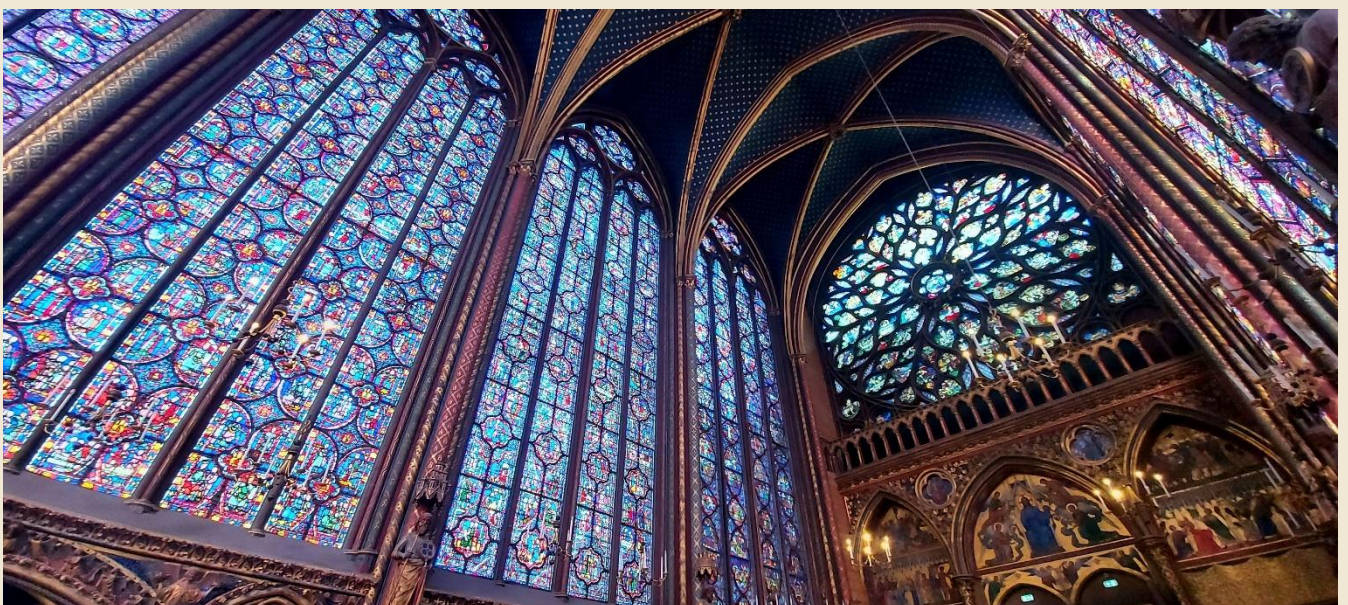

A középkori Párizs központja a Cité szigetén volt (Île de la Cité). Itt épült fel a királyi palota (a Conciergerie , a Notre Dame és a **Sainte-Chapelle** is. A királyi palotához kapcsolódó kápolnát az ájtatos IX. (Szent) Lajos király építtette a királyi család használatára és ereklyék őrzésére. Ezen a képen csak az 1248-ban felszentelt Szent Kápolna szentély része látható, a többi ugyanis felújítás miatt be van állványozva.

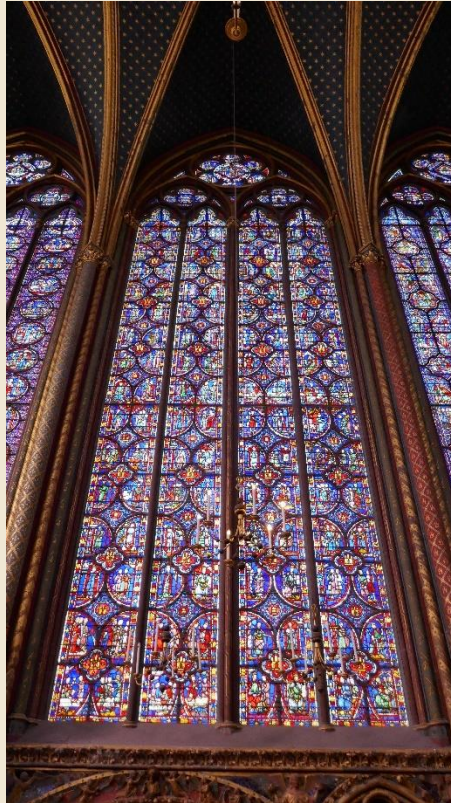

Az építési palánkra szegezett kép mutatja, milyen lenne állványok nélkül. A Szent Kápolnát ma a 19. századi Haussmann-féle városrendezés során idején létrejött Igazságügyi Palota épülettömbje veszi körül.

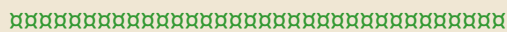
A Sainte-Chapelle egyik különlegessége az, hogy két szinttel épült. Ez az alsó szint, amelyet az udvar alacsonyabb rangú méltóságai, tisztviselői látogathattak. Ma itt van a fogadótér és az ajándékbolt.

És íme a lenyűgöző felső kápolna szint. Ide csak a királyi családnak és az arisztokráciának volt bejárása. Az egész épületszerkezetet karcsú oszlopok tartotta szinte lebegő boltozatos födém alkotja. A bibliai jeleneteket ábrázoló 15 hatalmas üveglak teszi döbbenetesen széppé a gótikus épületet.

A **Sainte-Chapelle** megszenvedte a francia forradalom időszakát. Kirabolták, szobrai egy részét barbár módon lerombolták. Az épületet a forradalom után profán célokra használták, volt itt liszt raktár, levéltár és kaszinó is, míg végre 1840-ben megkezdődött helyreállítása.

A **Gare d'Orsay** csarnokát eredetileg az 1900-as Párizsi Világkiállítás kiszolgálására építették fel a belvárosban, a Szajna partjára. A vasúti fejpályaudvart 1958-ban zárták be. Sokáig szó volt az épület lebontásáról, majd végül múzeumként alakították, amely 1986-ban nyitotta meg kapuit.

Ez a rinocérosz vigyázza a Musée d'Orsay bejárati csarnokát.

Egy áttekintő belső kép. A d'Orsay-ban az 1848-1914 közötti időszak műalkotásainak gyűjteményes kiállításai láthatóak, közte impresszionista festmények jelentős válogatásával.

Több szinten vannak kiállítva az adott korszak művészeinek festményei, szobrai, iparművészeti remekei. Mi is felmáztunk a legfelső szintre. A képet kissé visszahomályosítottam, hátha akkor jobban mutatok rajta.

A Gare d'Orsay homlokzati órája a pályaudvari időkből. Szép kilátás nyílik innen a városra, azért a nagy tülekedés.

A felfoghatatlanul nagy gyűjteményből csak egy kis ízelítőt teszek ide, találomra kiválasztott műtárgyakból. Ez itt **Paul Signac** (1863-1935) festménye: La Rochelle kikötőjének bejárata (1921). Signac volt az egyik úttörője az apró ecsetvonásokkal felvitt pontokból álló képalkotás, a pointilizmus irányzatának.

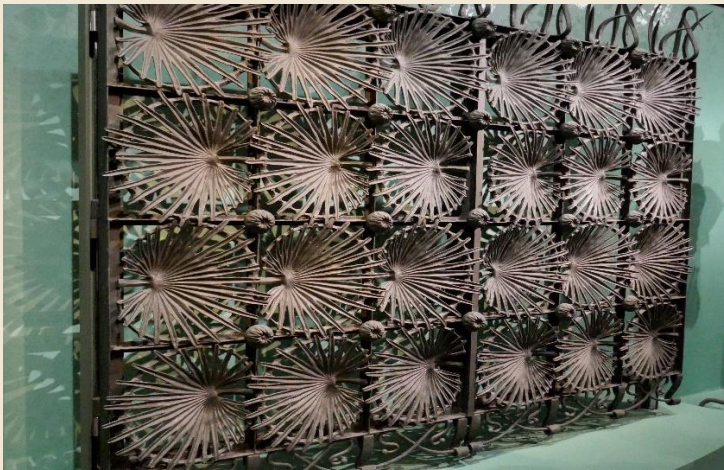
Felix Vallotton (1865-1925): Interiőr. Nő öltözőasztalánál (1903). A svájci születésű Vallotton életének nagyobb részét Párizsban élte. Festményei mellett fametszet sorozatokat is készített. Néhány éve volt szerencsém látni egy gyűjteményes kiállítását Londonban. Intim hangulatú festményein is érződik a fametszetein használt, nagyobb felületek kontrasztjait felerősítő stílus.

Néhány szép darab **Émile Gallé** (1846-1904) korszakos jelentőségű iparművész munkáiból. Gallénak módja volt az apjától örökölt üvegyárban új eljárásokat kipróbálni, új vizuális hatásokat, motívumokat kikísérletezni. Első átütő sikerét az 1889-es Párizsi világkiállításon érte el.

Szerencsénkre látogatásunk idején még nyitva volt az **Antoni Gaudí** katalán építész (1852-1926) munkáiból rendezett időszak kiállítás a d'Orsay-ben. Persze épületeit nem lehetett idehozni, de sok más igen. Gaudí sokszor egészen részletekben menően tervezte meg épületei díszítését, kapuit, kerítéseit, sőt megtervezte a hangsúlyos helyre kerülő berendezési tárgyakat is. Ezt a fésülködőasztalt a Güell palota részére építette Marc Vidal 1886-89 között Gaudí ötlete és útmutatása alapján. Végül egy mutatós kapuelem Gaudítól.

Kora reggel kísértünk a **Luxembourg-kertbe**

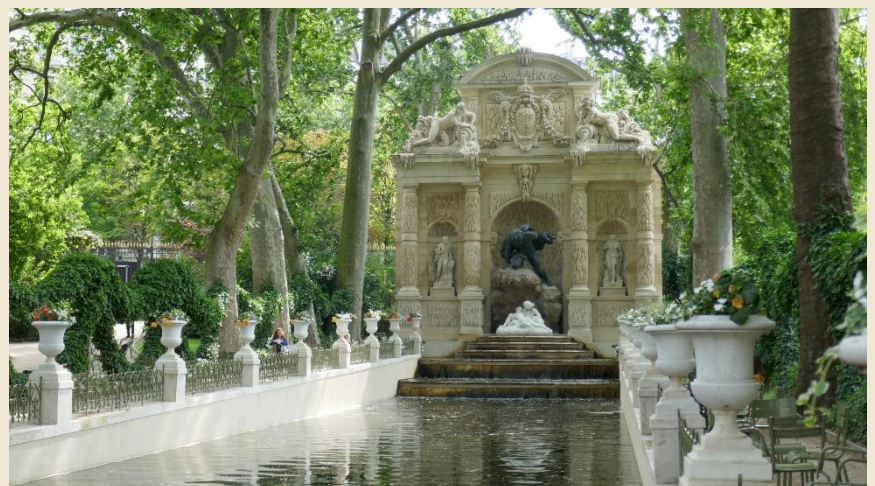
A kert egy szépen gondozott része és a **Luxembourg-palota**. A firenzei Palazzo Pitti stílusát követő épületet Medici Mária – IV. Henrik özvegye - részére építették a 17. század első felében. Ma itt van a francia szenátus székhelye.

A 25 hektáros kert nem egységes kialakítású. Van itt szabályosra nyírt franciakert, a természetet utánzó angol stílusú rész, tavacska, petanque pálya, játszótér, itt van a híres Medici-kút, gyümölcsös, zenepavilon és bábszínház is. Ebből a sok mindenből csak egy kis ízelítőt válogattam. Egy szabályosra nyírt gesztenyefa-sor a kert déli oldalán.

A Luxembourg-kert sétányait sok szobor díszíti. Aimé Jules Dalou (1838-1902) szobrának címe: Szilénosz diadala. Jól látható, hogy miért is lett Dionüszosz a bor istene? Szilénosz, a nevelőapja szoktathatta rá, aki nem vetette meg a finom nedűt. Láthatólag még a szamarára is úgy kellett felsegíteni.

A Szajna bal partján mélyen van a talajvíz, ezért kutakat csak nehezen lehetett létesíteni. A Luxembourg kert szökőkútjainak vízellátását az 1623-ra megépített Arcueil vízvezeték oldotta meg véglegesen. A **Medici kút** 1630-ra készült el. Mostani helyére, a Luxembourg-palota keleti oldalára az 1864-66 közötti jelentős átépítése és felújítása során került.

A **Léda-kút** 1858-ban került a Medici-kút hátoldalához. A Medici-kút hátoldala ugyanis eredetileg egy épület falához támaszkodott, mikor aztán annak fala összeomlott, kínálkozott a hátsó felület egy újabb kút odaillesztéséhez. A középső dombormű a hattyút, Lédát és Ámort ábrázolja. Egy kis pihenő a Medici-kútnál...

Auguste Ottin szobrát 1866-ban helyezték el a Medici kúton. Polüphemosz küklópsz meglepi a szerelmeskedő Akiszt és Galateát. A tengeri nimfa elutasította a küklópsz közeledését, aki bosszúból megölte a lány kedvesét, Akiszt. Polüphemosz végzete később teljesedett be, amikor a Trójából hazafelé tartó Odüsszeusz megvakította. Lent: Ossip Zadkine 1954-ben, Paul Eluard emlékére készített szobra a park egyik sétányán áll.

A Luxembourg-kert nyugati oldalától indul a **Rue de Fleurus**. Itt, a 27-es szám alatti lakásában fogadta **Getrude Stein** (1874-1946) amerikai születésű író, művészet pártoló a 20. század első évtizedeinek útkereső képzőművészeit, költőit, íróit. A korszak szinte minden neves párizsi alkotója megfordult itt. Egy archív kép a Rue de Fleurus alatti lakás szalonjáról. Jobbra Gertrude Stein, balra élettársa Alice B. Toklas. A falakon pártfogoltjaitól ajándékba kapott, vagy megvásárolt alkotások

A Luxembourg-kert keleti oldalához közel tarták fel a **Lutèce arénát** a 19. század 60-as éveiben. Neve a Párizs elődjének tekinthető Lutetia római alapítású város nevéből ered. Lutetia maradványait részben a Cité szigetén, részben a mai Quartier latin területén tarták fel. A

városhoz tartozó, 15000 nézőt befogadó Lutèce arénát színházként és amfiteátrumként is használták az ókorban. Ma csak pétanque játékosok, vagy kisebb rendezvények céljára használják az arénát.

A Lutèce arénától a **Panthéonhoz** mentünk. Az 1790-re elkészült templom változatos története során a francia forradalom idején szolgált az „Ész Templomaként”, majd Napóleon alatt ismét katolikus templom lett, 1885-től pedig végleg megszűnt egyházi funkciója.

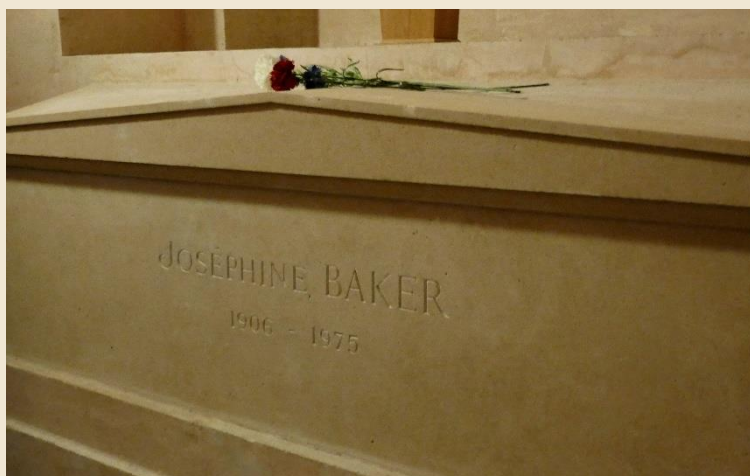
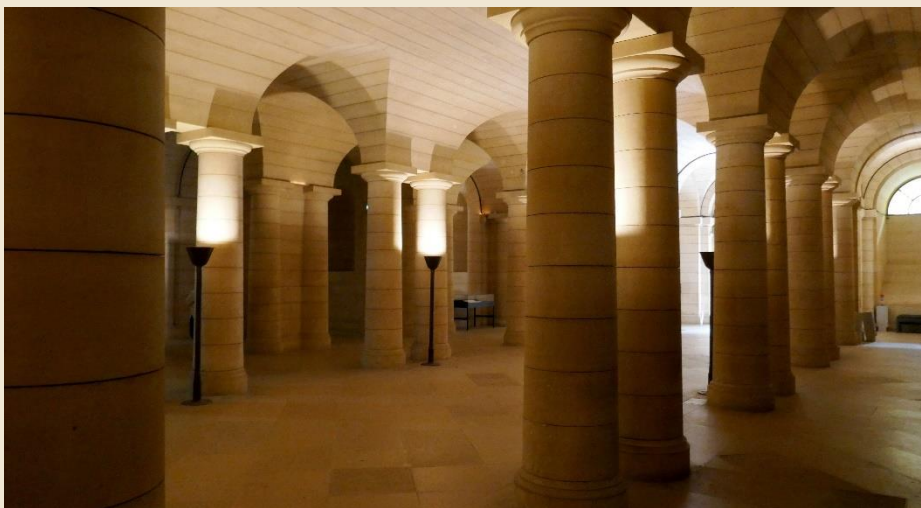
A Panthéon belseje. Jelenleg kiállítótér és nemzeti emlékművek gyűjteménye.

Kupoláját a fizikus **Léon Foucault** 1851-ben felhasználta a Föld forgását bizonyító ingakísérletére. Ma a tükörrel borított felület fölött a kísérlethez használt inga másolata leng ide-oda.

A Panthéon altemplomában kaptak dízsírhelyet a francia nemzet nagyjai.

A legtöbb sírhely egységes megjelenésű, olyan, mint a képen is látható. Ennek bemutatására **Josephine Baker** sírját választottam a sok komoly híresség közül, mert eszembe jutott, hogy 1928-ban Budapesten is fellépett. Ezt talán már 1927-ben előre tudta Márkus Alfréd, amikor Berlinben felvették ismert dalát: *Az én babám egy fekete nő, a szeme fénylő fekete kő...* Baker a világháború alatt részt vett a francia ellenállásban, a háború után pedig egy sor árva gyereket fogadott örökbe. Az első fekete nő, aki emlékművet kapott a Panthéonban.

Vannak a Panthéon altemplomában különleges síremlékek is. Ilyen például **Jean-Jacques Rousseau** sírja is. A francia felvilágosodás nagy filozófusát 16 évvel halála után, 1794-ben temették el a Panthéonban.

A Bois de Boulogne felé haladtunkban került az utunkba ez a szobor. Vajon kit ábrázolhat? Valami rókát, meg hollót látok és egy darab sajt is van ott.

Meg is érkeztünk! Ez a **Marmottan Múzeum** épülete. Valmy herceg vadászházát Jules Marmottan 1882-ben vásárolta meg, majd fia, Paul a benne levő műkincs gyűjteménnyel együtt a Képzőművészeti Akadémiára hagyta. A múzeum 1934-ben nyílt meg.

A földszinten a kiállított festmények mellett empire stílusú bútorgyűjteményt tekinthetünk meg.

Valójában ezért jöttünk a Marmottanba, még egyszer alaposan fel akartunk készülni **Claude Monet**-ből. Itt pedig szép gyűjteményt őriznek képeiből.

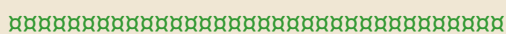
Az emeleten és az alagsori helyiségekben értékes festmények, köztük sok impresszionista alkotás van kiállítva. Ez itt egy korai Fragonard kép 1752-ből, címe: A hinta.

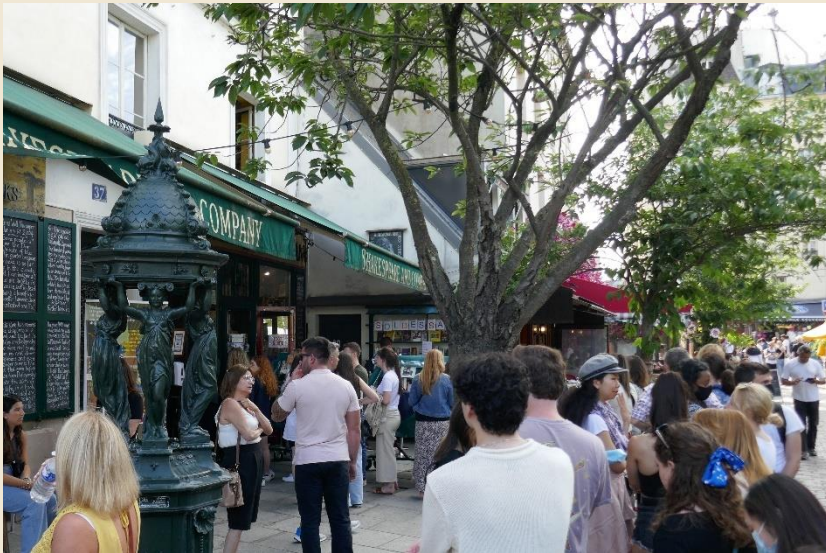

Berthe Morisot festménye, Eugène Manet Wight szigetén (1875). Az ismert impresszionista festő, Edouard Manet testvérének Eugène-nek és az alkotó Berthe Morisot nászútján készült ez a kép.

Már megyünk kifelé...

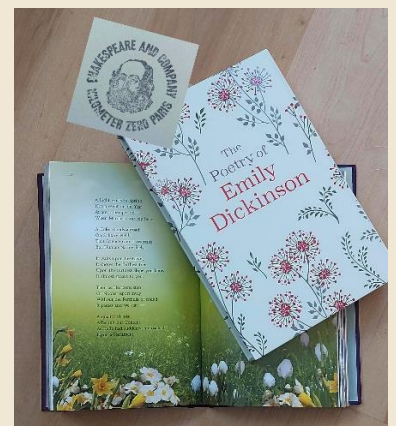

Ki hinné, hogy van manapság olyan könyvesbolt, ahol jó fél órát kell sorba állni, hogy bejuthasson az ember? Az 1951-ben megnyitott **Shakespeare and Company** könyvesbolt és antikvárium a Quartier latin negyedben, a Rue de la Bûcherie 37 alatt található. Itt csak angol nyelvű könyveket árulnak, mégis olyan nagy a forgalom, hogy ajtónállót kell foglalkoztatniuk. Ahány ember kijön, annyit engednek be.

A Covid majdnem tönkretette az üzletet, de úgy láttuk, mára szépen felívult a forgalom. A „Szerelem Tükre” üzenőfal az üzlet emeletén ↓

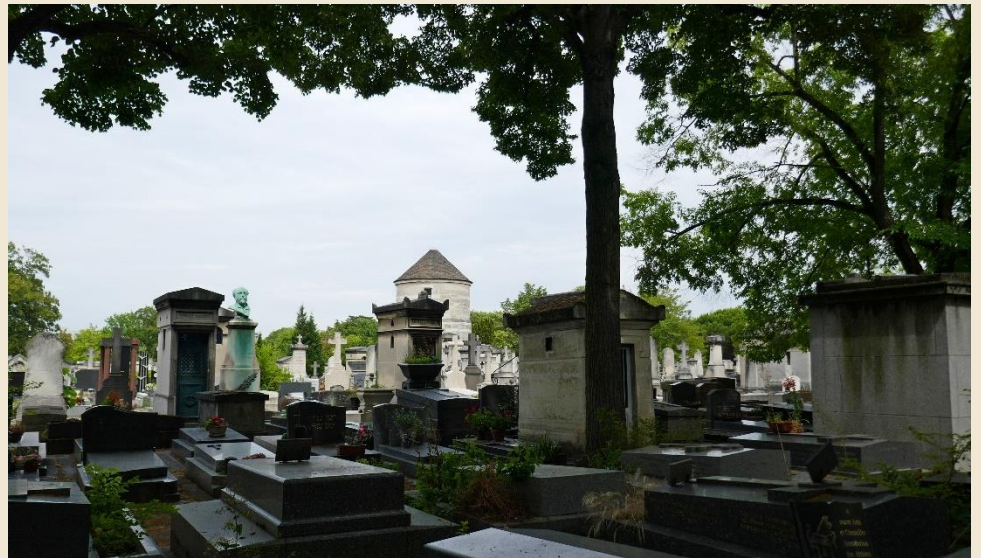
Ez a kép közvetlenül zárás után készült. Mi ezt a szépen illusztrált Emily Dickinson kötetet vásároltuk a Shakespeare and Company-ban. Minden vevő kérhet a vásárolt könyvbe egy bebélyegzést, vagy öntapadós matricát.

A **Montparnasse-i temető** bejárata. A temetőt a képen is látható Rue Emile Richard vágja ketté egy keleti és nyugati részre.

A sok ismert embernek végső nyughelyet adó temetőt 1824-ben nyitották meg Párizs déli részén. A 17. században itt állt a frères de la Charité szerzetesek gazdasága, ahol egy szélmalmot is építettek. A képen látható torony ennek a szélmalomnak a megmaradt épülete.

Jean-Paul Sartre filozófus, drámaíró és **Simone de Beauvoir** író közös síremléke a jelek szerint még mindig nagy szeretetnek örvend. Sartre az 1960-as és 70-es években erőteljesen támogatta a progresszív baloldali mozgalmakat és a békeharcot, Beauvoir feminista művei mellett sokat segített Sartre művei létrejöttében is. Elutasították a házasságot, mindkettőjük szabados szexuális élete, fűszerezve Beauvoir lesbikus hajlamaival nem is tette volna lehetővé a megszokott együttélést. Bár nem volt közös lakásuk, egész életükben kitartottak egymás mellett. Jobbra: **Charles Baudelaire** költő korábban élt (1821-1867), de versei a mai olvasót is magával ragadják. Mint látható, ő is kapott néhány pusztit.

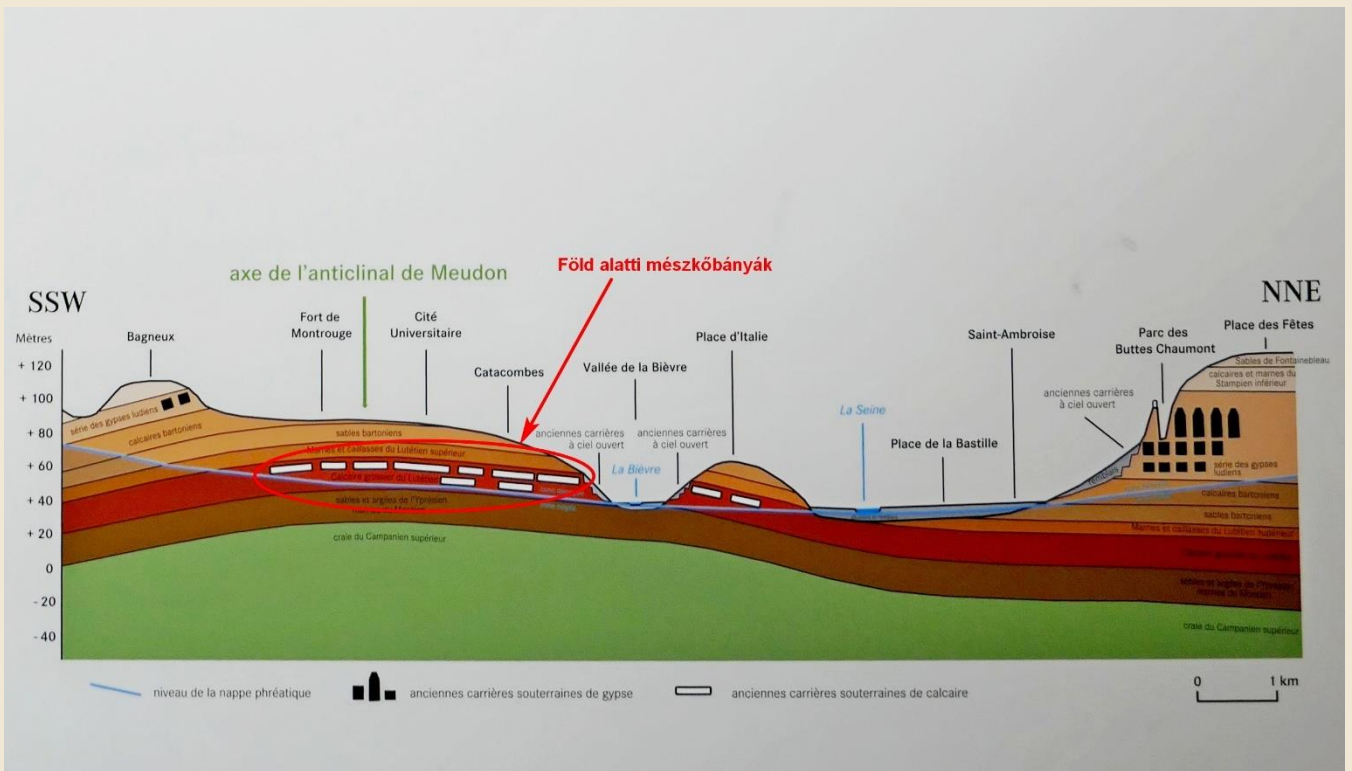
Ez az egyszerű sírkő **Paul Belmondo** szobrász maradványait rejt, de nem egyedül nyugszik itt. Fiát, **Jean-Paul Belmondo** színészt 2021-ben ide, apja mellé temették, bár sírfelirata azóta sincs.

Egy nevezetes síremlék a Montparnasse-i temetőből. A sírkő alatt nyugszik többek között **Alfred Dreyfus** (1859-1935), igaztalanul hazaárulással vádolt francia katonatiszt. Az antiszemita felhangokat sem nélkülöző vádeljárás a maga idejében nagy port vert fel, egyesek még Franciaország jogállami létét is megkérdőjelezték. Émile Zola (síremléke a Panthéonban) a Dreyfus-ügy hatására írta a J'accuse (Vádolom) kezdetű híres nyílt levelét az akkori köztársasági elnökhöz.

Végül még két érdekesség a Montparnasse-i temetőből. Az egyik a Kommun halottainak emlékére készült.

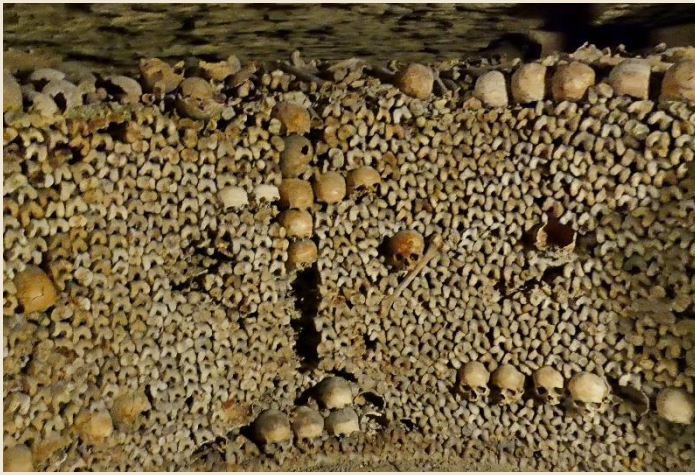
Ez a kép Párizs kb. délnyugat-északkelet irányú földtani metszetét mutatja. Az eocén földtörténeti korban a mai Párizs területe még tengerszint alatt volt. A tengeri üledékek különböző keménységű mészkővé álltak össze, majd az utolsó 20 millió évben (potomság) a tektonikus mozgások kiemelték ezeket a rétegeket a visszahúzódó tenger szintje fölé. A sötétebb sárgával jelzett kőzetréteget már a római időktől kőfejtőként használták, majd a 14. századtól megindult a föld alatti kőbányászat is.

A mai Montparnasse alatti kb. 800 hektár területen kibányásztott kőanyagból épült fel Párizs nagy része. A 18. század végéig tartó bányaművelés során vagy 300 km hosszú alagútrendszer jött létre, amelynek mintegy 1,8 km hosszú szakasza látogatható napjainkban. Az avenue du Colonel Henri Rol-Tanguy 1-ből ez a csigalépcső vezet a mélybe.

Párizs növekedése miatt a kis területű középkori városi temetők egyre zsúfoltabbá váltak, olyannyira, hogy már járványveszélytől kellett tartani. A korábbi temetőket éppen akkor kezdték bezárni és felszámolni 1780-ban, amikor a bányászat miatt bekövetkező útszakasz beomlások már lehetetlenné tették a további föld alatti kőfejtést. A több felszámolt temetőből összegyűjtött csontokat, koponyákat 1787-től kezdték átszállítani a „Katakombákba”, ahol a maradványokat a folyosók mentén rendezték el.

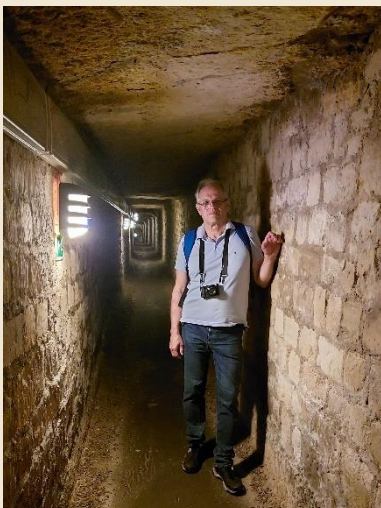

Az idehordott csontok mennyiségét tovább szaporította a forradalom alatt guillotine-nal kivégzettek teste. Ezekbe a folyosóba hordták a lefejezett testeket, köztük Robespierre, Lavoisier és Danton maradványait is. A korábbi halottak csontjainak áthordása 1860-ig tartott. Állítólag 6 millió ember, köztük sok híresség csontjai vannak a falak mentén sorba rakva.

A folyosókon több felirat is olvasható. Többnyire bibliai idézetek, vagy annak a felszámolt temetőnek a neve, ahonnan idekerültek a csontok. Ez a felirat viszont egész másról szól. A Párizstól délre fekvő Rungistól Medici Mária parancsára a Luxembourg-kert ellátására kiépített Arcueil vízvezeték egy szakasza itt vezet a belváros felé. A bánya egy szakaszának beomlása 1821-ben egy időre meg is szüntette a Luxembourg-kert vízellátását.

Érdekes a csontsorok közötti séta, de kissé nyomasztó. Az az 1,8 km éppen elég belőle.

A csonttúra után visszamásztunk a földszintre. Ez volt az egyetlen turista attrakció, ahol kifelé menet is ellenőrizték a táskákat. Úgy látszik előfordulnak erre koponyagyűjtők is.

Egy langyos reggelen bőröndjeinkkel kizakatoltunk a Gare du Nord-ra és a pályaudvar alatti mélygarázs -5. szintjén átvettük bérautónkat. Az elkövetkező hetekben a térkép szerinti útvonalat jártuk be. Mindenhol voltunk, sőt egy kevéssel több helyen, de néha kissé felcseréltük a tervezett sorrendet.

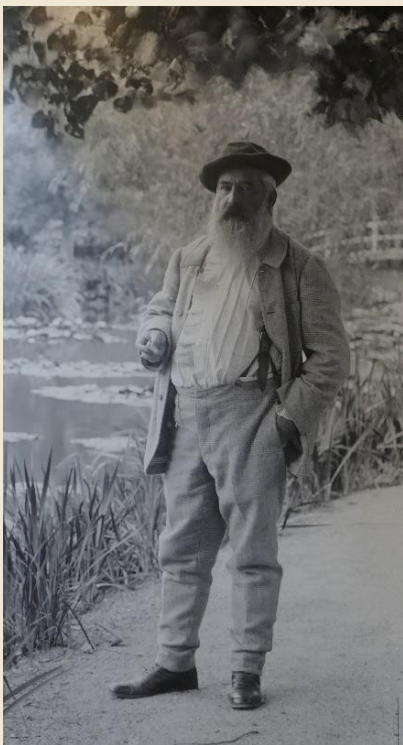
A párizsi múzeumokban annyi Monet festményt láttunk, hogy mindenképpen meg szeretnénk nézni a mester ihletadó kertjét **Givernyben**. És tessék, itt állunk az oly sokszor lefestett kerti tavacska partján.

Claude Monet családjával 1883-ban költözött **Givernybe**, ekkor kezdődött a kert építése is. Először a művész házát néztük meg.

Az gondoltuk, hogy egy szép falusi emlékházat találunk **Givernyben**, ehelyett egy jól kiépített turisztikai központba érkeztünk. Az irányító tábla jól mutatja Monet kétszintes, hosszú házát és az előtte kialakított virágskertet. A kert szebbik részét, ahol a tóvá felduzzasztott patak folyik, egy keskeny út választja el a virágskerttől. A két kertrész közé egy kis alagutat építettek, ez még nem volt meg a festő életében.

Mielőtt benézünk a házba, néhány szó **Claude Monetról** (1840-1926). A fényhatásokat és azok változását ábrázoló képeivel új látásmódot alakított ki. Az 1872-ben elkészült „Impresszió, a felkelő nap” című képéről vette nevét az új festészeti stílus, az impresszionizmus. Az idős művészt Giverny-beli tavacska mellett mutató fotót a Marmottan Múzeumban fényképeztem.

A dolgozószoba-társalgó az emeleten.

Ez a másik sarka. Az asztalon Clemenceau miniszterelnök büsztje. Clemenceau Monet nagy tisztelője, barátja volt. Lent, az egyik hálószoba.

Kilátás a kertre az emeleti szobákból. A Monet család 10-14 személyből állt, bizony valakinek sokat kellett dolgozni ezen a tűzhelyen.

Mielőtt lementünk az út alatti alagútba, muszáj volt pihenni...

Tovább utaztunk a normandiai **Les Andelys** városkába. A kb. 8000 lakosú település legfontosabb látnivalója a **Château Gaillard** romterülete. A híres várat az Angevin birodalom neves uralkodója, Oroszlánszívű Richárd építette a 12. század végén normandiai birtokai védelmére. A rekordidő alatt, irtatlan összegért megvalósult beruházással létrejött hatalmas vár Richárd király kedvelt lakóhelye volt, bár csak rövid ideig élhetett itt. 1199-ben, 41 évesen belehalt egy várostrom során szerzett sérülésébe.

A várat délben bezárják és csak délután kettőkor nyit ki újra. Várakozás közben a romok közelében levő kilátó teraszról gyönyörködtünk a Szajna völgyében. Oroszlánszívű Richárd korában a kép közepén levő kis szigeten is állt egy vár.

A több részből álló vár központi része a rekonstrukciós rajz jobb oldalán emelkedő hatalmas lakótorony volt. Richárd király több jogcímen uralkodott a hatalmas kiterjedésű Angevin birodalmon. A Plantagenêt-házhoz tartozó uralkodó Anglia királya volt, uralma alá

tartozott Írország egy része, és a francia király hűbéreseként birtokolta a mai Franciaország nyugati felét is. Kedvenc várát öccse és utóda, Földnélküli János nem sokáig tudta megtartani. 1204-ben a francia király ostrommal elfoglalta.

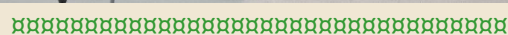

Már nemsokára kinyitják a belső vár kapuját. A belső vár keleti oldalát szorosan egymás mellé épült félkör alaprajzú tornyok védték. Richárd a vár építésekor már túl volt keresztes hadjáratán, így a **Château Gaillard** tervezéséhez felhasználhatták a szentföldi keresztesek fejlett várépítési tapasztalatait.

A belső vár udvara és a visszabontott lakótorny

Les Andelys főtere fölé magasodik a Château Gaillard. A bal oldali presszóban pihentünk egy kicsit és ittunk egy vitatható minőségű kávé. Innen a tengerparti Honfleur városka felé indultunk tovább.

Honfleur kikötője. A kis halászfalu a 19. század végén vált a művészek kedvelt pihenőhelyévé. Mára hangulatos üdülőhely lett, régi házakkal, éttermekkel teli hangulatos utcácskákkal.

Honfleur utcáiban egymást érik a régi, favázás házak. A város már a 11. században létezett, változatos történelme során többször gazdát cserélt. Kikötője fontosságát a közeli Le Havre kikötőjének fejlesztésével párhuzamosan vesztette el. Az eljelentéktelenedett kikötővároska, viszont ennek köszönhetően elkerülte a második világháború pusztításait, felszabadítása is harcok nélkül történt 1944. augusztus 25-én.

Mi is egy ilyen régi, gerendavázás házban szálltunk meg, ez itt a belső udvar. A szobánk nagyon hangulatos, de kissé kényelmetlen volt. Viszont kárpótolt minket a házigazda kedvessége és előzékenysége.

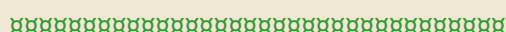
Honfleur egyik nevezetessége a **Szent Katalin templom**. A 15-16. században épített templom teljes egészében fából készült. Az építőmesterek felhasználták a hajóépítés tapasztalatait, az itteni híres „baltamesterek” fűrész használata nélkül, bárdolással készítették elő a faanyagot az építésre.

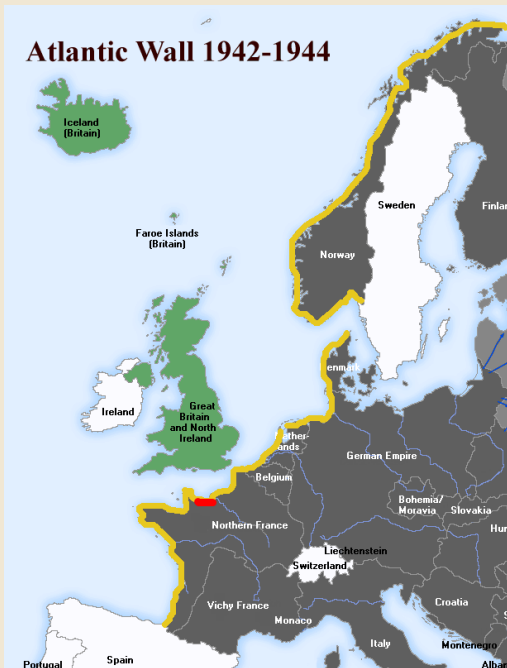
Honfleur világítótornyát 1857-ben helyezték üzembe. Feladata az volt, hogy figyelmeztesse a hajókat a Szajna torkolat homokzátonyaira. A torony - neve **Phare de l'Hôpital** – csak 1908-ig volt szolgálatban, amíg egy másik át nem vette a szerepét. Ezután sokáig magántulajdonban volt, míg 2004-ben megvásárolta a város. A világítótornyot tucatnyi művész megfestette, köztük Monet, Seurat és Vallotton is.

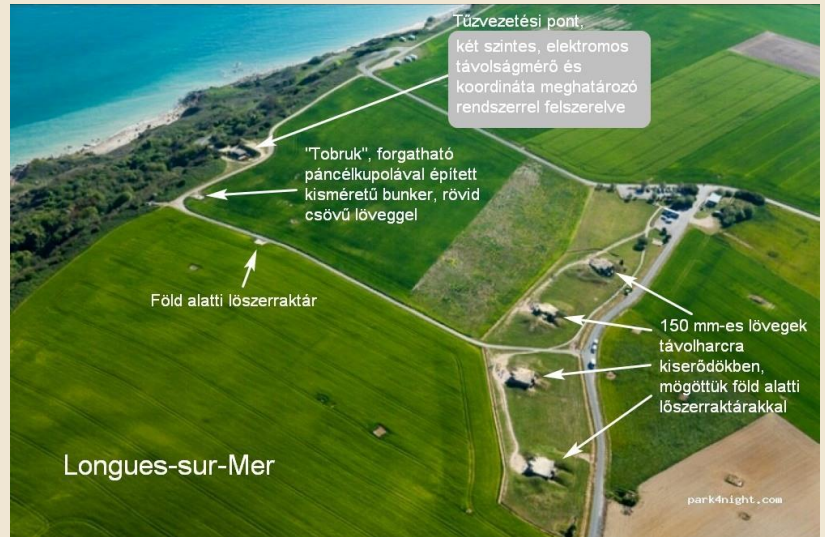
Manapság ez alatt a felnyitható híd alatt lehet behajózni a belső kikötőbe.

Honfleur kikötőjének virágzása idején az itteni tengerészek fontos expedíciókban vettek részt. Ezek a hajósok fedezték fel Brazília partjait, alapították Québec városát, ők jutottak el elsőként Jáva és Szumátra szigeteire.

Az Angliai csata elvesztése és a keleti front megnyitása után kezdték meg a németek a Spanyolországtól Norvégia északi partjaiig terjedő hatalmas partvédelmi erőrendszer kiépítését. A tervezett kb. tizenötezer betonerődítmény nagy része elkészült, de a teljes kiépítést megghiúsította a szövetségesek partraszállása 1944 júniusában. A D-Day kezdő hadműveleti területét porossal jelöltem, ennek a partvonalnak jó részét mi is meglátogattuk.

A partraszálló szövetségesek az egyes tengerpart szakaszokat fedőnevekkel látták el. A kijelölt fő partszakaszt Omaha Beachnek, az attól keletre levő szakaszt Gold Beachnek nevezték. Ehhez a partszakaszhoz közeli **Longues-sur-Mer** falu határában jó állapotban és áttekinthetően megmaradt egy német erődcsoport. A leglényegesebb funkciókat ráírtam a képre.

Longues-sur-Mer. Az egyik 150 mm-es löveg és jó állapotú betonerődje. A bejárat a hátsó oldalon van, onnan közelíthetőek meg a kiszolgáló helyiségek is. A lőszer nagy részét nem az erődben, hanem mögötte, földbe süllyesztett beton raktárakban tárolták.

Az egyik lőszerraktár lejárata.

A hölgyek a **Longues-sur-Mer** erődcsoport működését irányító tűzvezetési pont bejáratánál nézelődnek.

Longues-sur-Mer. A tűzvezetési pont part felőli oldala.

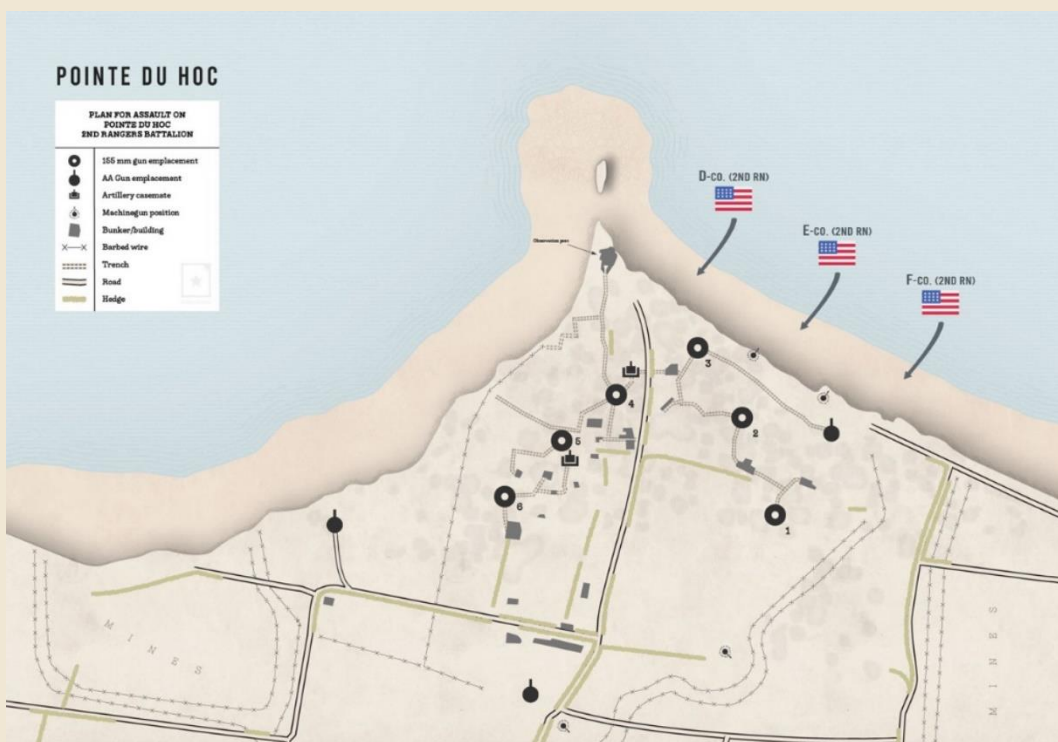

A szövetségesen 1944. június 6-án indították meg a normandiai Utah, **Omaha**, Gold, Juno és Sword fedőnevű partszakaszokon. Ez az archív kép az első támadási hullám után készült. Jól érzékelhető a partraszállásban résztvevő hajók és járművek irdatlan mennyisége.

A partraszállás emlékművei az **Omaha Beachen**.

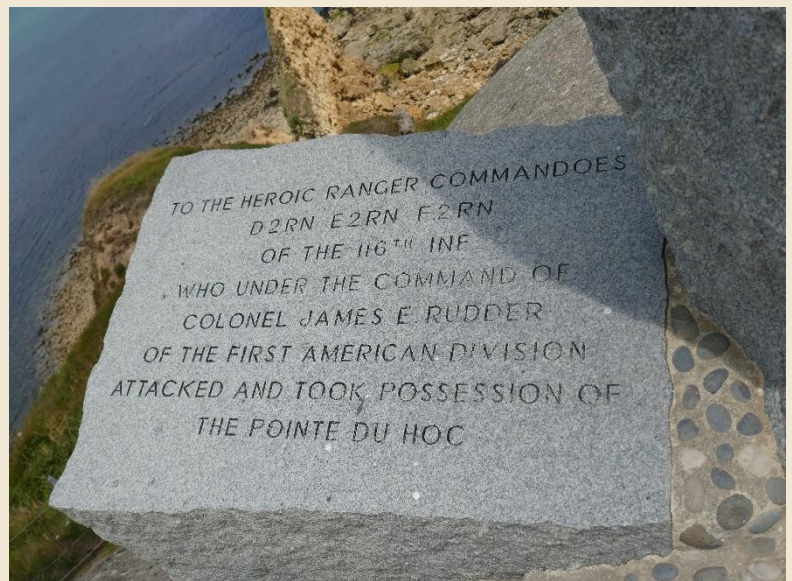
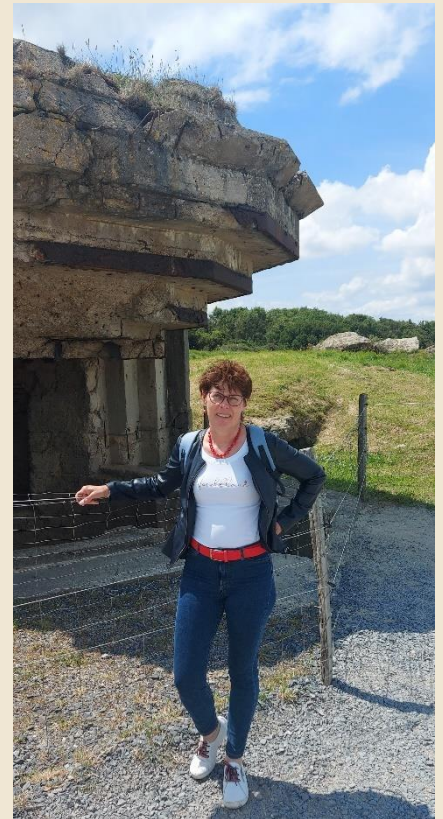
Zsuzsi is partra szállt az Omaha Beachen.

Az Omaha Beach nyugati végénél, a **Pointe du Hoc** hegyfoknál az amerikai Rangers alakulatok elkeseredett harcok és nagy áldozatok árán tudták elfoglalni a térképen látható német erődcsoportot 1944. június 6-a és 8-a között.

A **Pointe du Hoc** sziklatömbje jócskán benyúlik a tengerbe. Az előtérben háborús bombatölcsérek. A Pointe du Hoc német erői a heves harcok miatt jelentősen sérültek, sokkal romosabbak min Longues-sur-Mer-nél látottak.

Pointe du Hoc-nál elesettek emlékműve. És az emlékmű felirata

Az Omaha Beachhoz keletről csatlakozó **Gold Beach** partszakaszon, **Arromanches** városka mellett egy szép D-Day emlékparkot és korabeli filmfelvételeket egyszerre kb. 20 kivetítőn, egy kör alakú teremben bemutató panoráma mozit építettek. Ez a fém tetejű épület a kép bal oldalán látható.

Arromanches mellett állították fel ezeket az emlékszobrokat ott, ahol a brit és kanadai csapatok szálltak partra a Gold Beachen. A háttérben, a tengeren még ma is megvannak a normandiai hadműveletek utánpótlását biztosító ideiglenes **(Mulberry B nevű)** kikötők maradványai.

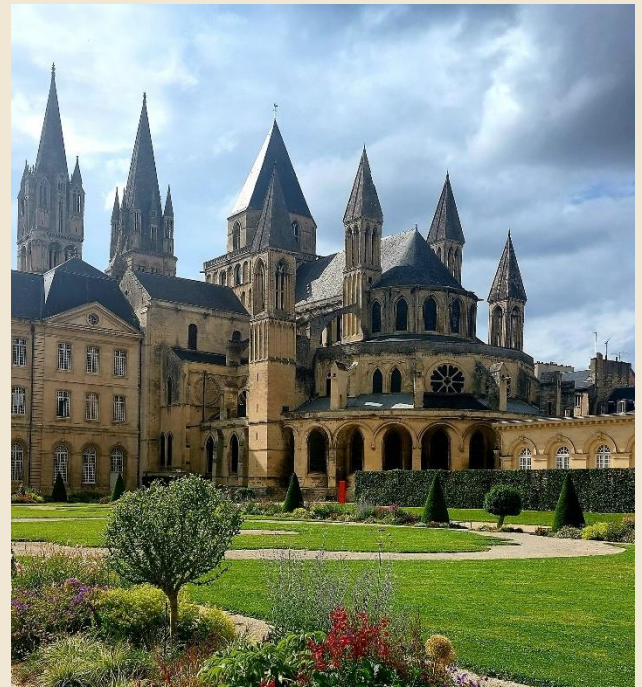
Balra egy kép a kiállítóteremből, majd egy archív kép a partraszállás idejéből. Az **Arromanches** előtti sekély vízben, a parttól kissé távolabb kellett kiépíteni a Mulberry B ideiglenes kikötőt, ami a partraszállás után még hónapokig fontos hadianyag szállítási szerepet töltött be. A bal oldali képen az ideiglenes kikötő.

Caen városa a második világháborúban a normandiai partraszállást követő hónapok harcai alatt szinte teljesen elpusztult. Azóta sok mindent szépen újjáépítettek, mi azonban csak Guillaume le Conquéradt, vagy ahogy mi ismerjük, **Hódító Vilmos** síremlékét jöttünk ide megnézni.

Vilmos unokahúgát, Mathilde- vette feleségül, ami kiváltotta az egyház rosszállását, sőt rögvest ki is átkozták a fiatal párt. Később Vilmos bocsánatot nyert a pápától és hálából két apátságot alapított, a Hölgyek és a Férfiak Apátságait. A képen a Férfiak Apátságának temploma látható a szentély felől.

A **Férfiak Apátságának Saint Etienne (Szent István)**

templomát 1066-ban kezdték el építeni. Ebben a templomban temették el Hódító Vilmost. Vilmos 1087-ben halt meg Rouenben, de testét áthozták kedvelt városába, Caenbe. Sírját először a 16. századi vallásháborúk során dúlták fel, majd 1742-ben XV. Lajos a sírt áthelyeztette mai helyére, de itt sem volt nyugta szegénynek, a francia forradalom alatt ismét felforgatták nyughelyét. Hódító Vilmos ma is látható síremlékét 1802-ben készítették.

Hódító Vilmos nevezetes bretagne-i és angliai hadjáratait bemutató faliszőnyeget itt, **Bayeux** város múzeumában őrzik. A **bayeux-i kárpitot** bemutató termen kívül az emeleti részen elhelyezett kisebb múzeumot is érdemes megtekinteni.

Az eredetileg mintegy 70 méter hosszú kárpit képregény-szerűen meséli el Vilmos 1064 és 1066 közötti nevezetes tetteit, képregényhez illően feliratokkal ellátva. A bretagne-i hadjáratot nem részletezve a sztori röviden a következő: Hitvalló Edward angol király – nem lévén utóda – trónját Vilmosnak ígérte, amit követte, Harold útján erősített meg.

Edward halála után ez a Harold hitszegő módon saját magát koronáztatta meg Anglia királyává. Vilmos erre bepöccent, hajóhadat épített és csapataival átkelt a csatornán, majd 1066 őszén Hastings mellett jól elverte Harold seregét, maga Harold is ott maradt a csataterén. Röviddel ezután Vilmost Anglia királyává koronázták Londonban.

Csak néhány érdekesebb részletet mutatok a kárpitból, aminek utolsó része ráadásul elveszett a századok folyamán. Ez a részlet azt mutatja, amikor Vilmos (akkor még csak Normandia hercege) Harolddal együtt megérkezik palotájába.

Hitvalló Edward angol király meghalt, testét a Szent Péterről elnevezett templomba viszik.

Ez a részlet azért érdekes, mert a Halley-üstökös 1066-évi megjelenése látható rajta. Persze akkor még nem ez volt a neve (Halley a 17-18. században élt), de az égi jelenséget Harold király baljós előjelnek tekintette.

A kárpitot kiállító vitrin ívesen fordul a 35-36. képnél. A jelenet Vilmost ábrázolja, amint parancsot ad szállítóhajók építésére és a hajók ácsolása megkezdődik.

Itt már a fegyvereket és a hadianyagot hordják a hajókra.

Vilmos – immár az átkelés után, de még a nagy csata előtt – egy földhalom vár építésére ad parancsot Hastingsnál.

Hastingsból indulnak Vilmos harcosai a csatába Harold király ellen.

Ez már a csata vége. Harold király (piros páncélingben) lehányatlik és meghal. Vége a bulinak és a csatának, de meg a szőnyegnek is. A hiányzó rész valószínűleg Vilmos londoni megkoronázását mutatta. Mindenesetre Vilmos Normandia hercege az akkor még Wales és Skócia nélküli Anglia királya lett, megalapítva a Normann királyi házat. Azonban még sokáig kellett harcolnia, mire megszilárdította angliai uralmát és kialakította az angolszász-normann közigazgatás rendszerét.

A múzeum felső emeletén állították ki ezt a vár makettet. Talán valamennyire hasonlít Vilmos hastingsi várához.

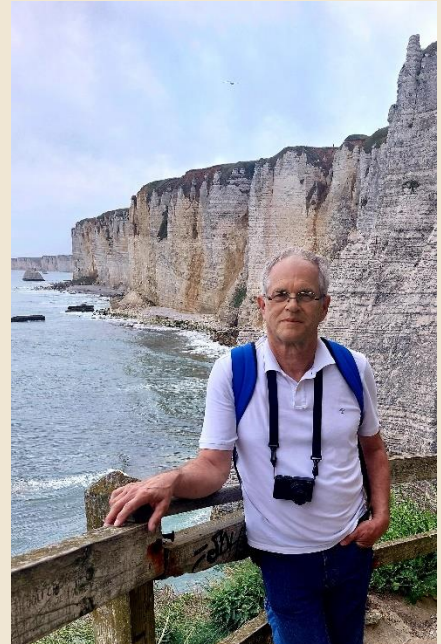
Étretat városába kora reggel érkeztünk. Az **Alabástrom-parton** bizony még hűvös volt, de ez éppen jó idő egy kis sétára. Itt a tengerparton több helyen ki van írva, hogy tilos emléke vinni a partot borító öklömnyi kövekből, így mi sem hoztunk. Távolban a **Porte d'Aval** sziklakapuja.

Ez a lépcsősor vezet fel a **Falaises d'Aval** sziklacsoportjához. Ez a terület is az Atlanti Fal része volt, így innen sem maradt el egy német bunker.

Kilátás a Falaises d'Aval szikláitól a másik szikláig, a **Porte d'Amont** felé. Távolban a Falaise d'Amont szikláin egy kis kápolna áll, tőle jobbra egy beton tőről állít emléket az 1927-ben innen indult és később szerencsétlenül járt két francia óceánrepülőnek.

A **Porte d'Aval** sziklája és az előtte álló 80 méter magas szikla, az Étretat-i tőről.

A két csodálatos sziklaképződmény között húzódik a **Plage d'Étretat**

Az **Étretat** városka fölé északkeletről emelkedő domb tengeri szelektől védett délkeleti lejtőjén Madame Thébault, Caude Monet barátja 1905-ben kezdte megépíteni a mai kert elődjét.

Alexandre Grivko neves tájépítész vezetésével újult meg a kert 2017-ben. Sikeresen ötvözte a régi kert hagyományait a kortárs művészeti elemekkel, mint-egy modern szabadtéri múzeummá változtatva azt. Ezt a ketrészt Érzelmek Kertjének nevezik.

Ez a **Jardin Impressions**, a kert leglátványosabb része.

És még egyszer a Jardin Impressions. A nagyszerű kertészeti együttes felkerült az UNESCO Világörökség listájára.

A **Jardin La Manche** kertrész a Jardins d'Étretat közepén található.

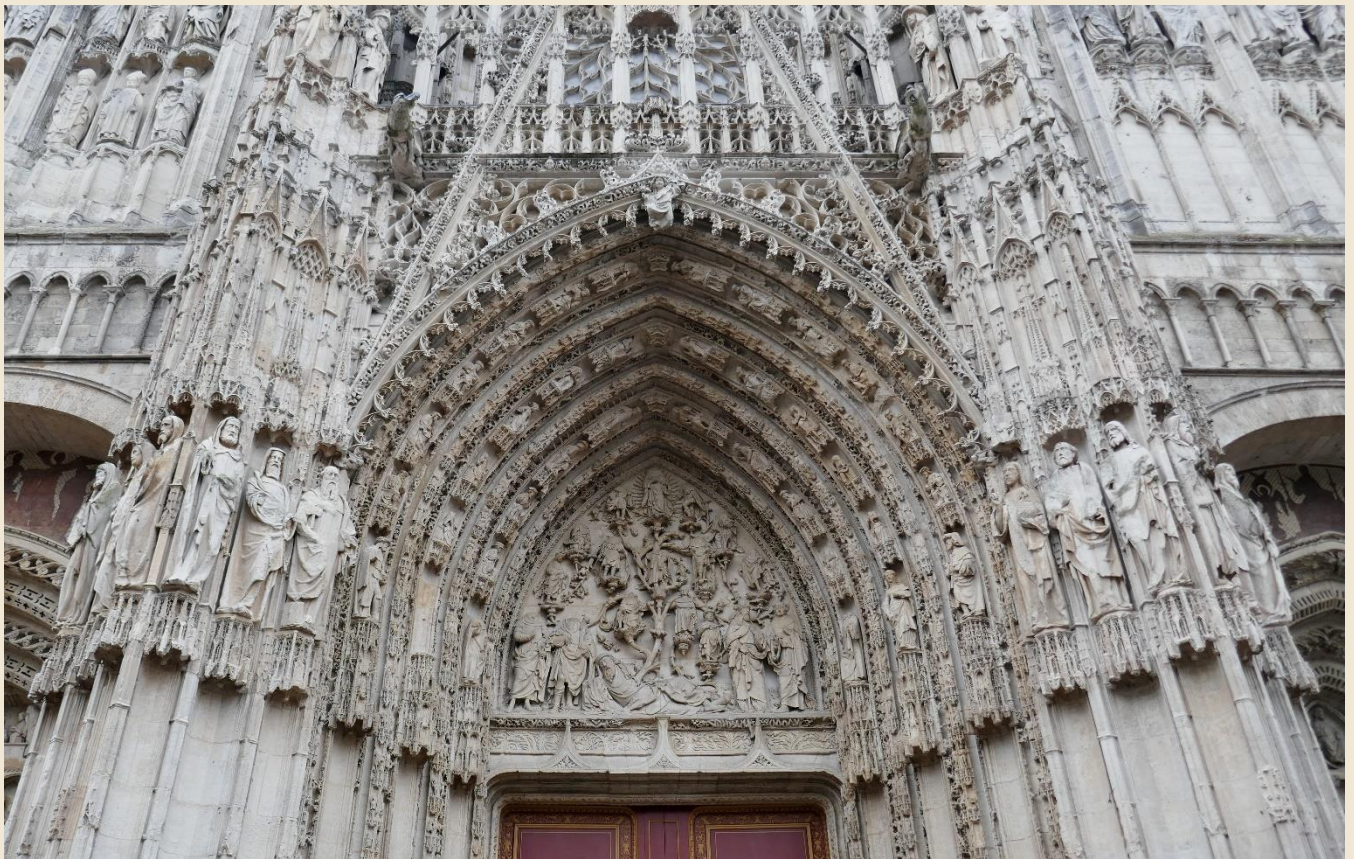

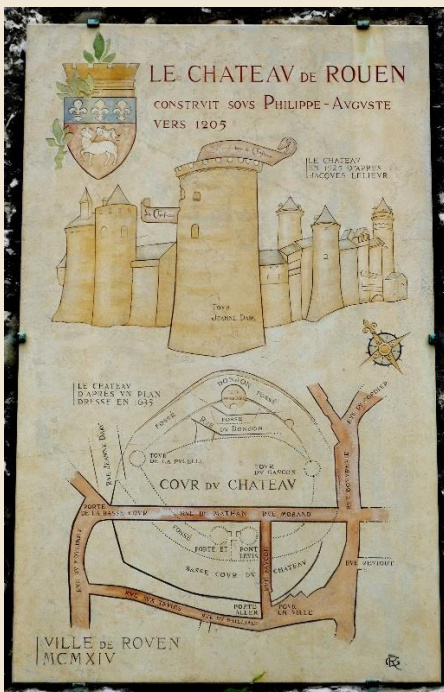
Szeretjük a díszkerteket, sok helyen megnéztünk már hasonlót, de a **Jardins d'Étretat** talán mind közül a leglátványosabb.

Éteratból **Rouenba** mentünk. A nagy múltú város sokat szenvedett a második világháború alatt, először a németek gyújtották fel 1940-ben, majd a szövetségesek bombázták 1944-ben. A 12. századtól a 19. századig több ütemben épített **Notre Dame katedrális** mindezt szerencsésen túlélte, bár déli oldala jócskán megsérült. A jobb oldali festményt még a Marmottanban fényképeztem. Monet mester egész sorozatot festett a roueni Notre Dame homlokzatán vibráló fényekről.

Ez a részlet a jól mutatja a két torony közötti három kapu fölötti szobrok tömegét. Szentek, mártírok, apostolok, hitvallók sora... A szentély mögött van eltemetve Oroszlánszívű Richárd szíve.

Rouen várát 1205-ben kezdték el építeni. Mára a soktornyú erősségből csak a legnagyobb, az északi donjon áll. Bár nem ebben a toronyban, hanem az akkor még álló vár egy másik tornyában tartották fogva **Jeanne d'Arc**-ot, azonban kínvallatását állítólag itt, a donjon-ban végezték. A szüzet 1431-ben égették meg Rouen főterén. A torony belépődíj nélkül látogatható, kivéve az utolsó emeletét, amit a németek beton bunkerré alakítottak a második világháború alatt. Az alsóbb szinteken van néhány szóra sem érdemes kis kiállítás.

Bár csöpörgött az eső, megnéztük a Rue du Gros Horloge fölött átívelő pavilont, amely a város egyik tornyához támaszkodik. Az 1447-ben készült óraszerkezet ma is működik, egyetlen mutatója meglehetősen pontosan mutatja az időt.

Rouen számtalan ódon favázas házsora között órákig lehetne sétálni.

Nem tudtunk ellenállni a kirakat csábításának, betértünk a **Vatelier** cukrászdába egy kicsit sütni.

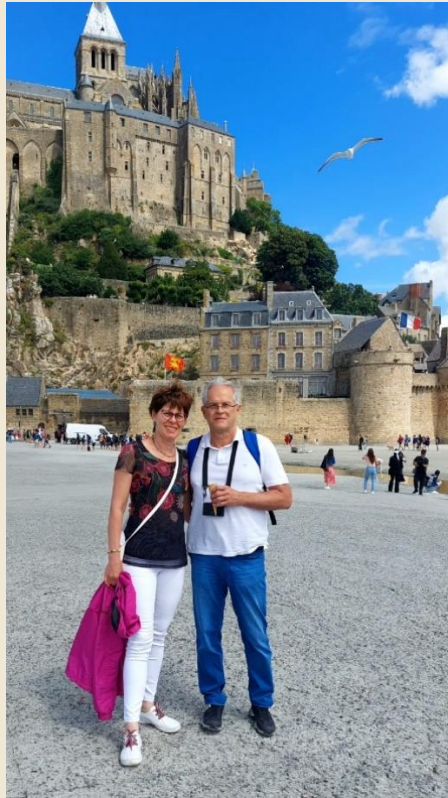

Délután még ellátogattunk **Jumièges**-be, hogy megnézzük a Szent Philibert által 654-ben alapított apátság romjait. A normann időkben nagyrészt lerombolták, majd a 11. században újjáépült. Ekkor építették hatalmas templomát is.

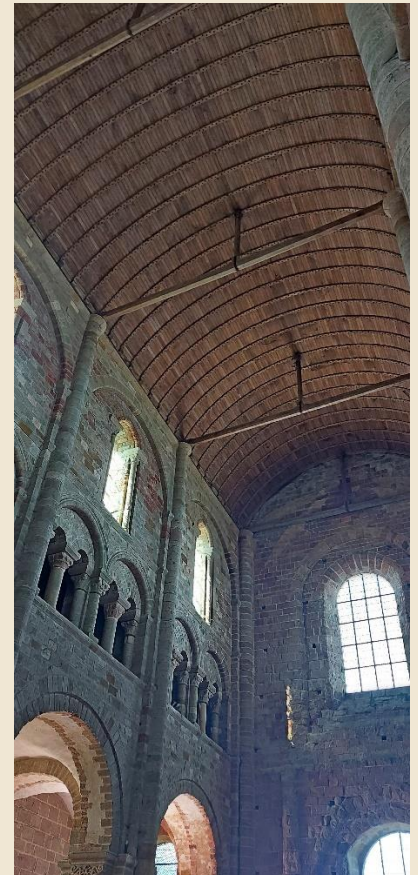
A francia forradalom idején jött el az apátság végzete. A barátokat elkergették, az épületek jelentős részét lebontották. Még így romjaiban is nagyszerű látvány a szépen gondozott park közepén.

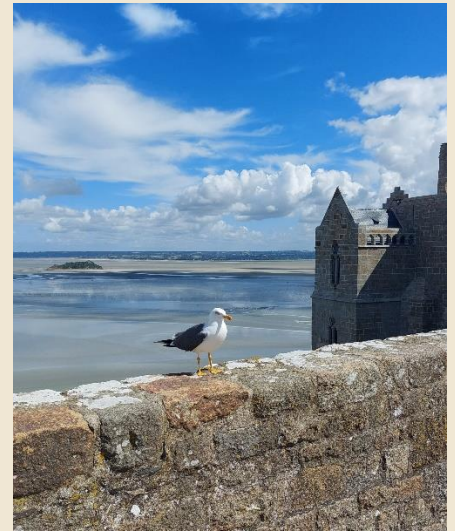
Ezt ugye nem lehet kihagyni. A **Mont Saint-Michel** apátságának meglátogatásához tanácsos neten előre váltani jegyet. A jegyeken feltüntetett látogatási időponttal és a szárazföldi parkolóból induló busz transzfer járatok indításával egész jól tudják szabályozni az apátság látogatói létszámát. Erre szükség is van, hiszen ezt a különleges helyet valóban tömegek látogatják.

A transzfer buszra kb. 20 percet kellett várunk a parkolóban, de már vidáman fotózkodunk Mont-Saint-Michel lábánál. Az alsó bejárati kapu után üzletekkel kis éttermekkel beépített szűk utca, a Grand Rue vezet fel a 80 méter magas hegy tetején épült templomhoz.

Mindjárt fent vagyunk! A szigeten az első kolostort 708-ban alapították, majd 966-ban létrejött az első apátság, persze akkor még sokkal szerényebbek voltak a méretei. Az apátság templomának nyugati főhajóját és mellékhajóit a 11. században kezdték el építeni. Középen az 1450 és 1521 között épült gótikus szentély, jobbra pedig a nyugati főhajó dongaboltozatos fafödéme látható.

A templomban ki van állítva ez a modell, amely a főhajó tetőszerkezetének a részletét mutatja.

Mi és a sirály a templom előtti teraszon álldogáltunk.

Sokáig a mindenkori ár-apály szabályozta a sziget megközelíthetőségét, majd 1879-ben egy gátat építettek a sziget és a szárazföld között (talán ennek egy része látható a kép jobb szélén). A közepén levő híd a 2010-es év körül épült meg, ugyanekkor a gátat elbontották és **Mont Saint-Michel** újra sziget lett. Mi apálykor voltunk ott, de a hídon dagálykor is megközelíthető Szent Mihály hegye. A transzfer busz a híd közepéig hoz el. Ennek az érdekes járgánynak két vezetőfülkéje van, mindkét végén egy-egy, így aztán nem fordul meg a hídon, csak a sofőr ballag át a másik fülkébe.

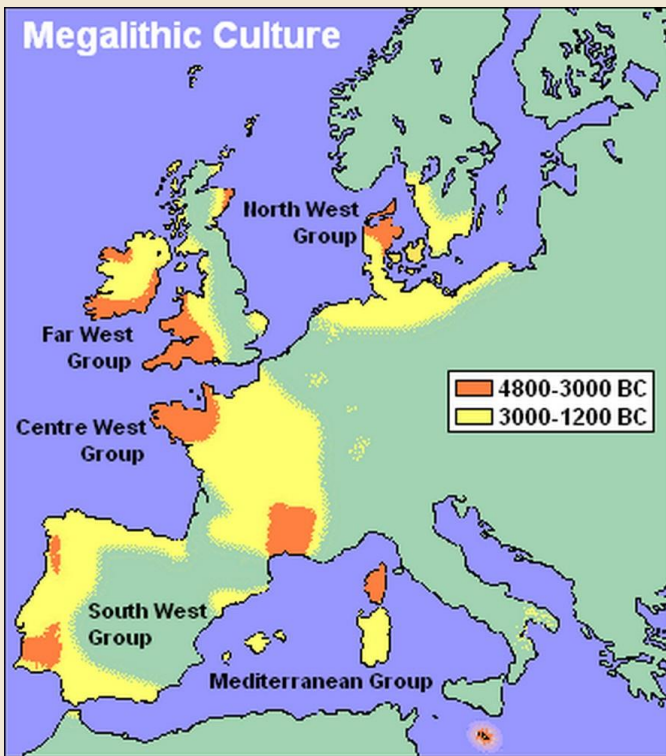

Ez az emberi erővel működtetett, mókuserékhez hasonló szerkezet a tengelyére erősített kötél segítségével húzott fel egy görgős fa-szánt egy igen meredek sínpályán a kolostor déli oldalánál. Úgy látszik a barátok nem szerettek cipekedni. No, itt látszik egy kicsi a vontató kötélből és a falra akasztva a teher felhúzó görgős szán is.

A hegy délkeleti lábánál fekszik a szűk utcás kis falu, ami korábban a zarándokokból, most meg a turistákból él.

Utunk során több újkőkori menhirt, dolment, temetkezési helyet kerestünk fel. Most, az első bemutatása előtt azért tettem ide ezt a térképet, hogy jól lehessen látni a hatalmas köveket felállító megalitikus kultúrák elterjedtségét Európában. Bretagne-ban különösen sok ilyen őskori emléket lehet találni, legalább a legismertebbeket érdemes felkeresni.

A **Champ Dolent menhir Dol de Bretagne** város közelében áll, már vagy 6000 éve. Gondoljuk csak meg, a Gízai Kheopsz-piramis ehhez képest „mindössze” 4600 éve épült! De a Stonehenge megalit sem több 4500 évesnél.

A menhir 9,3 méter magas, eredeti funkciója ma még ismeretlen.

A menhir nézegetés fáradalmait itt, a Stuartban pihentük ki Dol de Bretagne-ban.

Mielőtt elfoglaltuk szállásunkat **Dinanban**, kicsit körülnéztünk a városban. Bár az évszázados városfalak egy része nemrégiben leomlott, a nagyrészt álló falak déli részén a múzeum má alakított lakótorony és ágyútorony szép célpontnak ígérkezett.

A dinani lakótorony építését 1382 és 1387 közé teszik. Benne a múzeum az egykor itt élők mindennapi életét mutatja be.

Az 1693-ban átépített ágyútoronyban hadtörténeti kiállítást lehet megnézni.

Dinanban több ilyen árkádos, kőből épített alsó szintre állított favázas házat látni. Ez itt egy különösen szép példány. A **Keratry-ház** 1559-ben épült, korhű helyreállítása 1939-ben fejeződött be.

Útközben még egy fontos helyet megnéztünk **Avranches** városában, Mont Saint-Michel közelében. A városközpont mellett állt egykor az 1028 körül épített román stílusú Szent András katedrális. Sajna 1794 áprilisában egyszerűen összeomlott az addigra már rossz állapotú templom. A rekonstrukciós rajz mutatja meg egykori homlokzatát.

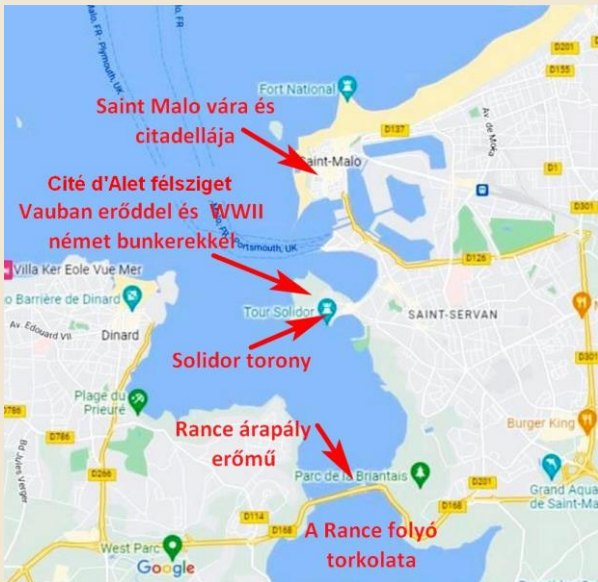
Az összeomlott **Szent András** templom egykori oldalsó bejáratának lépcsőit látjuk. Az előtte fekvő kelyhes kőlapon vezeklésképpen korbácsolták meg II. Henriket, Anglia királyát, Normandia hercegét és még számos cím birtokosát 1172-ben. A kőoszlop egy későbbi emlékmű. II. Henrik a Hódító Vilmos alapította Normandiai-házhoz leányágon kapcsolódó, sok angol királyt adó Plantagenet-ház első nagy uralkodója volt. De miért kellett egy nagy királyt, az Angevin birodalom urát vezek-

lőcsuhában megostorozni egy templom oldalkapuja előtt egy kővön térdepeltetve?

Mert **II. Henrik** felbujtására gyilkolták meg **Thomas Becket**-et Canterbury érsekét, a Canterburyi katedrálisban 1170-ben. Az eset olyan hatalmas felháborodást okozott, hogy Henriket az egyház kiátkozta. Ez akkoriban nem volt tréfadolog, hiszen a kiátkozás még hűbéreseit, szövetségeseit is felmentette korábbi esküjüktől. Henriknek nem volt más választása, el kellett nyernie a pápa bocsánatát. A vezeklési-bűnbánati eljárás egyik aktusa történt meg itt, a normandiai **Avranchesben**, ezen a kelyhes kővön, 1172. május 22-én.

Saint-Malo és Saint-Servan sokáig külön városok voltak, csak 1967-ben egyesültek. Mi a népszerű üdülőhely főbb nevezetességeit kerestük fel. Északon a várfalakkal körülvett óvárost az egykori kalózkikötővel, délebbre a Saint-Servanhoz tartozó d'Alet félsziget 17. századi várát és az Atlanti Fal bunkereinek romjait, a félsziget déli részén álló hatalmas Solidor tornyot, majd a Rance folyó torkolatában 1966-ban, a világon elsőként üzembe helyezett árapály erőművét.

Saint-Malo várát 1424 és 1690 között építették. Legutolsó korszerűsítését a híres hadmérnök, Sébastien Le Prestre de Vauban marsall végezte a 17. század végén. A vár központi részében, a citadellában tengerészeti kiállítás és a WWII utáni hosszú helyreállítási munkák dokumentációja van kiállítva.

Egy igazi Vauban bástya **Saint-Maloban**. Vauban mester nemcsak a szárazföldön építkezett, hanem a város fontos és forgalmas kikötőjét védő kisebb erődket épített a Saint-Malo előterében levő tengeri szirtekre. A képen látható **Fort du Petit Bé** ezek közül az egyik.

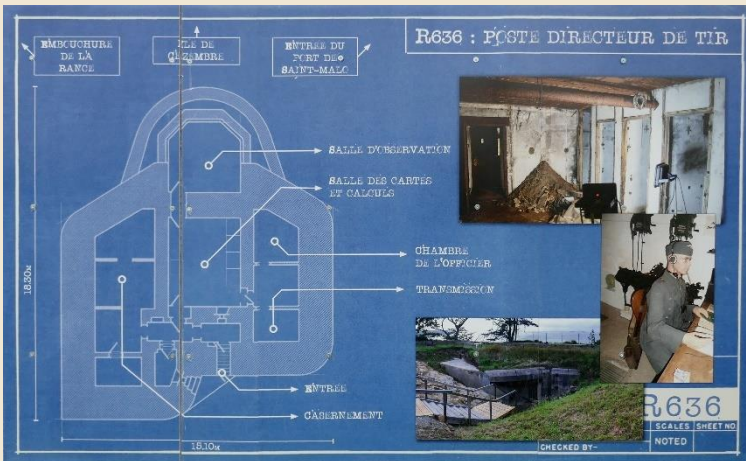

Saint -Malo falai előtt a tengerparton egy kis homokos plázt létesítettek. Június végén azért még nem ajánlom a fürdözést.

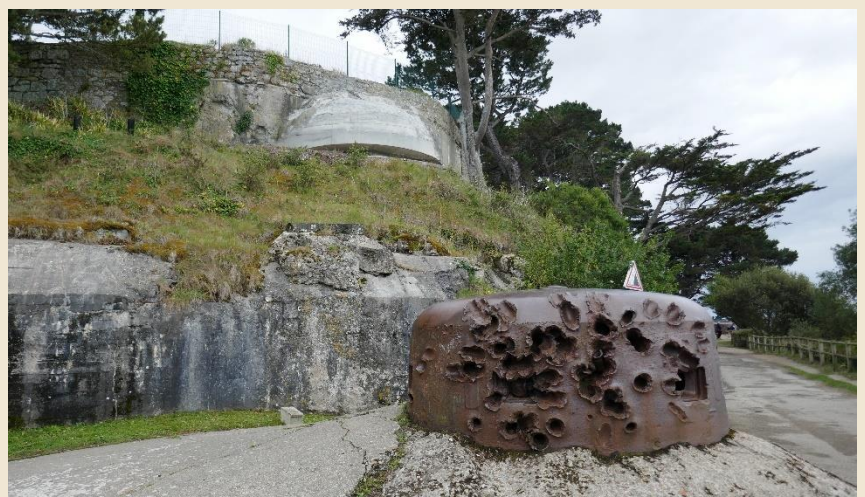
A második világháború alatt 1944-ben **Saint-Malot és Saint-Servant** a súlyos ágyúzások és bombázások nagy részben romba döntötték. Az amerikai Patton tábornok és a német von Aulock ezredes csapatai augusztus 5-e és szeptember 2-a között vívták a nagy áldozatokkal járó harcokat. A két város olyan súlyos károkat szenvedett, hogy a háború utáni helyreállítás 12 évig tartott. Ma így néz ki Saint-Malo falakon belüli része.

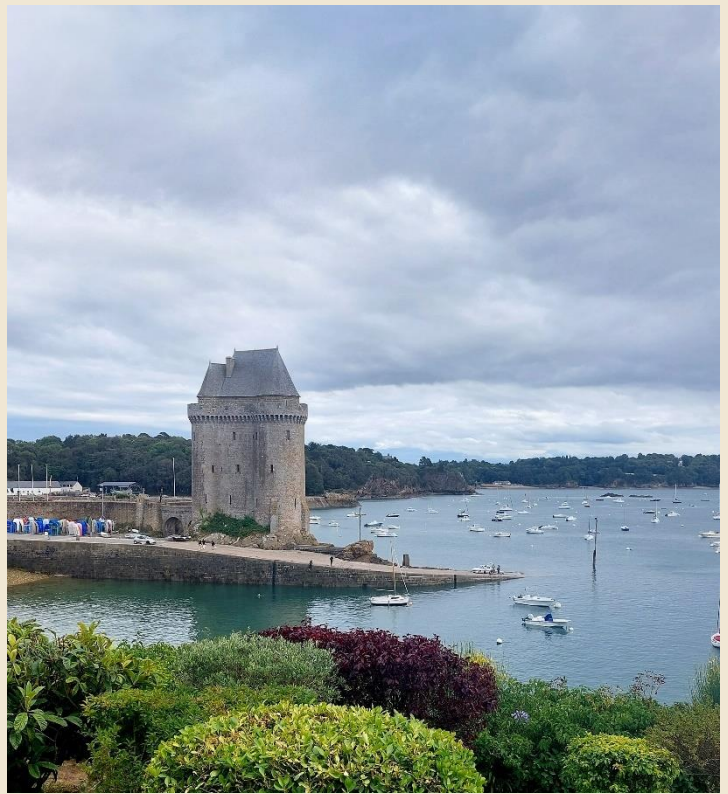
A Saint-Servan városrészhez tartozó d'Alet félsziget 17. századi erődjét jelentős részben lerombolva építették meg a németek az Atlanti Fal beton bunker csoportját, amelyek a kikötőket és a Rance folyó torkolatát védték.

Napjainkban is folyik az egyik bunker, egy tüzvezetési irányító központ helyreállítása, ennek alaprajzát mutatja a mellékelt kép. 1942-től 1944-ig Alet városrészben a németek megépítették az Atlanti Fal legnagyobb erődcsoportját, 32 bunkert, 1500 méternyi föld alatti galériát, valamint több páncélkupolás ágyútoronyot.

A betonerődök előterében helyezték el ezeket a forgatható, öntött acél ágyútoronyokat. A felszabadító harcok heveségére jellemző a páncélkupolán látható belövések nagy száma. Megnéztük a többit is, azok is így néznek ki.

A félsziget déli részén Jean de Monfort (Bretagne hercege) a 14. században építette a Solidor tornyot a Rance folyó torkolatának védelmére. A **Solidor torony** tulajdonképpen három, kör alaprajzú vártorony összeépítésével készült el.

Kilátás a Solidor toronytól dél felé. Balra egy német bunker, a jobb oldali két nyíl a világ első és még ma is működő árapály erőművét jelzi a **Rance folyó torkolatában**. A lenti képről talán jobban érteni az erőmű rendszerét. A folyón épített 750 méter hosszú gát zsiliprendszerén dagálykor a torkolat felé, majd apálykor a tenger felé áramló víz 24 turbinát meghajtva kb. 500 gigawattóra áramot termel. A gát tetején autópálya halad, a kisebb folyami hajók áthaladását zsiliprendszer segíti.

Saint-Malotól nyugatra 22 km-re a Plévenon commune területének tengerbe nyúló északi szirtfoka a **Cap Fréhel**. Az itteni világítótorony és természetvédelmi terület meglátogatása volt az egyik célpontunk.

A sokszor széles tengerparti területet alacsony növésű cserjék borítják. A vörös színű kőzetből álló szabdalt tengerpart csodás látványt nyújt.

A túraösvény a világítótornytól keleti irányban vezet végig a sziklás tengerparton.

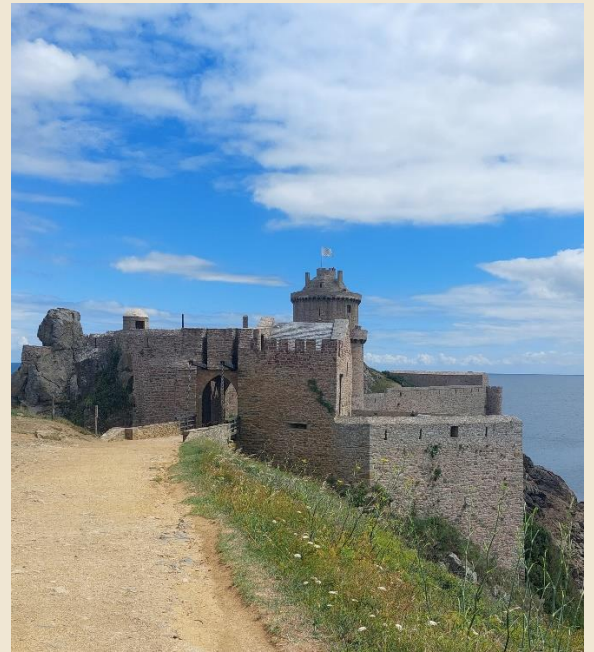
A jobb oldali, korábban emelt világítótorony még **Vauban** marsall utasítására épült a 18. század elején.

A modernebb tornyot 1946-ban kezdték el építeni, mert a korábbi torony a háborúban megsérült.

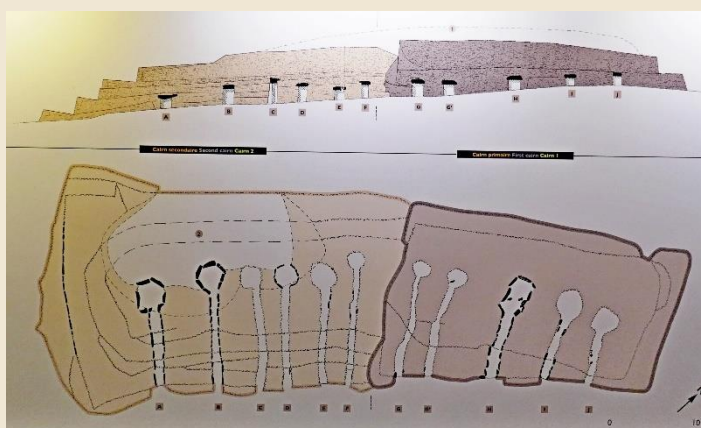
A Plévenon commune keleti csücskében, egy tengerbe nyúló sziklán szinte teljes épségben áll **Fort la Latte**. A festői környezetben álló várat a 14. században kezdték építeni. A 18. században modernizálták, de katonai jelentőségét elvesztette a 19. század elejére.

Az öregtorony tetejéről pazar kilátás nyílik a félszigetre. A látványos várban több történelmi filmet is forgattak.

Ez a menhir a Fort la Latte közelében áll. Sajna 1957-ben az egyik filmes stáb kettétörte, most visszarakított állapotában csak óvatosan szabad nekitámaszkodni.

Tovább utaztunk nyugat felé, hogy Bretagne északi részén megnézzünk egy különleges őskori temetkezési helyet, **Barnenez** kőből emelt dombját. A két ütemben emelt síregyüttest Kr.e. 4500-tól 3900-ig használták. A benne levő 11 sírkamrát és a hozzájuk vezető folyosókat kőlapokból építették meg, majd kisebb kövekből dombot halmoztak föléljük. A környéken letelepedett közösség már mezőgazdasággal foglalkozhatott, szerveztségüket mutatja, hogy az építményhez szükséges hatalmas kőlapokat nagy távolságból csak komoly

együttműködéssel hozhatták ide. A rajz pontosan mutatja a temetkezési hely kialakítását.

Barnenez déli oldala. Csak a bal oldali kélt sírkamra látogatható. Úgy mondják, ez itt a világ egyik legrégebbi, ember alkotta építménye. A megépítést követő évezredek során a sír építményt elborította a növényzet, helyét is elfelejtették.

Az egyik sírfolyosó bejárata. Az építmény őskori jellegét 1850-ben állapították meg, 1954-ben elkezdték köveit széthordani, de a nyugati dolmenek eltűnésekor ezt leállították és 1955-ben megkezdődött a régészeti feltárás. Ottjártunkkor kissé szeles volt az idő...

A sírépítmény nyugati oldalát megbontották, így láthatóvá vált két kőlapokból összeállított dolmen, sírkamra.

Lent: **Barnenez** keleti oldala.

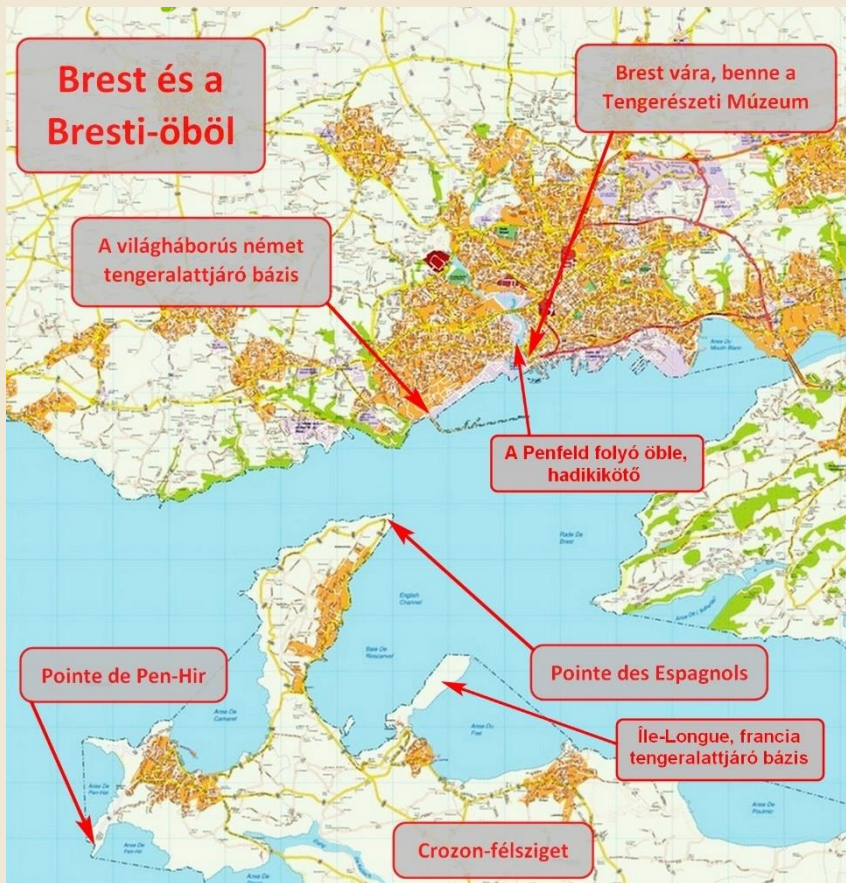

Brest felé tovább utazva, meglátogattuk a **Kerloas menhirt**. Az eredetileg 12 méter magas kőoszlopot kb. 200 évvel ezelőtt villámcsapás érte, aminek következtében egy 2 méteres darab letört belőle, de így is a legmagasabb Franciaországban. A hatalmas oszlop egy időben termékenység jelkép is volt. A menhirt a 19. században ifjú párok keresték fel és hasukat az alsó részén levő két kidudorodáshoz dörgölve kívántak bőséges gyermekáldást. A hatalmas gránitkővet mintegy 3 km távolságból vonszolták ide, majd megmunkálás után állították fel 5000 évvel ezelőtt. A 30 km távolságból is jól látható menhir sokáig szolgált tájékozdási pontként.

Brest felé haladva...

Brest Franciaország egyik legfontosabb kikötője. Fekvése és szűk bejárati szorossal védett mély vízű tengeröble alkalmassá tette, hogy hadi kikötőt létesítsenek itt. Ma is a Francia Atlanti Flotta egyik legfontosabb bázisa. A térképen a Bresti-öböl érdekesebb pontjait jelöltem fel, amelyek legtöbbjét felkerestük. A rózsaszínnel jelölt területek és Île Longue zárt katonai terület, olyannyira, hogy a Google Earth-ön is el van homályosítva. Ezek az elzárt városrészek nem látogathatóak, sőt fényképezésük is tilos.

Brest középkori várát a 13. században kezdték építeni a Penfeld folyó partja fölé. A 16. században Richelieu bíboros, majd 1669-től Jean-Baptiste Colbert pénzügminiszter majd Vauban marsall építette tovább az erődítményt. A vár ma is a haditengerészet kezelésében van, egykori donjonjában rendezték be a Tengerészeti Múzeumot. A múzeumban szabad fotózni, de az épületen kívüli területen tilos és mondhatom, hogy ezt komolyan is veszik.

A kép jobb oldalán a **Tanguy-torony** látható. A Penfeld jobb partján a 14. században építették, a folyótorkolat ellenőrzésére. Világháborús sérüléseit kijavították, ma múzeum van benne.

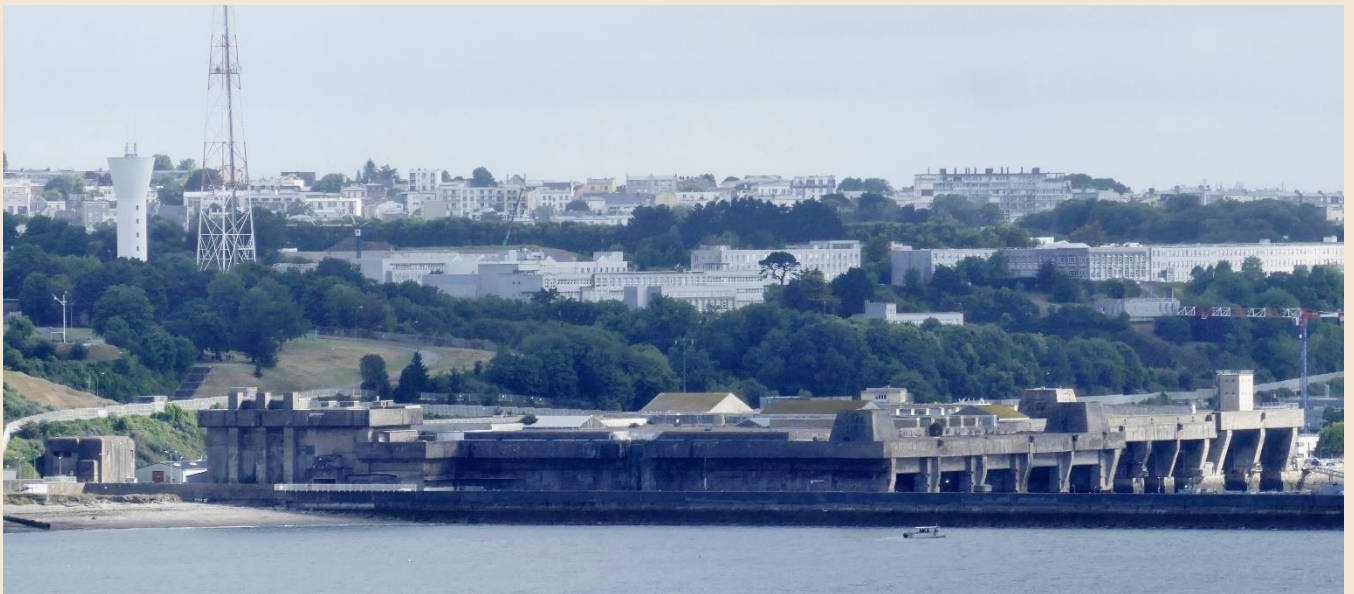
Brest várának kaputornyai

A Penfeld folyón átvezető **Recouvrance hidat** 1954-ben adták át. A pilonokban elhelyezett emelő-szerkezettel 64 méter magasba felhúzható, hogy a nagy hadihajók is át tudjanak alatta hajózni. Itt a folyó mindkét partmenti sávja katonai terület, a folyón úszó kisebb pontonhidat csak a tengerészet alkalmazottai használhatják átkelésre.

Ez a kép a **Recouvrance hídról** készült, a **Bresti-öböl** irányába. Brest a vár kivételével szinte teljesen elpusztult a WWII alatt a négy évig tartó légitámadások és az 1944-es 43 napig tartó felszabadító ostrom során. A szinte teljesen újjáépített városban a váron és környékén kívül nem sok történelmi látnivaló maradt.

Az ilyen második világháborús **német tengeralattjáró támaszpontok** miatt kapott egy sor tengerparti város pusztító szövetséges bombatámadásokat a világháború során. A szövetségesek mindenáron akadályozni próbálták a német U-Boot-ok „farkasfalka” taktikáját. **Bresten** kívül gyakori légitámadásokat kapott Cherbourg, Lorient, Saint-Nazare, La Rochelle, és Bordeaux is. A bresti U-Boot bunker ma is katonai területen fekszik, nem látogatható. Ezt a fotót az öböl túloldaláról, a Pointe des Espagnols-fok felől készítettem.

Brest, a Tengerészeti Múzeum bejárata a vár egykori lakótornyának földszintjén.

A múzeum gazdag gyűjteményéből csak néhány érdekességet ragadok ki. Ez a hajómakett metszet jól mutatja egy 74 ágyús, két ágyúfedélzetes fregatt felépítését. A múzeumban ezen kívül még sok látványos hajómodell is megtekinthető.

Egy darabig eltűnődtem, hogy mi lehet ez, azután arra jutottam, hogy egy emberi erővel hajtott kotróhajó makettje.

Jean-Baptiste Colbert (1619-1683) XIV. Lajos, a napkirály pénzügyminisztere, vagy inkább gazdasági minisztere volt. Nem véletlenül őrzik kiemelt tisztelettel emlékét Brestben. Colbert 1668-tól betöltötte a haditengerészeti államtitkári posztot is. Ebbéli minőségében jelentősen növelte Franciaország tengeri haderejét és társaságok alapításával előmozdította az ország távolsági kereskedelmét és a gyarmatosítást is.

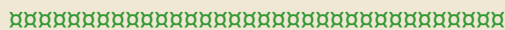
Ez a mellszobor sorozat a bresti műhely egyik legnevesebb alkotójának, **Yves-Étienne Collet**-nek (1761-1843) a munkája.

Brest hajóépítő üzeme, az arzenál mellett hosszú ideig működött egy kiváló faszobrász műhely. A legszebb fennmaradt alkotások a Tengerészeti Múzeumban vannak kiállítva. A fából készült szobrokat, domborműveket főként hajók díszítéséhez használták fel, de készítettek itt egyéb szobrokat és neves hajósok büsztjeit is. Ez itt egy 18. században faragott hajódísz, egy amerikai indiánt ábrázol. Lent még egy szép hajódísz Brest-ből.

Búcsúzóul egy fregatt makett a **Tengerészeti Múzeumból**. Úgy látszik lenyitható volt az oldaluk...

Ez a kép már a Crozon félszigeten levő Camaret-sur-Mer falutól délre, az óceánba nyúló nevezetes sziklasornál, a **Pointe de Pen Hir-nél** készült. A Crozon fsz legnyugatibb pontját, a Pointe de Toulinguet-hez meg sem próbáltunk kimenni, az zárt katonai terület.

A helyenként 70 méter magas sziklák és a tenger együtt nagyszerű látvány a **Pointe de Pen Hir-nél.**

Kicsit fúj a szél, de azért kibírtuk

Minden percben más

Pointe de Pen Hir legmagasabb pontján állították fel a második világháborúban elesett breton harcosok emlékművét. A Szabad Franciaországért harcoló bretonok emlékművét Charles de Gaulle tábornok 1951-ben avatta fel. Sziklamászás közben időnként megpihentünk...

Ha egy kicsit tovább megyünk a parton észak felé, rövidesen az utunkba akadnak a **Kerbonn** partvédő útegek beton bunkerei.

Egy ismertető rajz a **Kerbonn** erődítésekről

La défense du Goulet de Brest
Batterie de mortiers (1890)
et batterie allemande (1940-44) de Kerbonn

Ce site a pour mission de compléter le dispositif de défense en avant du Goulet de Brest. Il s'agit, en complémentarité avec le site du Toulinguet, de gêner l'approche des navires voulant pénétrer dans la rade.

Des ouvrages de défense de côtes

La batterie de Kerbonn est construite vers 1890 sur un site vierge. Elle est constituée d'un alignement de trois plate-formes de tir à ciel ouvert, donnant à l'arrière sur un tunnel de circulation. Elle est complétée par un magasin à poudre souterrain et une enceinte.

Certains constructions sont réalisées à l'aide d'un nouveau matériau : le béton. Dans les années 1920, une nouvelle batterie de canons est construite. Elle est réutilisée par l'occupant en 1940.

Un site réinvesti par les Allemands

Les troupes allemandes réarment la batterie et recouvrent les canons de casemates en béton armé afin de les protéger des attaques aériennes. D'autres canons complètent la batterie pour assurer son autodéfense. Malgré cet armement secondaire tourné vers la terre, la batterie ne joue quasiment aucun rôle dans les combats de libération de la presqu'île en septembre 1944.

Sur ce site, il est important de respecter le balisage et de ne pas sortir les sentiers.

Partenaires
Etat, Conseil Régional de Bretagne, Conseil Général du Finistère, Ministère de la Défense, Conservatoire du Littoral, Communes de la presqu'île de Crozon, Parc Naturel Régional d'Armorique, Comité départemental du tourisme, Pays du Monts Iles Atlantiques, COMMUNAUTE DE COMMUNES PRESQU'ILE DE CROZON

Az 1942-ben elindult építkezés során létrehozott létesítmény csoport 4 nagy lövegbunkerből, tüzvezetési pontból, parancsnoki, légénységi és kórház bunkerekből állt. A képen látható 164 mm-es löveg részére épített bunkerban ma kis kiállítás van berendezve.

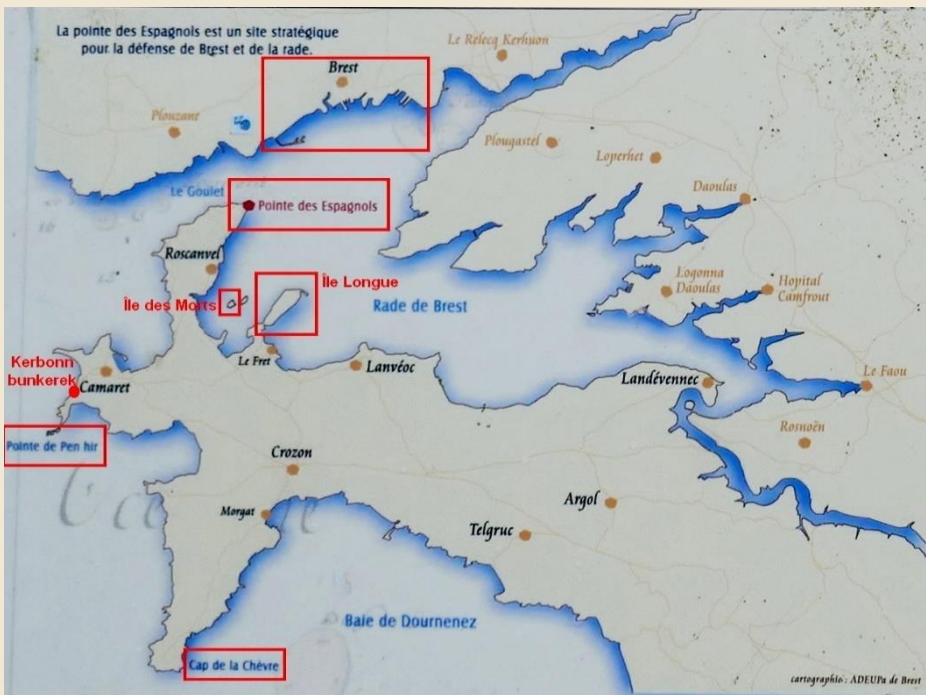
A **Kerbonn ütegek** feladata a nyílt óceánról a bresti tengeralattjáró bázisra igyekvő német U-Boot-ok védelmezése volt.

Ez a tüzvezetési bunker. Egykor távolságmérőkkel, egyéb műszerekkel és a kor színvonalának megfelelő távközlési hálózattal volt felszerelve.

Tovább, északra menve meglátogattuk a **Pointe des Espagnols** hegyfokot.

A **Pointe des Espagnols** különösen fontos stratégiai helyen fekszik, évszázadokon át innen ellenőrizték és védték a Bresti-öböl bejáratát. A hegyfok azokról a spanyol egységekről kapta a nevét, amelyek itt táboroztak, amikor beavatkoztak a francia vallásháborúba 1594-ben.

Az 1,8 km széles tengerszoros védelmére az évszázadok során több erődítményt építettek. Ezen a képen bal oldalon csak egy WWII német bunker fedezhető fel.

A **Pointe des Espagnols** védelmi rendszerét többször megerősítették, a 17. században Vauban marsall, később Napóleon, majd az 1880-as években a francia állam. Ezen a képen az egyik 1882-es ütegállásba telepített 32 cm-es partvédő löveg 1:1 méretű modelljét látjuk az előtérben. Hátul balra a hosszan elnyúló **Île Longue**. Itt van a francia Atlanti Flotta atomtengeralattjáróinak egyik fő bázisa. A jobbra megjelölt kis sziget az **Île des Morts**. Itt volt a szomszédos lepraszigeten elhunytak temetője a 18. század elején. Ezután lőpor és lőszertároló épületeket emeltek a kis szigeten, amelyek használatban voltak 1960-ig. A sziget nem látogatható.

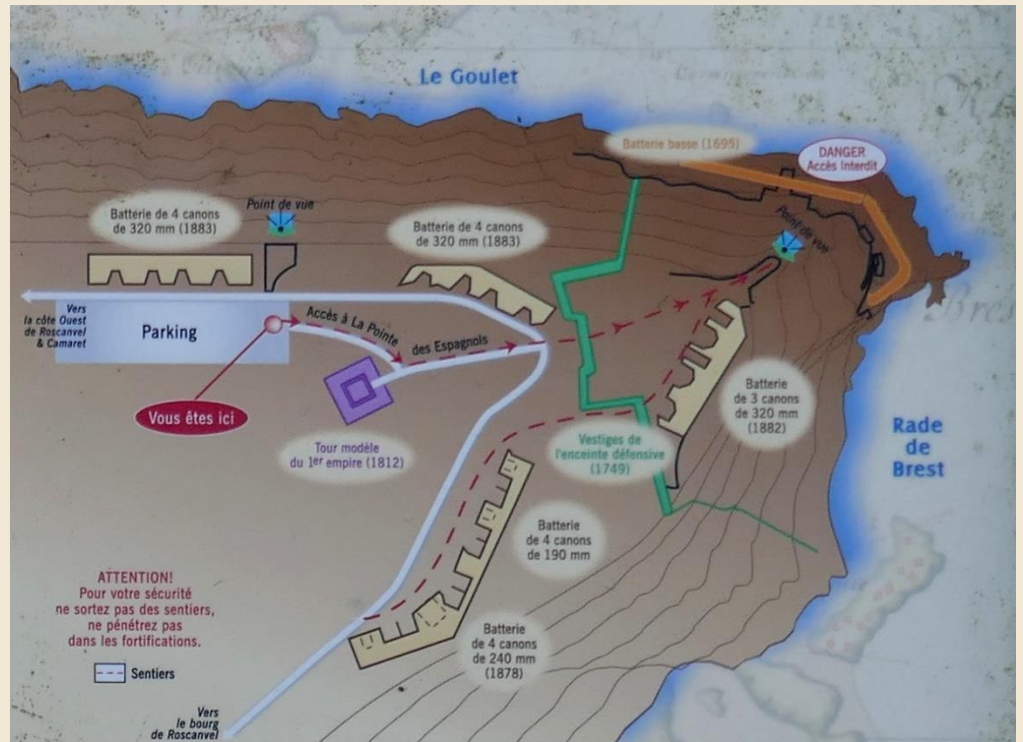

Egy épen maradt partvédő ütegállás 1883-ból.

Pointe des Espagnols

védelmi létesítményei. Ezt az ábrát csak azon kevesek részére teszem ide, akik jobban érdeklődnek az újkori erődtípusok iránt.

Egész Normandia és Bretagne is tele van hortenziával. Úton-útfélen, kertekben, kerítések mentén virágznak. Az ember azt hinné itt van a hortenzia igazi hazája!

Pedig nem. A kerti hortenzia kereskedelmi kapcsolatok révén került Európába Japánból és Koreából a 19. század elején.

Az európai növénynevelők kezelésbe vették a növényt és a leginkább ismert hét alfaj mellett sok más alfajt, színváltozatot is kitenyésztettek. A képen a leginkább elterjedt kerti hortenziák láthatóak, balra a „Marensii Perfecta”, jobbra az alapfaj, a „Hydrangea macrophylla” egy színváltozata.

Azt mondják, hogy a lúgos kémhatású talajon rózsaszínűbb, a savanyú talajon inkább kék virágot hoz a kerti hortenzia. De mi van, ha egy tővön mindkét színváltozat megtalálható?

Bretagne-ban láthatólag nem gondozzák agyon a hortenziákat. Megteszi ezt maga az itteni éghajlat, nyár elején reggel 15-17°C, nap közben 22-25°C, változékonyan felhősnapos időjárás és persze rendszeres esők, mert a hortenzia nem bírja a szárazságot.

Ha jól látom, ez itt egy fűrészeslevelű hortenzia.

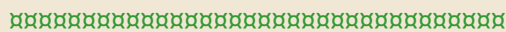
Semmi photoshop, ez tényleg így nézett ki!

Egy hátsó udvaron

Brestben, a Tengerészeti Múzeum teraszán is virít.

Mögöttünk a **Pointe du Raz** Franciaország talán legnyugatibb pontja. Gyönyörű időnk volt, hallgattuk az óceán szakadatlan morajlását. Mögöttünk a távolban a La Vieille világítótorony figyelmezteti a hajósokat a szirtek közelségére.

A **Pointe du Raz** népszerű kiránduló hely. Mi megkerestük a félsziget partjai mentén végigvezető ösvényt és egy kis kerülővel jutottunk el a turisták számára létrehozott kilátó platformra. Ez a kép a félsziget déli oldalán készült.

Ez a **Pointe du Raz**. Az átlag turista csak a kép jobb oldalán látható kilátó fennsíkig merészkedik. Létezik azonban a sziklaperemeken végigvezető keskeny ösvény is, szinte a sziklás hegyfok tengerbe nyúló csúcsáig. Persze, hogy kimásztunk, amíg lehetett. A kép bal széléhez közel a horizonton látszik a Sein sziget, ami arról nevezetes, hogy férfilakossága egy emberként Angliába

hajózott és csatlakozott de Gaulle tábornok „szabad franciáihoz” a német megszállás idején, 1940-ben.

Útban a Pointe du Razhoz, a szikla északi oldalán

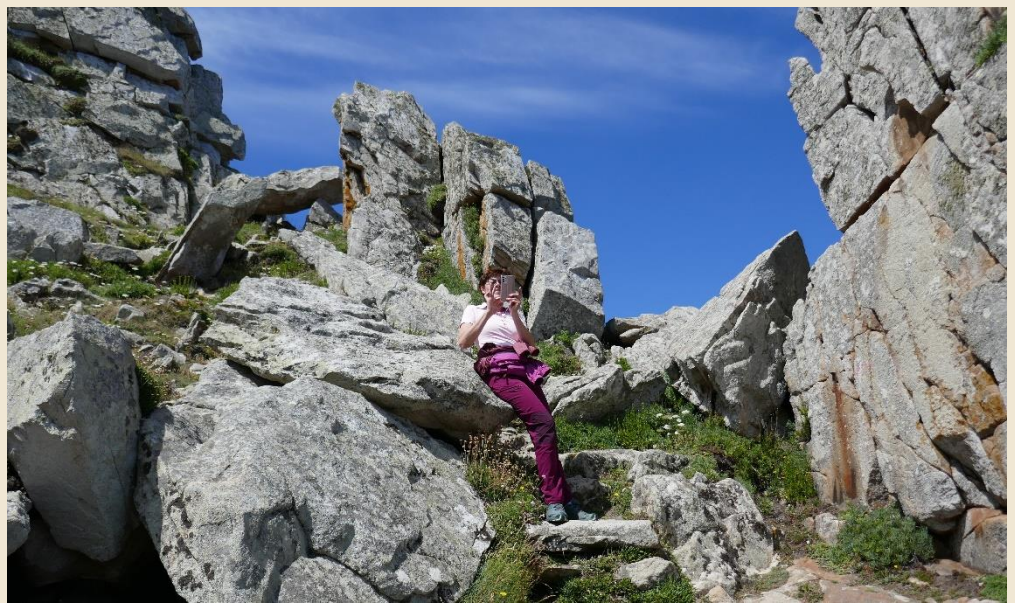

Szerencsére megfelelő túracipőink voltak, bár nem igazán öltöztünk sziklamászáshoz.

Itt már a sziklák peremére értünk. Innen már csak sziklamászó felszereléssel lehet lejutni a vízpartra. Szárazföldi ország lakójaként megdöbbentő érzés és látvány volt kint állni a **Pointe du Raz** szélén.

Mert fotózni, azt kell!

Tovább utaztunk **Quimper** városába. Nem sok időt töltöttünk ott, így csak néhány helyre látogattunk el. A képen a 13-tól a 16. századig épített **Szent Korentin katedrális** tornyai láthatók. A 4-5. században élt Korentin volt a város első püspöke. A Szent Korentin katedrális belseje.

Balra: a templom előtti kis téren álló ház díszítése Quimper évszázadok óta híres fajanszedény iparára utal. A város tele van a jobb oldali képen láthatóhoz hasonló régi házakkal.

Ilyen régi építésű házcsoportot többfelé láthatunk a városban. Szabadtéri kávézók a Terre au Duc téren.

Quimper városerődítésének utolsó megmaradt tornya, a **Nebet torony** nevét Nebet báróról, a város 14. századi kormányzójáról kapta.

A Nebet torony mögötti területen az Orsolya rendi apácák 1854-ben hozták létre kis botanikus kertjüket, mai nevén a **Jardin ar Retred-et**. Később, 1932-ben a Retreat Kongregáció (egy fajta női jezsuiták) alapítottak itt oktatási intézményt. A kert ennek bezárása után, 1977-ben került a város birtokába. Ez a kép a kert szubtrópusi növényeket bemutató részén készült, de van is külön pálmakert és félsivatagi pozsgásokot, kaktuszokat nevelő ketrész is. A **Jardin ar Retred** nap közben szabadon látogatható.

A 6. században élt ír szerzetesről, Szent Ronanról elnevezett remeteség után kapta a város a nevét. A kisváros egyes részei szinte egységesen őrzik a település középkori hangulatát. Quimpertől talán 20 km távolságban van **Locronan**, ez a festői kisváros. Itt is vannak szép kertek.

A rue du Prieuré a városka főutcája. Távolban a **Szent Ronan templom** tornya.

Locronan a 15. századtól a Bretagne-i kendertermesztés központja volt. A hajózást a kötélyekkel ellátó iparág szolid jólétet hozott az 1505-ben városi rangot kapott településnek. Ebben az időben épült a képen látható Szent Ronan templom is.

A **rue Lann-on** indulunk sétára. Locronannak mindössze 800 lakosa van napjainkban, az utcákon szinte csak turistákat látni.

Ez itt nem egy botanikus kert, hanem a **Locronan** előtti kertté alakított körforgalom. Franciaország tele van körforgalmakkal, némelyiket szépen gondozott kertes kis szigetté alakították.

A Crozon félsziget déli nyúlványán, **Rostudel** falu mellett a páfrányos bozótban áll ez az őskori dolmen

...aminek meglátogatásához előbb ezt a feliratot kell megkeresni az árok mentén. Nem könnyű feladat és több útmutató nincsen.

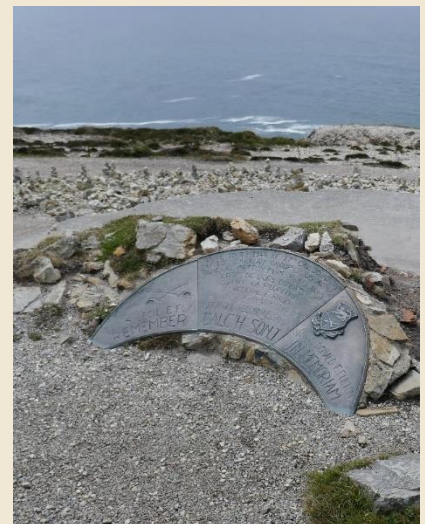

Ha már dél felé autóztunk, meglátogattuk a **Cap de la Chèvre** fokot. Ez messze nem olyan látványos, mint a Pointe du Raz, mégis van bizonyos érdekessége. A bal oldali épület a haditengerészet egyik meteorológiai és jelző állomása. Jobbra a ferde oszlop és körülötte az emléktáblákkal teli, egy háborús üteggödörben kiépített terület a tengerészeti szolgálat közben meghalt 646 pilóta emlékműve.

A **Cap de la Chèvre** közelében persze van egy jó kis bunker is, de csak egy képet mutatok belőle. Helyette az óceánközeli sziklás felszín jellegzetes növénytakarójáról mellékelek egy képet. A terméketlen területen különleges növénytársulások jöttek létre.

És este még egy Guinness Brestben...

Jean-Baptiste Colbert, a francia tengerészet nagy fejlesztője 1664-ben alapította a Francia Keletindiai Társaságot, amelynek egyik bázisa Port Luis-ban volt. A fejlődő tengeri kereskedelem és hajógyártás a közeli **Lorientbe** tette át székhelyét, ahol 1769-től haditengerészeti támaszpont is kialakult. A németek 1941-ben létesítettek itt hatalmas tengeralattjáró bázist, ami miatt a szövetséges légitámadások szinte porig rombolták a várost, de az U-Boot bunkereket nem tudták elpusztítani. Azok kintartottak 1945. május 10-ig és épületeik nagyrészt ma is állnak.

A **Keroman német tengeralattjáró kikötő** és javítóműhely három fő kikötő bunkerből (K1, K2, K3), kettő nagy javítóműhelyből (ezeket Dóm bunkereknek nevezték), fegyvertárakból, torpedóbunkerekből, kiszolgáló épületekből és a fő kikötőktől kissé északra épült további U-Boot bunkerből, a Scorff Bunker-ből állt. 1943-ban további két U-Boot bunker építését kezdték el (K IVa és K IVb) de ezeket nem fejezték be. A teljes létesítmény nagy része ma is áll és különböző céllal használják is az épületeket. Ez itt K3-as bunker.

A K3-as bunker kettős födémmel épült. Közvetlen tengerszinti kapcsolata volt. Hét belső kikötő folyosójában egyidejűleg 13 tengeralattjáró tudott kikötni.

A K3 belső kikötői az eredeti acélkapuk nélkül, de ma is működnek. A hatalmas kettős vasbeton födémszerkezetet képtelenség volt bombákkal átszakítani, bár a szövetségesek különlegesen erős légbombákkal is próbálkoztak.

Érdekesség, hogy a K1-es bunkernak csak egy közvetlen vízkapcsolatú, behajózható fedett kikötője volt. Ezt látjuk a képen. Látható az is, hogy a túlsó fele nyitott, mert azon keresztül húzták fel vízszint fölé, majd síneken továbbították a tengeralattjárókat a mögötte épült K2-es bunkerba. A vízszint fölötti, forradalmian új „szárazföldi” hajótárolásra azért volt szükség, mert egyszerűen nem volt idő a hosszas vízszint alatti építkezésre a folytonos brit légitámadások közepette 1940 decembere után. A K1-ben 5, a K2-ben 7 hajót tudtak tárolni.

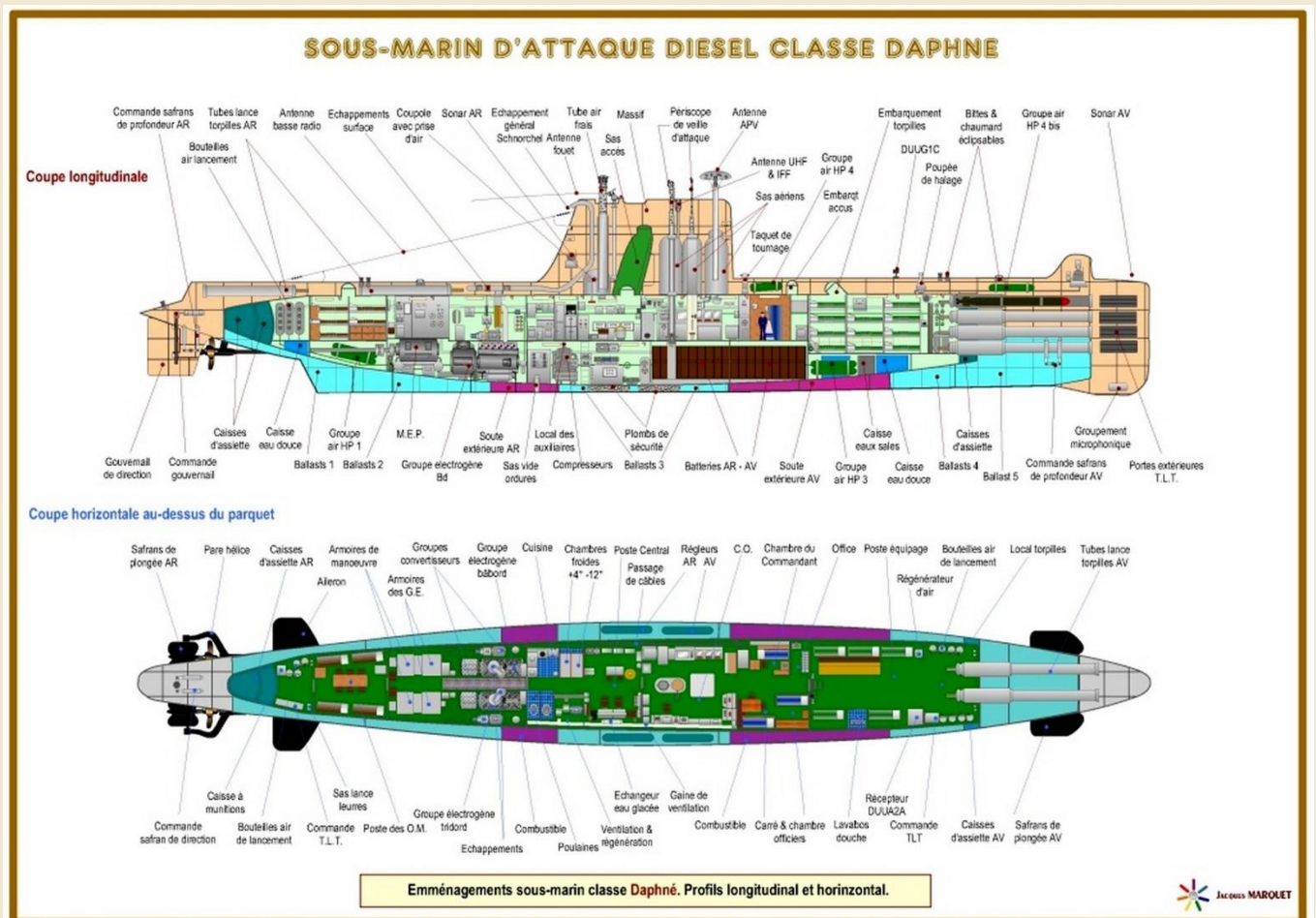
vízszint alatti építkezésre a folytonos brit légitámadások közepette 1940 decembere után. A K1-ben 5, a K2-ben 7 hajót tudtak tárolni.

A K1 és K2 közötti hajószállító rendszer archív képen építés közben

A németek által épített K1 és K2 bunkerek közötti részen ma egy francia **Daphne osztályú** **dízelmotoros tengeralattjáró**, a Flore-S645 van kiállítva, A képen jól látható a két bunker között 1941-ben épített sínes-csörlős mozgatórendszer megmaradt része is. A K2-ben kis múzeum tekinthető meg az S645-höz kapcsolódóan.

Az **S645** belső felépítését mutató ábrán látható, hogy a hajó alapvetően két szintes volt. A felső szinten történt a hajó irányítása, itt volt a fegyverzet és itt zajlott a tengerészek élete is. Az alsó szinten kaptak helyet a dízelmotorok, generátorok, az akkumulátorok, villamos motorok és víztartályok is. 1963 és 1975 között összesen 26 Daphne osztályú tengeralattjárót építettek a franciák. A **Flore (Flóra)-S645** 1964-től 1989-ig volt szolgálatban, múzeumhajóként 2010 óta látogatható.

Az **S645** felső szintjét végig lehet járni, még egy kis magyarító fejhallgató készüléket is kap az ember. Ez itt a hálóterem, közel a hajó orrához, közvetlenül a torpedókamra mögött. Váltásban aludtak azokban a kis fiókokban. A hajó teljes személyzete 54 fő volt.

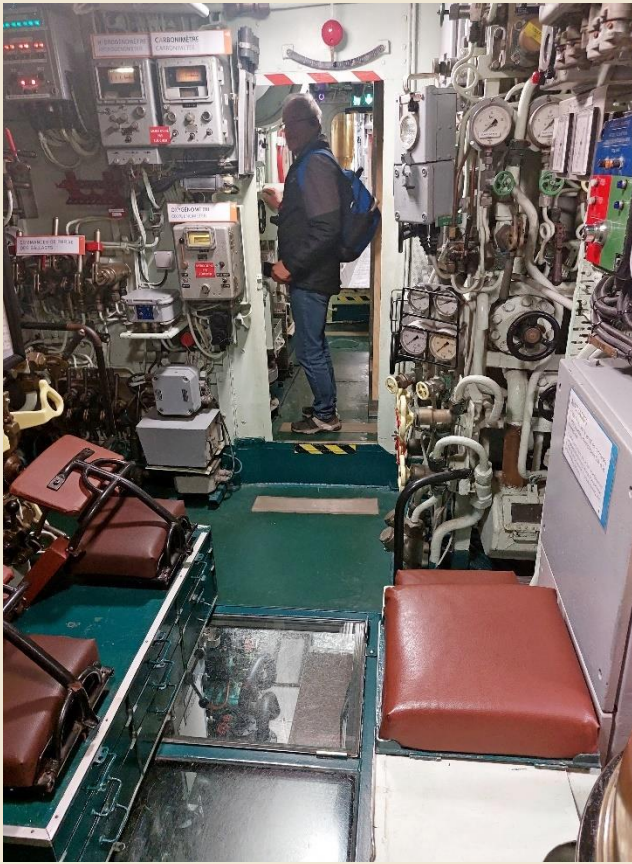
Vigyázz Zsuzsi! Még a végén eltekersz valamit, aztán nézhetünk.

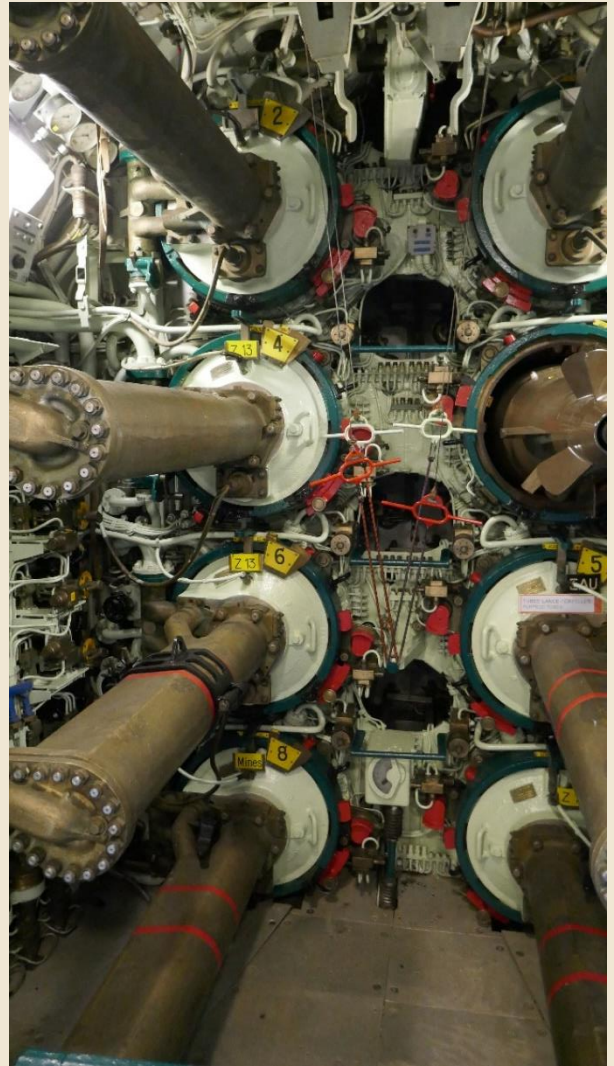
Ez itt a parancsnoki híd, a hajó irányító központja. Ezen a részen valóban ilyen vörös fényben úszott minden. Alatta van az akkumulátor tároló helyiség.

Ebben a kis lyukban kellett főzni 54 emberre

Mindenhol borzasztó szűk a hely, nem is tudom, hogy fért itt el 54 ember? A felső szint padlóját néhol üvegablakra cserélték, mint itt is, így le lehetett látni a dízel-motorokhoz.

Ez az elülső torpedókamra. A hajó fegyverzete elől 8 db, hátul 4 db torpedó volt, amelyeket azonban a tengeren nem lehetett utántölteni.

Szóval a menet az, hogy elől bemész, hátul kijössz

Lorient-től 30 km-re délkeletre, a Quiberon-öböl környezetében található a világ legkiterjedtebb megalitikus emlékcsoportja. A 6500 éves kőemlékek közül többet meglátogattunk. **Carnactól** északra mintegy 2800 db kőtömb áll sorokba rendezve négy egymástól elkülönülő kőmezőn. Ez itt a **Le Ménech menhir mező**.

A menhir mezőket körbe lehet sétálni, vagy kisbusszal körbeviszik az embert. Az egyes területek be vannak kerítve és az elkerített területekre nem lehet bemenni.

Még egy kép a Le Ménech-ről. Ennek közelében van a **Carnaci Őstörténeti Múzeum (Musée de Préhistoire)**, amit érdemes meglátogatni, mielőtt a kb. 4 km hosszan elterülő menhir mezőkre kimegyünk.

A **Kermario menhir mező** Carnacnál. Az előtérben egy dolmen látható. A dolmen temetkezési célja egyértelmű, de a sokezer sorokba rendezett kőtömb felállításának egykori célját még nem sikerült megfejteni.

Carnac közelében **Locmariaquer** faluban van a **Table-des-Marchands** őskori temetkezési terület és közelében a ledőlt és több darabra tört **Grand-Menhir**. A múzeumi térkép jelöléseinek feloldása, 0: a fogadóépület kis kiállítással, 1: d'Er Grah tumulus, 2: a ledőlt Grand Menhir, 3: La Table des Marchands temetkezési hely.

A Table-des-Marchands tumulus bejárata

A sírkamrához vezető kőfolyosó belülről fényképezve

A **Table-des-Marchands** sírkamrája. Mindig belegrál valami turista a képbe.

Vége egy rendes kép a sírkamra faragott köveiről. ↓

A **Grand Menhir** darabjai. Az eredetileg 20,4 méter magas, 350 tonnás hatalmas megalitot földrengés döntötte le. A neolitikum végén több földrengés előbb megdöntötte a hatalmas oszlopot, majd földre zuhanva négy darabra tört. Amíg állt, ez volt a legnagyobb megalit Európában.

A ledől Grand Menhir darabjait nem hasznosították újra. Az 1900-as évek elején fontolóra vették összeragasztását és felállítását, de ebből szerencsére nem lett semmi.

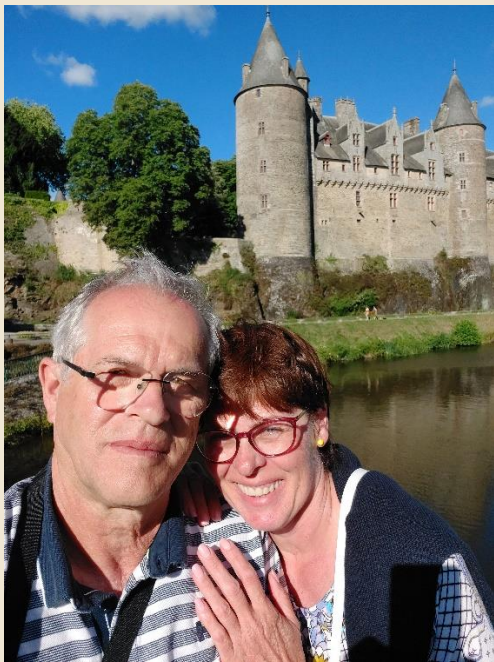

Locmariaque őskori emlékei közül utoljára maradt az **Er-Grah tumulus**. Erről azt mondják, hogy a Kr.e. 5. évezredben kezdték építeni, de csak Kr.e. 3300 körül készült el, mindenesetre vagy 600 évvel korábban, mint Dzsószer fáraó lépcsős piramisa Egyiptomban.

Néhány napig **Josselinben** időztünk. A 11. században alapított város legnagyobb nevezetessége a 14. században épített vár, a Rohan hercegek egykori fészke.

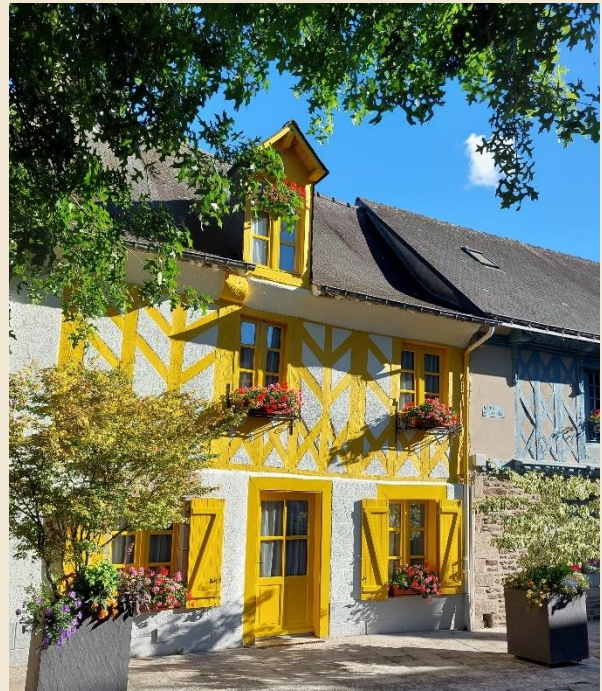
Ketteskén vacsi előtt.

Ebben a szép régi házban volt a szállásunk

Reggeliző szobánk a hátsó kertre nyílt

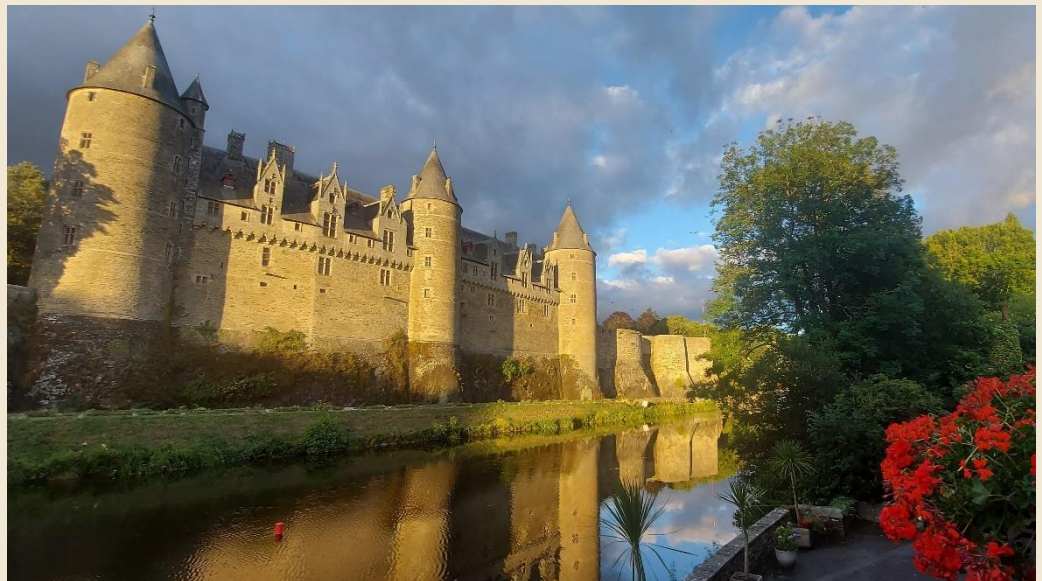

Itt is vannak szép gerendavázás házak

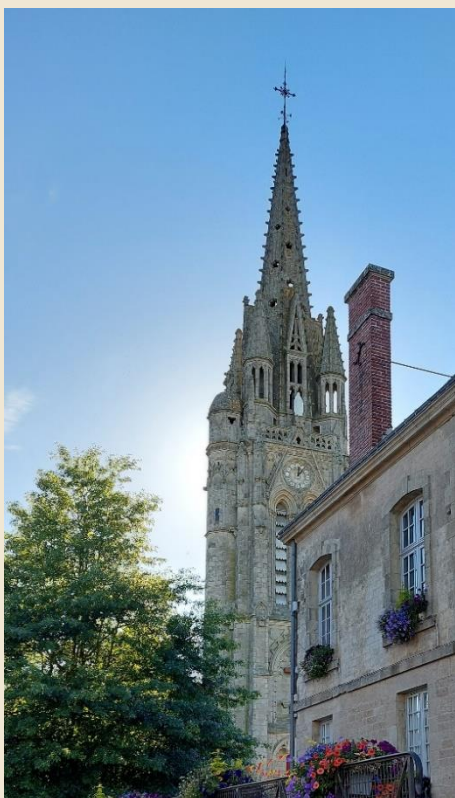

Josselin főtere még este sem mondható túlságosan zsúfoltnak

Josselin, még egyszer a Rohan hercegek vára. Eredetileg kilenc tornya volt, de Richelieu bíboros ebből ötöt lebontatott 1629-ben. Valójában nem is annyira a vár, hanem az előtte levő folyó az érdekes a képen. A brit tengeri zárlat kikerülésére I. Napóleon elrendelte a két nagy kikötőváros, Nantes és Brest csatornarendszerrel történő összekötését, hogy a szükséges ellátmányt uszályokon lehessen a kikötőkbe szállítani. Az építkezés 1811-ben kezdődött meg.

A **Nantes-Brest csatorna** építése rövidesen félbeszakadt, majd 1822-ben kezdte el újra a munkát. Bár a víziút lényegében 1836-ra elkészült, a hivatalos megnyitóját III. Napóleon tartotta 1858-ban. Franciaország leghosszabb csatornarendszere 385 km hosszú lett és 238 zsilipet kellett az 555 méter szintkülönbség leküzdésére megépíteni. A képen a Josselin városban levő gát és zsilip látható.

A **Notre-Dame-du-Roncier** bazilika tornya látható a háttérben. A korábbi, elpusztult templomot II. Henrik építette újjá 1168-ban. A kisbazilika rangot 1891-ben kapta meg a Notre-Dame. A templomot sokszor átépítették, kiegészítették, tornyát legutóbb 1949-ben állították helyre. ↓ A Notre-Dame-du-Roncier belső tere. Érdekes a Mont-Saint-Michelhez hasonló dongaboltozatos fafödeme.

A Nantes-Brest csatorna partján sétaút vezet, kis kávéház és étterem is található rajta.

A csatornától délre, a domboldalon áll ez a ház. Itt töltötte utolsó éveit **Szabó Zoltán** (1912-1984), magyar író. Fialt korában falukutatással, szociológiával foglalkozott, majd újságíró lett. Részt vett az antifasiszta ellenállási mozgalomban, majd 1949-ben emigrált. Ezután sokáig a Szabad Európa Rádiónál dolgozott, később, nyugdíjba vonulása után Josselin-ben telepedett le.

Közel szabó Zoltán házához áll ez a gótikus íves falszakasz, amely az 1400 körül épült két favázas ház felső szintjeit tartotta, mögötte árkádok voltak. Neve: **La Maison des Arcades**.

La Baule, a népszerű tengerparti üdülőhely Bretagne déli részén épült fel 1879 után. Ugyanis ekkor nyitották meg a közeli Saint-Nazaire-Croistic vasútvonalat. Az addig lakatlan homokdűnéken villák épültek és az 1920-as évekre La Baule divatos üdülőhellyé fejlődött. Ma homokos plázs, tengerre néző szállodasor, bevásárló utcák, szórakozóhelyek sokasága várja a nyaralni vágyókat.

Mi csak egy napot töltöttünk itt

Én mondtam, hogy hideg!

Fürdés után
körülnéztünk a
bevásárló utcákban

Ez már egy következő utazás. Carnactól keletre, a **Larmor-Baden** faluhoz közeli szigetek egyikén, **Gavrinis szigetén** különleges látnivaló várt minket.

A szigeten ez a különlegesen jó állapotban fennmaradt, faragásokkal díszített kőlapokból álló megalitikus síremlék csak vezetéssel látogatható meg. Még azt is szabályozzák, hány ember tartózkodhat egyidejűleg Gavrinis szigetén. A jegyeket előre, pontos időt megjelölve lehet a neten megvenni.

A kőlapokból készített síremléket (dolment), rendezett kőhalommal borították, majd az egészet idővel befedte a szél által odahordott talajon nőtt növényzet.

Ma már csak a sírhalom déli és nyugati oldalát borítja föld. Az ismert megalitikus emlék feltárása 1832-ben kezdődött, amikor a sziget tulajdonosa elhatározta a sírdomb kutatását.

Kilátás dél felé Gavrinisről

És íme az 5500 éves sírkamra faragott kövei.

A tumulus délkeleti oldalán nyíló bejárati folyosó 14 méter hosszú. A látogatókat kis csoportokra osztják, mert egyszerre csak 4-5 ember mehet be. A bejárati folyosó egyik faragott köve a sírkamrához közel.

Már visszafelé hajózunk. Amikor az őskori tumulust építették, **Gavrinis** még egy földnyelven csatlakozott a szárazföldhöz. Nehéz is lett volna idehozni a tengeren az 50 méter átmérőjű sírdomb köveit.

Rochefort-en-Terre

városka is útba esett, így ott is körülnéztünk.

A középkori város megér egy sétát, de egy-két óra éppen elég rá

Érdeemes egy sétát tenni az erősen átépített középkori kastély területén a városka fölötti dombon, vagy csak egyszerűen végig menni a főutcán.

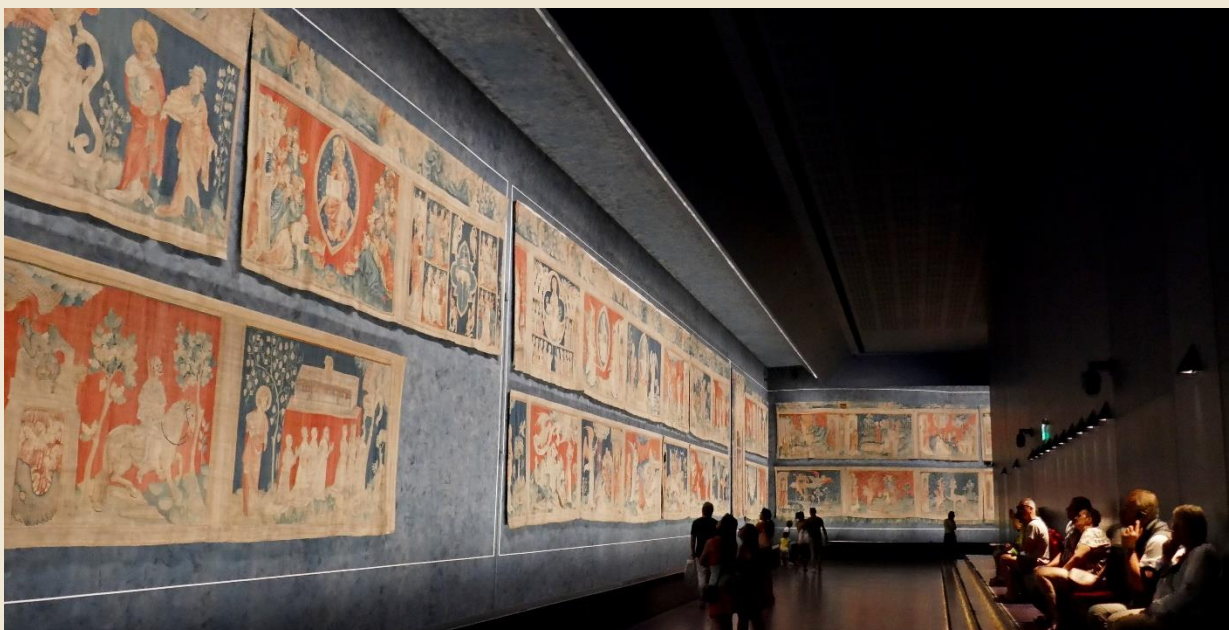

Angers városa a 9. századtól Anjou grófság, majd 1360-tól hercegség székhelye volt. Anjou hercegének 17 tornyos várát a 13. századtól kezdték építeni a Maine folyó fölötti sziklás fennsíkra. A 15. században a vár tornyai még kúpos tetőzettel voltak fedve és sokkal magasabbak voltak, de amikor az ágyúk elterjedtek, mindet visszabontották.

Igen itt vagyunk! De valójában nem várnézőbe jöttünk, hanem az **Apokalipszis Kárpitot (Tapisserie de l'Apocalypse)** akartuk megnézni. Angers várának udvarán 1952 és 1954 között épült ez az L alakú kiállítóterem, ami méltó helyet nyújt ennek a hatalmas 14. századi alkotás bemutatására.

Az Apokalipszis Kárpitot I. Louis d'Anjou herceg rendelte meg Nicolas Bataille (1330-1405) párizsi műhelyétől. Az eredetileg 140 méter hosszú, 90 jelenetből álló falikárpit a vitatott szerzőségű újszövetségi Jelenések könyve Apokalipszis történetét mutatja be. A kárpitot 1480-ban az egyháznak adományozták, a francia forradalom alatt széthordták, szétszabdalták, majd a 19. században gyűjtötték ismét össze.

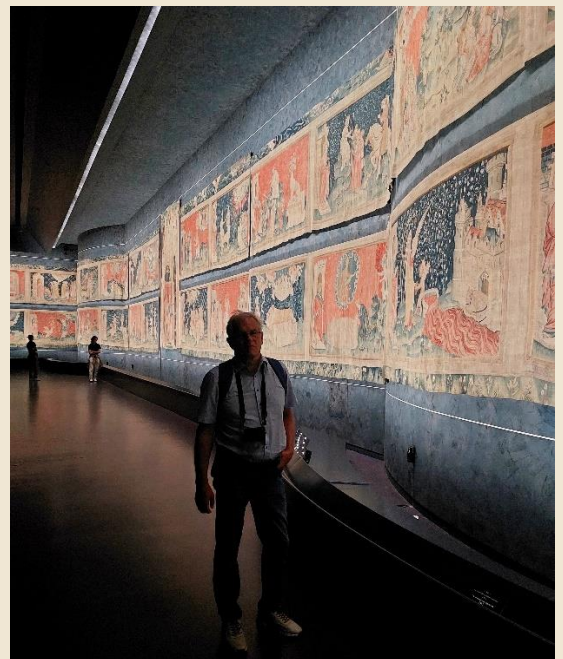
A 90 szövött jelenetből mára csak 71 maradt meg, ezekből most csak hármat mutatok be. Íme az első: az Isteni Harag Kiáradása. Az isteni harag a közepén levő edényben gyűlt össze, amíg a földi gonoszság miatt mindent magával ragadó vérfolyam formájában ki nem árad. A harag edényének szélén ülő kis ördög próbálja a sarlós angyalt belerángatni. Az ábrázolt jelenetek háttereként felváltva kék, vagy vörös hátteret alkalmaztak, de a szövéshez ezeken kívül narancs, zöld, elefántcsont színű, valamint arany és ezüst szálakat is használtak.

A 39-es kárpit címe: Isten szolgálóival küzd a Sárkány. A gonoszság ellen küzdő keresztények kortárs, 14. századi ruhákat viselnek, a szerzetes például ferences szerzetesi csuhát. A hétfejű sárkány kiemelkedő fején a sok szarv a Gonosz kiemelkedő szellemi képességeire utal.

A 66-os kárpit: A Démonokkal elárasztott Babilon pusztulása. Két angyal száll le az égből, hogy kihirdesse Babilon pusztulását. A megrémült démonokat dögevő madarak támadják. Az elátkozott város összeomlik, a menekülő városlakók rémülten néznek vissza.

A hatalmas teremben két sorban felfüggesztett **Apokalipszis kárpit** lenyűgöző látványt nyújt. Mi kétszer néztük végig.

Angers hercegi palotájában egy másik érdekes időszaki kiállítást is találtunk. A portugál távolsági tengeri kereskedelemmel, a felfedező utak és a gyarmatosítás korai történetével foglalkozó kiállítás meglehetősen elűt az Apokalipszis Kárpit témakörétől, de mindjárt a belépéskor elénk került ez a híres kárpit, ami legalább technikájában rokona a Tapisserie de l'Apocalypse-nak. A Flandriában készült 16. századi faliszőnyeg Vasco da Gama (1469-1524) portugál tengerész, felfedező megérkezését mutatja az indiai Calcuttába. Da Gama átadja megbízólevelét a helyi uralkodónak, közben folyik a ki- és berakodás.

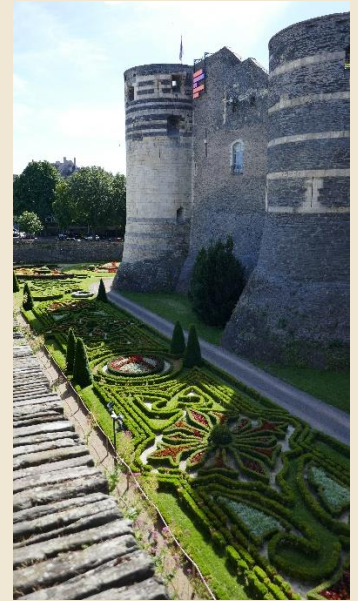
Még két képet mutatok a portugál kiállításról. Ez itt egy rézöntvény maszk az afrikai Benin királyságból. Benini réz plakettekből legutóbb a Louvre-ban láttam egy szép gyűjteményt.

A japán tradicionális bútorzathoz hozzátartoznak a leporellószerűen összehajtható térelhatároló ellenzők. Itt, Angers-ban mutatták be ezt a szép darabot, amelyen Nagaszakiban a portugál kereskedők és Alessandra Valignana jezsuita misszionárius meglátogatja Toyotomi Hideyoshi daimjót, a nagy hatalmú kormányzót. Mindez 1593-ban történt.

Angers várának északnyugati oldaláról szép kilátás nyílik a Maine folyóra. Jobbra a Maine legrégebbi hídja, a Verdun híd. A 6. században feltehetően fából épült átkelő helyén Folque Nerra (Fekete Fulkó) Anjou grófja 1028-ban építette ezt a kőhidat.

Balra a vár 15. századi kápolnája, jobbra az ugyanabban a században épült belső kapu. **Angers** várának árkában ma szépen gondozott franciakeretet csodálhatunk meg.

Vitre városa keveset szenvedett a két világháború alatt, így a belváros nagyrészt megőrizte késő középkori épületeit. Egy kis városnézéssel valóságos időutazást lehet is tenni 500 évvel korábbi időkbé.

A nyugati városkapu utáni **Rue d'Embas**

A háttérben **Vitré vára**. Ezt a 11. században kezdték el építeni.

A **Rue de la Poterie** házai kora reggel

A városban sok ilyen régi épület van, mint ez itt a Rue Dugueclin-en.

A **Hôtel du Bol d'Or** a 16. században épült. Eredetileg is kereskedők szálláshelye volt, mondhatni egy kis háromcsillagos. ↗ A **Plache du Marchix**, reggel 9-kor még semmi sincs nyitva. Alig találtunk egy kávévalahol.

Vitrében a Notre Dame templomot 1060-ban kezdték építeni, de a többszöri átalakítás, toronyomlás, újjáépítés után csak a 2010-es években nyerte el mai képét.

A Notre Dame szentélye és annak festett fa boltozata. A városfal északkeleti tornyánál

Az elbontott keleti városkapu melletti megmaradt a **La Bridole torony**. Ezt 1430 körül építették.

A keleti várfal és a falakra épített kis házikó

Az Anjou hercegség **Fontevraud** falujában áll az 1101-ben alapított, Miasszonyunknak szentelt királyi apátság. Ennek a ravasz emelőszerkezetnek a két lapján lehet megtekinteni az apátság makettjait. Sajna a mozgató motor nem működött, így kézzel kellett emelgetni.

Az apátság templomának szentély felőli része. Az apátság kőépületeit a 12. század elején kezdték el építeni. A szükséges mésztufa anyagot részben helyben, de inkább a közeli Montsoreau kőbányáiból hozták. Ezek a kőbányák ma turisztárványosság, hasonlóan Fertőrákoshoz. A Loire mentén bányászott mésztufa keresett építőanyag volt, sokat szállítottak belőle Angliába és később a Karibi gyarmatokra is.

Fontevraud a Plantagenet dinasztia korai időszakában az Angevin birodalom területén volt. Apátsági templomát egy ideig királyi temetkezési helyként is használták. A sírokat a francia forradalom alatt feldúlták, ahogy ez máshol is történt, de a négy legszebb síremlék megmaradt. Többszöri áthelyezés és restaurálás után most itt, Fontevraud-ban várják az érdeklődőket.

Ez itt **II. Henrik angol király** és normann herceg (stb) és felesége, **Aquitániai Eleonóra** szép síremléke. Az 1189-ben elhunyt Henrik nehéz küzdelmek közepette megtartotta és gyarapította örökölt országait. Eleonóra gazdag és művelt asszony volt, de nem lehetett könnyű természet. Mindenesetre úgy látszik, olvasni tudott. Poitiersben hunyt el 1204-ben és itt Fontevraudban temették el. Ezek a síremlékek is bizonyítják, hogy valaha elterjedt gyakorlat volt a szobrok festéssel történő díszítése, de tudni kell, hogy az itteni sírszobrokat az 1840-es években már egyszer átfestették.

A jobb oldali sírszobor **Oroszlán szívű (I.) Richárd Anglia királyát** (ur.1189-1199) és Aquitánia hercegét ábrázolja. Szegény Robin Hood bizony hiába várta vissza Richárdot Nottinghamshire-be igazságot tenni, a harcias uralkodó királysága tíz éve alatt mindössze tén fél évet töltött Angliában, és még angolul sem beszélt. Ha éppen nem hadakozott, vagy nem fogságban búslakodott, jobb szeretett a kellemes éghajlatú Aquitániában tartózkodni. A hozzánk közelebbi szobor Richárd öccse és utódja, Földnélküli (I.) János angol király feleségének, **Angoulême-i Izabella** (1188-1246) sírját díszítette. Két férjétől összesen 13 gyermeke született.

I. Richárd egy kicsit közelebbről. Az Oroszlánszívű 1157-ben született és 41 éves korában halt meg egy nyíllal lőtt seb következtében. Az angol trónt apja, II. Henrik ellen harcolva, annak váratlan halála után szerezte meg (most milyen békésen fekszenek egymás mellett). Richárd vezette a harmadik keresztes hadjáratot, ahonnan szárazföldön hazafelé tartva fogságba esett és csak hatvanezer font (Anglia éves adóbevételeinek negyede) váltságdíj ellenében szabadult 1194-ben.

Fontevraud apátsági templom és épületei, gazdasága súlyos károkat szenvedtek 1789-ben a forradalmárok dúlása következtében. A templom falai nem voltak mindig ilyen kopárak, mint ezen a képen.

Erre bizonyíték a diadalív közelében feltárt néhány freskórészlet, mint például ez itt. Ez a fél festett vitéz valaha **VII. Rajmundot, Toulouse grófját** ábrázolta teljes egészében. VII. Rajmund (1197-1249) felesége Aquitániai Johanna, II. Henrik angol király lánya volt.

A templom szentélye alatt feltárták az egykori altemplomot, ahová egy vaslépcsőn lehet lemenni. Itt lehettek a királysírok a forradalmi dúlás előtt.

Az apátság keleti épületszárnyában kapott helyet a káptalan terem. A termet Louise de Bourbon renováltatta 1541 és 1543 között.

A **káptalan terem** belső díszítését Thomas Pot készítette 1567-ben. A freskók témája a passió, de nem feleltek meg a Bourbon-ház dicsőségének növeléséről sem. A képeken szerepel XIV. Lajos lánya, Madame de Montespan, ugyanennek a Lajosnak a befolyásos barátnéja, valamint több Bourbon családhoz tartozó apáca is.

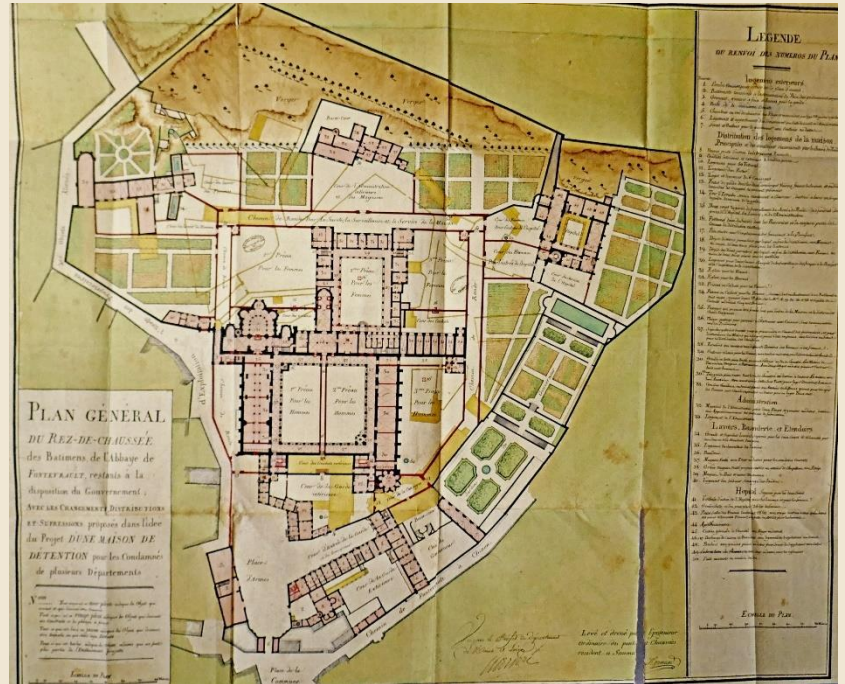

Ez a különleges építmény nem más, mint egy nagyméretű konyha és füstölő helyiség. A füstölés sokáig az egyik legfontosabb hús és hal tartósító eljárás volt. Az **Evraut torony** átépítése és konyhává alakítása a 16. század elején történt.

Az **Evraut torony**/konyha kéményei és füstjáratai.

Az apátság áttekintő tervrajza a 18. századból

A **Fontevraud-i apátság**

1789-es kifosztása után sokáig nem kapott új szerepet az épületegyüttes, majd 1804-ben Napóleon utasítást adott börtönné alakítására. A munkát 1806-ban kezdték meg és 1814-ben érkeztek ide az első rabok. Itt,

az egykori refektóriumban is műhelyt rendeztek be a fogvatartottak részére. Napjainkban viszont kulturális célokra, koncertek rendezésére használják.

Az apátságban kialakított börtön egészen 1963-ig működött. Most helyén kis börtönmúzeumot lehet megtekinteni. Ez itt egy régi zárkaajtó.

A kolostor udvara és az apátsági templom déli oldala

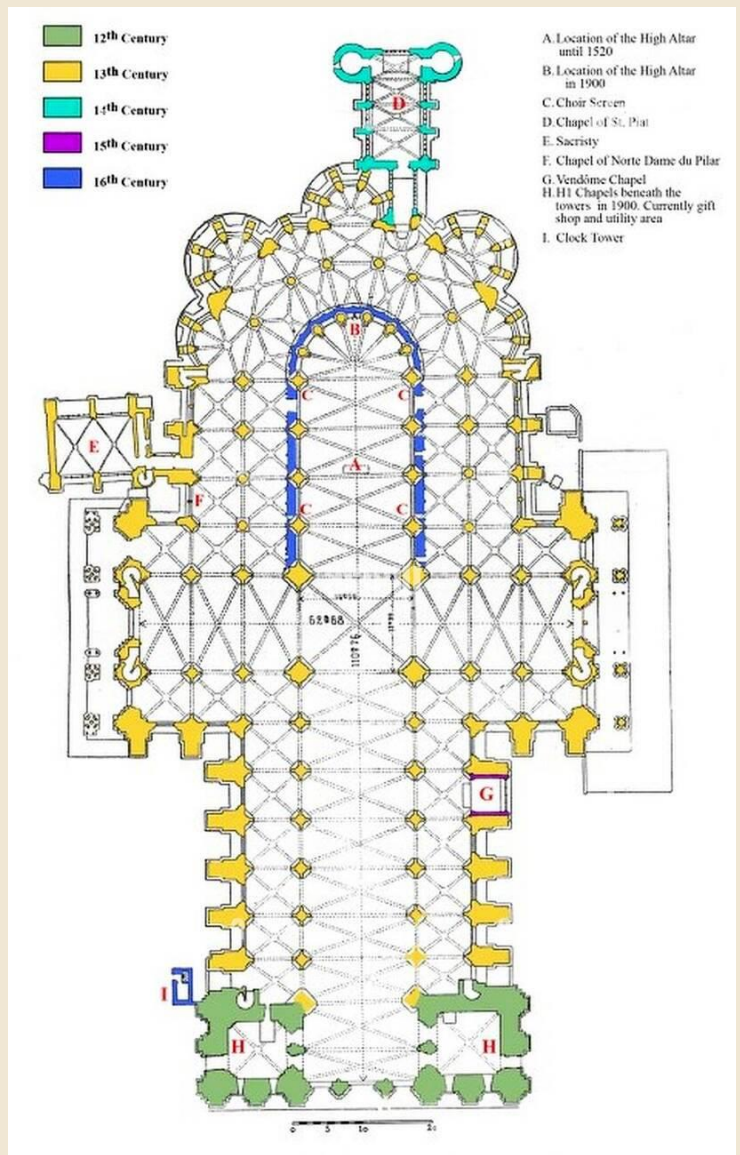
Chartres-ba értünk. A város kedvelt idegenforgalmi célpont, elsősorban szinte eredeti állapotában megőrzött gótikus katedrális miatt. Nem könnyű a belvárosban parkolóhelyet találni. Javasolom a központban levő spirális mélygarázs használatát, ez mindenhez közel van.

Balra a mélygarázs bejárata, a házak mögött pedig a **La Cathédrale Notre-Dame de Chartres** felemás tornyai.

Chartres első katedrálisa 1020-ban leégett, majd a helyére épült bazilika is csak 1194-ig állt, ennek helyére épült a ma is álló Notre-Dame katedrális. A két torony nem egyidőben épült, a jobb oldali 1140-ben, a bal oldali a 16. században készült el.

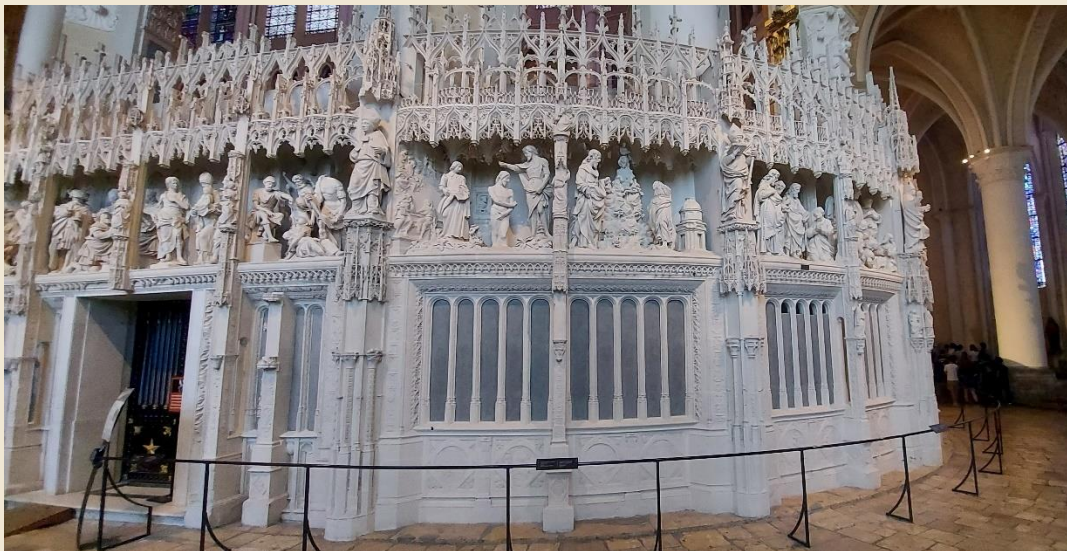

A templom szentélye. Az oltár fölött Szűz Mária Mennybemenetelét ábrázoló márványszoborral. A szobrot Charles-Antoine Bridan készítette 1767-73 között. A katedrális építéskor készült 186 színes üveglakából 152 maradt meg az évszázadok viszontagságai közepette. Ezen a képen is megfigyelhető a híres Chartres-i kék üvegszín, amit máig nem sikerült reprodukálni. Az eredeti üvegpneleket a harcok előtt biztonságba helyezték, így az 1944 augusztusi felszabadító harcokat a színes üveglakok épen átvészelték. ↑ **A Chartes-i Notre-Dame periodizált alaprajza.**

A szertartásoknak helyet adó kórus (az előző alaprajzon késsel határolt terület) oldalirányban nyitott volt, amelyet 1514-ben elkezdett, de csak a 18. században befejezett szentélyfallal választottak le, hogy a hívők ne zavarhassák a liturgiát. A szentélyfal építészje Jehan de Beauce volt. A mintegy 100 méter hosszú elválasztó falat az évszázadok alatt több művész közreműködésével készült, 40 képből álló, majd 200 alakos

szoborsorozat díszíti, amely Jézus és Mária életének eseményeit mutatja be.

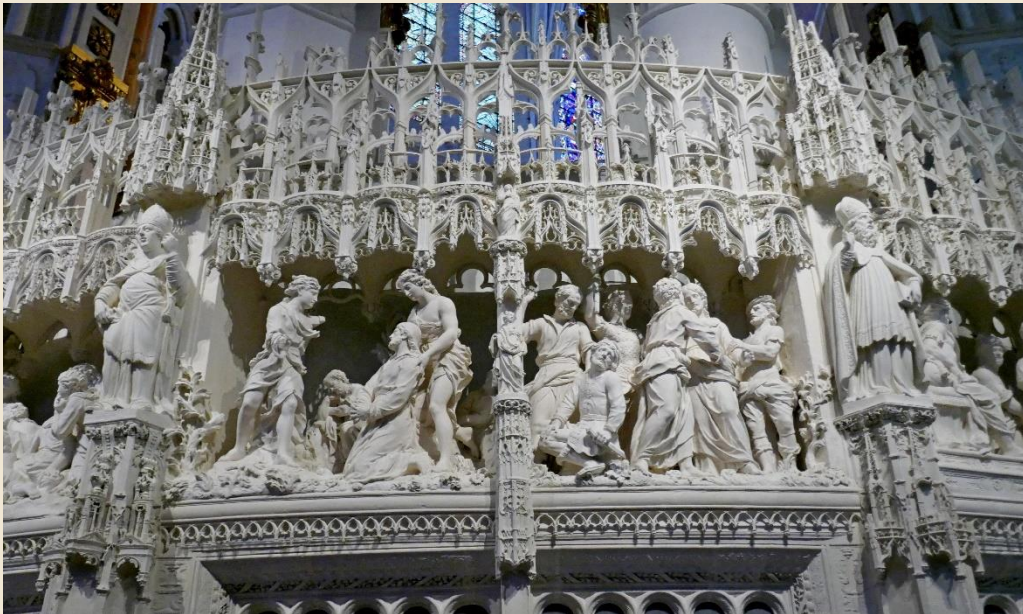

A szentélyfal szobrai 1519 és 1716 között készültek. Ezt a fényképet a szentély mögötti fordulónál kattintottam

Három részletet mutatok be a csodás alkotások közül. A bal oldali jelenet Jézus körülmetélését ábrázolja, míg a jobb oldali csoport a „Mágusok imádása”. Mi inkább Háromkirályoknak neveznénk őket. Mindkét szoborcsoport Jehan Soulas munkája 1529-ből

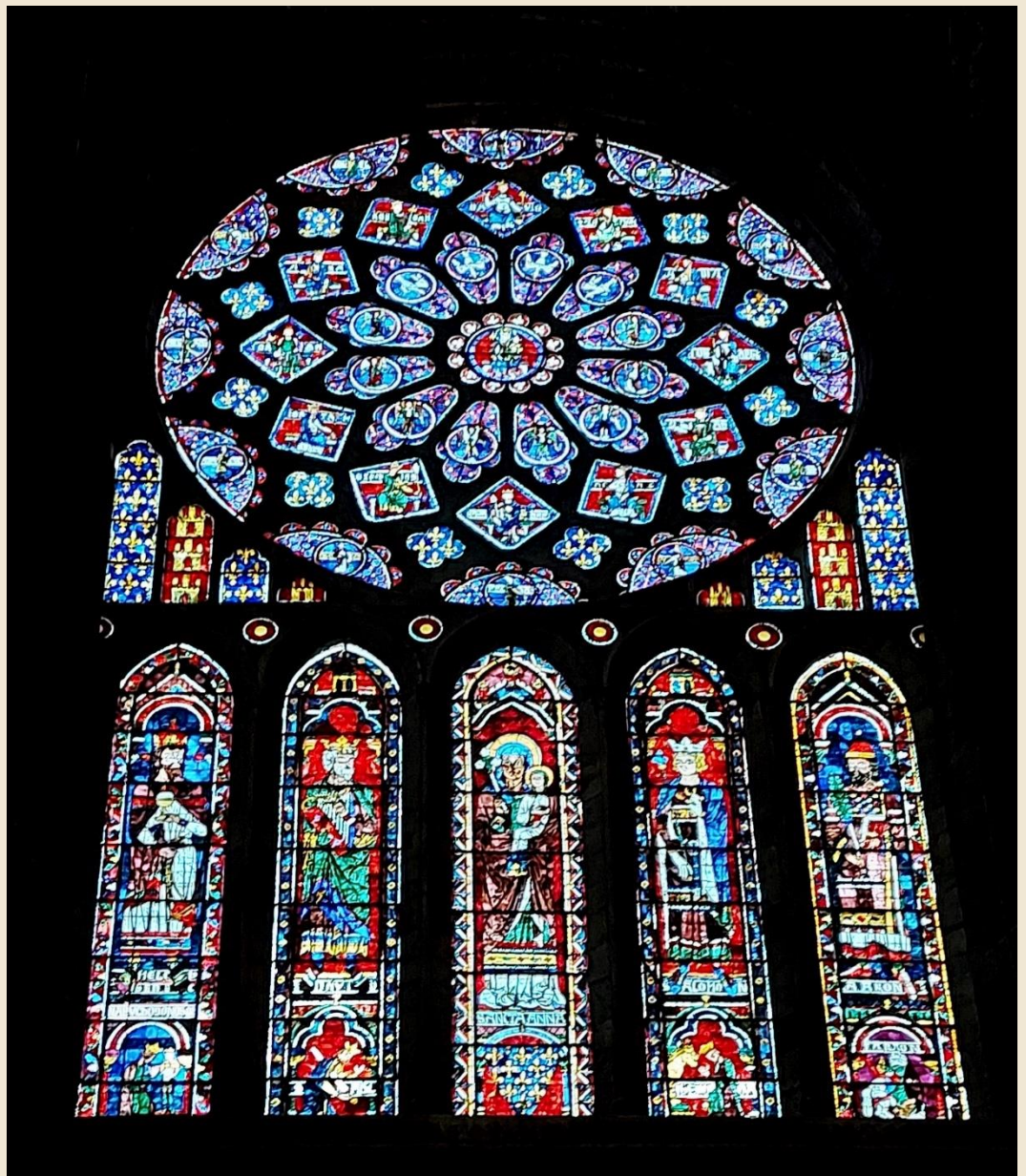

Balra: Jézus és a házasságtörő asszony, Jean Dedieu szobrai (1680), jobbra: Jézus meggyógyítja a vakon születettet, Pierre le Gros munkája (1683).

Balra Jézus a Gecsemáné kertben, jobbra Júdás csókja, (Simon Mazière szobrai, 1716).

Az északi rózsablak 1235-ben készült el. A több mint 10 méter átmérőjű kompozíció központi alakja a Szűz és a Gyermeke. A rózsablak alatti 7,5 méter magas panelek központi képe a Szűzanya, tőle jobbra és balra valaha nagy győzelmeket arató ószövetségi alakok állnak.

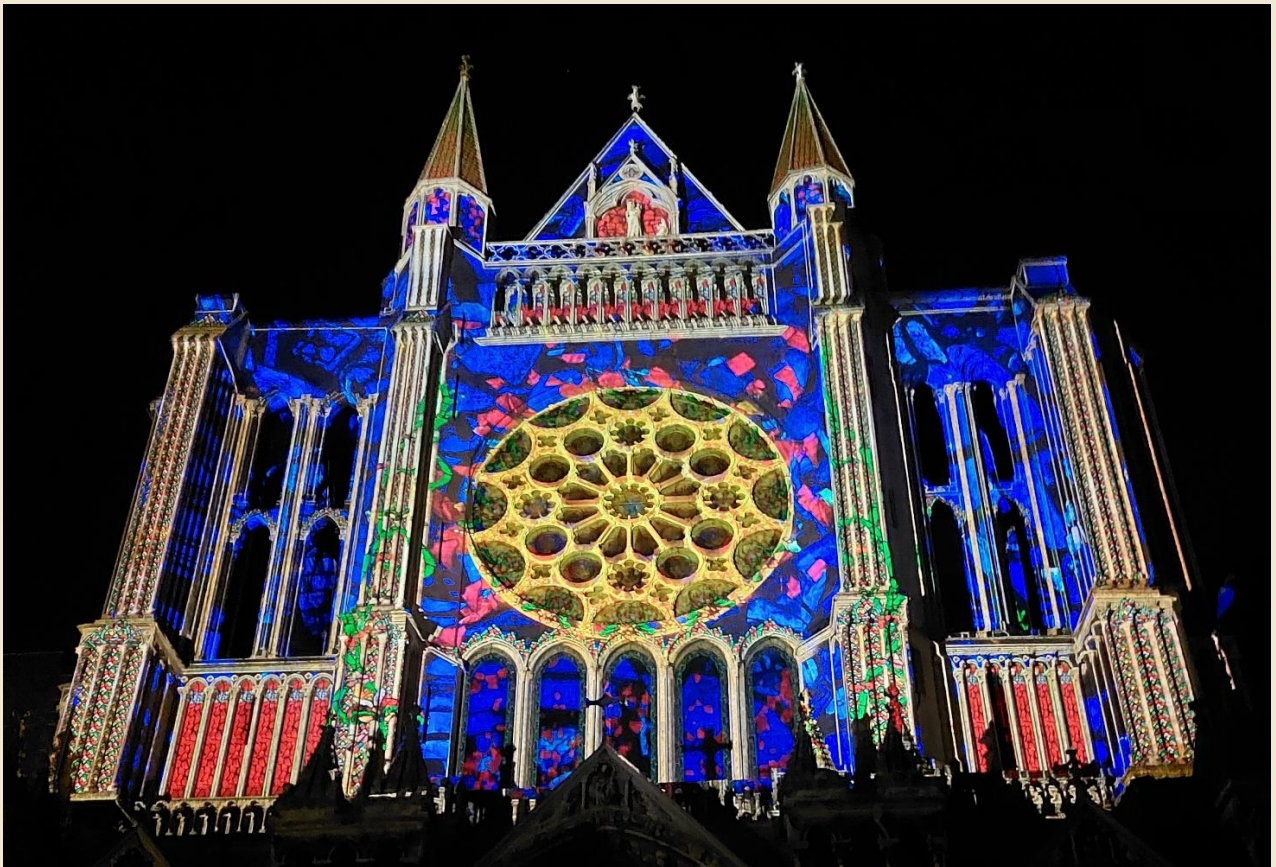
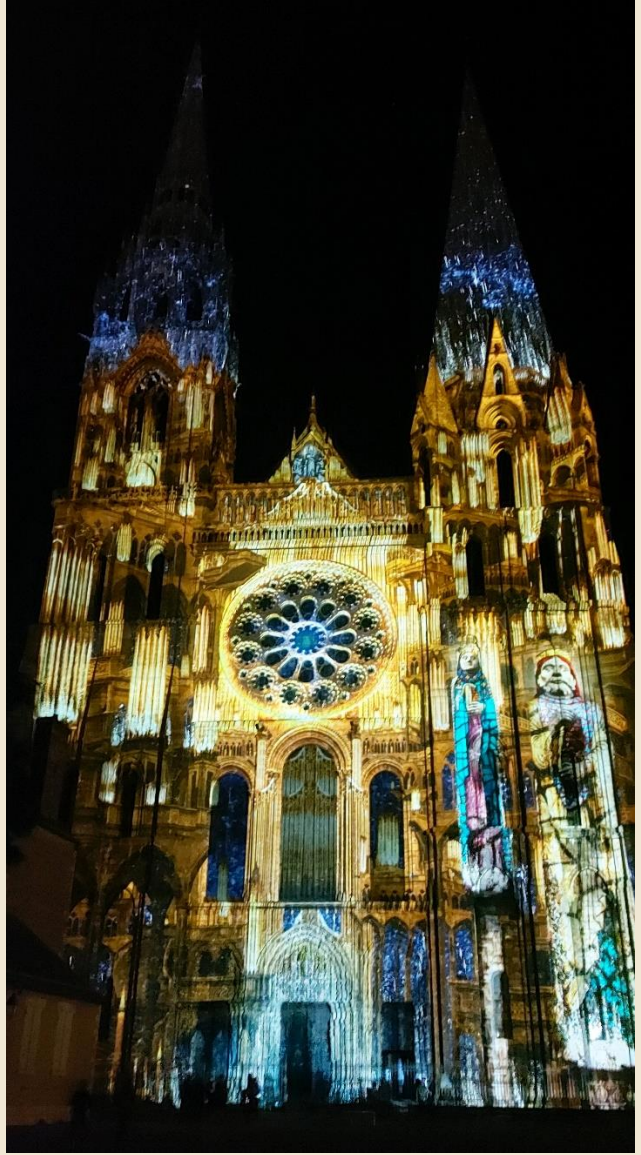

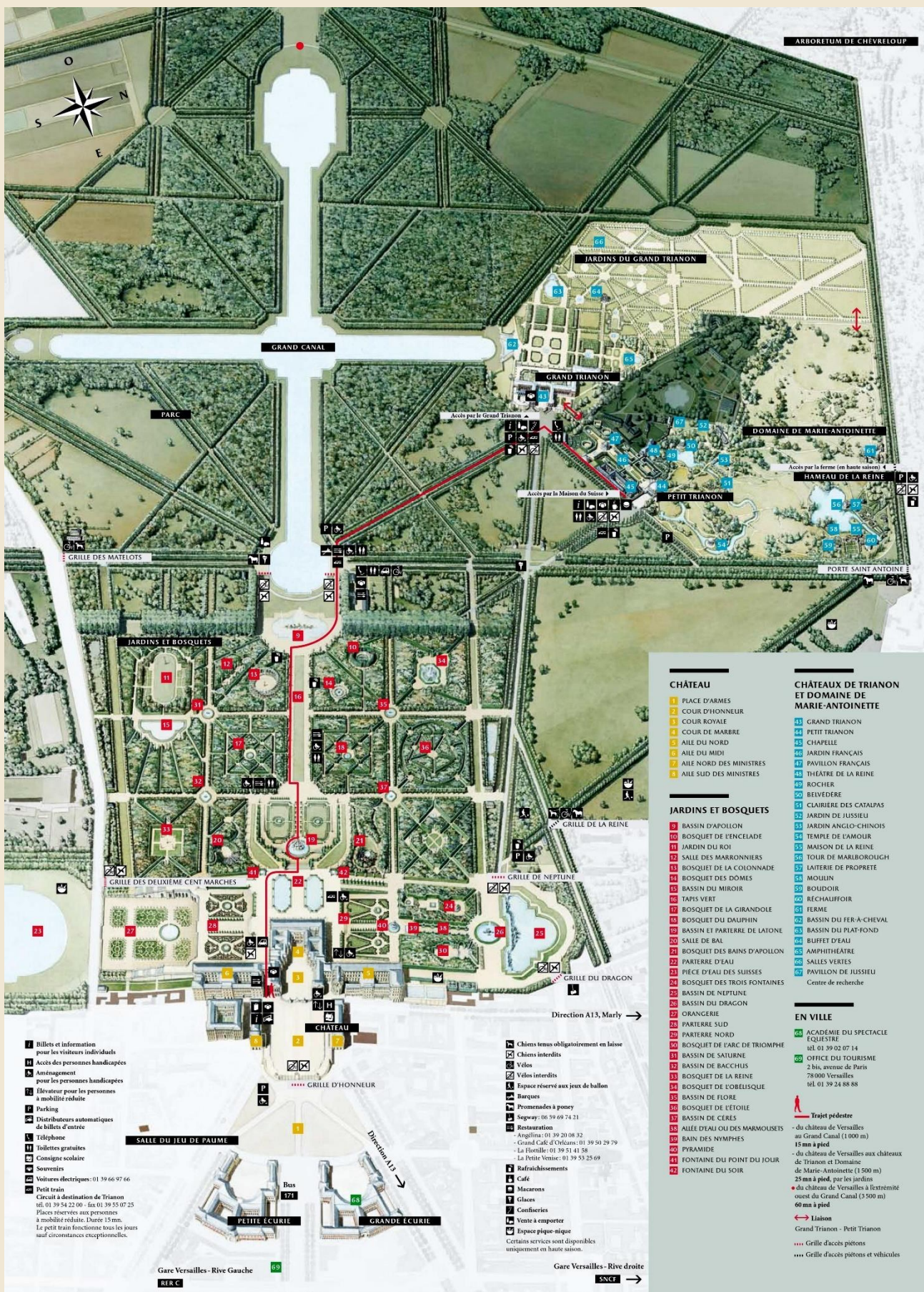

A **Chartres-i Notre-Dame** katedrálisban még egy különlegességet lehet megtekinteni (ha éppen nincsenek rajta a széksorok). Ez pedig az 1215 és 1221 között készült 12,85 méter átmérőjű padlómozaik, a híres „Labirintus”. Az antik előzményű útvesztő széléről 289 méter hosszú meditálásra alkalmas séta után lehet eljutni a középső pontba. Keresztény felfogás szerint az út Jézus pokolra szállását, majd a halál fölötti győzelmét és mennybe menetelét jelképezi.

Nyaranra este 11 órától mozgó fényvetítést tartanak a Notre-Dame nyugati főhomlokzatánál, valamint kereszthajójának déli és északi oldalánál. A **fényjáték** kb. 20 percnként folyamatosan ismétlődik, közben a látványhoz illő zene szól. Mi bizony éjjel 1-ig néztük és szaladgáltunk ide-oda a három homlokzat között. A most következő további 4 képhez már nem írok szöveget, a látvány magáért beszél. Aki Párizsba utazik, annak megéri az a 80-90 km autózás, vagy vasutazás megnézni a Notre-Dame-ot napközben és éjjel is.

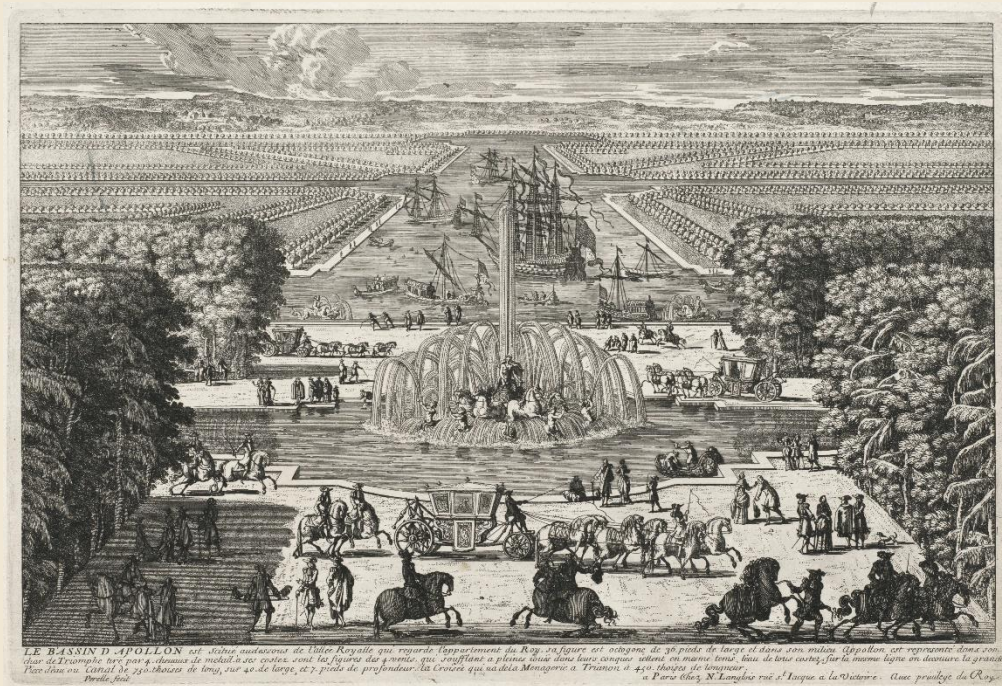

Még volt annyi időnk, hogy egy jó félnapos sétát tegyünk **Versailles kertjeiben**. A „Nagy Csatorna” és a környezetében levő park szabadon bejárható. Sokan sétálnak, csónakáznak, vagy csak egyszerűen kerékpárral kerülnek meg a mesterséges tavat. A kastély körüli gondozott ligetekkel, szobrokkal, szökőkutakkal teli kertrészben belépőt kell venni. A térkép jobb oldalán levő Trianon kastélyok és kert látogatása is fizetős.

A másfél kilométer hosszú mesterséges tó 1671-re készült el. A nagyszerű vizuális hatás mellett fontos gyakorlati szerepet töltött be az örökké vízhiánnyal küzdő hatalmas kert ellátásában. Ugyanis a **Nagy Csatorna** volt a szökőkutak vízgyűjtője, ahonnan az összegyűlt vizet szélmalomok segítségével visszaszivattyúzták a magasabban fekvő víztározókba.

Még mindig a **Canal Grande**, két ágának találkozásánál építette fel XIV. Lajos a Petite Venise-t, ahol kisebb hajók és gondolák állomásoztak.

Ez a korabeli metszet mutatja, hogy a Hollandiából és Velencé-ből kapott kisebb hajók is tudtak közlekedni a Canal Grande-n. Az előtérben az Apollón kút. Ezt 1668 és 1671 között építették. Apollónt, akinek gyakori jelzője a Phoibosz, azaz „ragyogó”, a korabeli udvaroncok XIV. Lajos, a „Napkirály” személyével azonosították, ezért több helyen is megjelenik a kertekben.

Az **Enceladus liget (Bosquet de l'Encelade)** központi szobra Enceladus óriás szobra (1676). A monda szerint Enceladust bűneiért az istenek az Etna alatti életre ítélték. Az ő mozgása és lélegzése okozza az Etna kitöréseit és a földrengéseket. A szobor melletti szökőkút lövelli a legmagasabbra vizét Versailles-ban.

A kertek fő tervezője és megalkotója **André Le Nôtre** (1613-1700) tájépítész és kertész volt, legyen itt is megemlítve a neve. →

↓ A mai Versailles-i palota északi szárnyának a helyén volt az épített Tethys barlang, amelyben három szoborcsoportot helyeztek el. A középső Apollónt és nimfákat ábrázolja, a két szélső pedig lovakat. A barlang fölött egy mesterséges öntözővíz tározó volt, ahová egy szélmalom hajtotta vödörlánc szállította a vizet egy közeli tóból. 1684-ben, a Tethys barlang megszüntetése után ide, a **Grotte des Bains d'Apollon** nevű mesterséges sziklacsoportha helyezték át a három szoborcsoportot. A ma látható szabadtéri szobrok csak másolatok.

Apollón és a nimfák szoborcsoportot kicsit közelebről.

Szépén gondozott kertrészlet a Bassin et Parterre de Latone közelében.

A Bosquet de la Colonnade 1685-ben épült, központi szoborcsoportja Francois Girardon munkája, Proserpina elrablását ábrázolja. Nekem jobban tetszett Bernini szobra a Villa Borghese-ben, de azért ez sem rossz...

A legtöbbet fényképezett látkép, előtérben a **Latona-kút** (1680), kissé távolabb az Apollón-kút (1671), majd a Canal Grande.

Versailles kertjeinek építéskor, fenntartásakor már a kezdetektől fogva súlyos gondokat okozott az öntözés, a tavak fenntartása és legfőképpen a szökőkutak üzemeltetése. Egyre növekvő számú víztározót, esővízgyűjtő medencét építettek, azonban a bonyolult és hatékony cső és szivattyúrendszerek működtetése mellett sem lehetett egyszerre működtetni az összes szökőkutat. 1672-ben dolgozták ki azt a sípjeles rendszert, aminek segítségével a kútkezelők egymásnak

jelezve mindig csak azokat a szökőkutakat nyitották ki, amelyek a sétáló uralkodó útvonalába estek.

Ez az 1722-ben készült kép a híres **Machine de Marly**-t és a közelében levő aquaduct-ot ábrázolja. A 64 szivattyúból álló, vízáramlás hajtotta bonyolult szerkezet a Szajnából kiemelt vizet több lépcsőben tovább emelve szállította Versailles-ba és Marly-ba. Az 1685-ben üzembe helyezett rendszer azonban még így sem tudott elegendő vizet szállítani a kertek ellátására.

Az utolsó vízellátást javító próbálkozás egy hatalmas beruházás indítása volt 1685-ben. Az elképzelés az volt, hogy az Eure folyó vizét más vízepítési munkák elvégzésével összekötve 80 km távolságból vezetik Versailles-ba. Az óriási munka 1691-ben félbeszakadt és a későbbiekben sem fejezték be. A képen az **Eure-csatorna** egyik elkészült szakaszának romjai láthatóak.

Előtérben a **Parterre Nord (Északi Virágágyás)**, kissé hátrább a Piramis medence és szoborcsoport, majd lejtősen vezet a szobrokkal szegélyezett **Allée d'Eau** sétánya a távoli Sárkány-kúthoz és a Neptun medencéhez.

A kert központi részét meglehetősen rendben tartják, de a látogatók tömegével és a ma is jelenlevő vízhiánnyal a parkfenntartás láthatólag nehezen tud megbirkózni.

Egy időre most elbúcsúzunk **Versailles**-tól és Franciaországtól is. Irány az **Orly**!

